

**T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ**

**CUMHURİYET DÖNEMİ KENT
PARKLARININ KARAALIOĞLU PARKI ÖRNEĞİNDE İNCELENMESİ**

ESAT FURKAN ENGİN

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

PEYZAJ MİMARLIĞI

ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KASIM 2017

ANTALYA

**T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ**

**CUMHURİYET DÖNEMİ KENT
PARKLARININ KARAALIOĞLU PARKI ÖRNEĞİNDE İNCELENMESİ**

ESAT FURKAN ENGİN

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

PEYZAJ MİMARLIĞI

ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KASIM 2017

ANTALYA

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

CUMHURİYET DÖNEMİ KENT
PARKLARININ KARAALIOĞLU PARKI ÖRNEĞİNDE
İNCELENMESİ

ESAT FURKAN ENGİN

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

PEYZAJ MİMARLIĞI

ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Bu tez 10/11/2017 tarihinde jüri tarafından Oybirliği / Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Reyhan ERDOĞAN (Danışman)

Prof. Dr. Bülent YILMAZ

Yard. Doç. Dr. Ahmet BENLİYAY

ÖZET

CUMHURİYET DÖNEMİ KENT PARKLARININ KARAALIOĞLU PARKI ÖRNEĞİNDE İNCELENMESİ

Esat Furkan ENGİN

Yüksek Lisans Tezi, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Reyhan ERDOĞAN

Kasım 2017, 102 sayfa

Bu araştırmanın amacı, Cumhuriyet dönemi peyzaj mimarlığı anlayışının belirlenmesi ve o dönemde yapılmış olan eserlerin incelenerek günümüzdeki durumları hakkında çıkarımlar yapmaktır. Elde edilen verilerle Cumhuriyet dönemi parklarının yeniden tasarımı söz konusu olduğunda tarihi değerine saygı gösterilerek, tüm Dünya tarafından kabul görmüş belirli kuramlar ışığında gelecek nesillerle olan bağlantısının kurulması düşünülmüştür. Bu amaç doğrultusunda Antalya Karaalioğlu Parkı eski Belediye alanı ve Atatürk stadyumu alanı incelenmiş ve öneriler geliştirilmiştir. Parkın tarihi, o dönemde yapılmış olan su kanalları, miradorlar, bitkisel düzenlemeler ve yapısal öğeler çeşitli kaynak taramaları ile ortaya çıkarılmıştır. Ortaya çıkan bu elemanların günümüz teknolojileri ile aslına uygun olarak ve yerinde yeniden canlandırılması hedeflenmiştir.

Araştırma sonucunda, Erken Cumhuriyet döneminde yapılan parklarda, yeni Cumhuriyet anlayışına göre kendine has bir üslubun oluştuğu sonucuna varılmıştır. Bu üslup oluşurken, dönemin peyzaj mimarları, mimarları ve kent plancıları geçmiş dönemdeki park ve bahçe sanatlarından etkilenmişlerdir. Parklarda kimi zaman Barok stili, kimi zaman Rönesans etkileri, kimi zamansa antik kent planlarından bile esinlenmelere rastlanmaktadır. Bu tarzın genel özellikleri; geometrik formların hakim olduğu, sonuca en net şekilde ulaşılabilen, karmaşadan uzak ve gösterişli bir yapısı olmasıdır. Örnek olan seçili alanda bu tarza uygun bir tasarım hazırlanmış, geçmiş ve bugün arasındaki farklar baz alınarak çıkarımlar yapılmıştır.

ANAHTAR KELİMELELER: Cumhuriyet, Park, Tasarım, Karaalioğlu parkı, Antalya

JÜRİ: Doç. Dr. Reyhan ERDOĞAN (Danışman)

Prof. Dr. Bülent YILMAZ

Yrd. Doç. Ahmet BENLİAY

ABSTRACT

REPUBLICAN PERIOD CITY PARKS: THE CASE STUDY OF KARAALIOĞLU PARK

Esat Furkan ENGİN

MSc Thesis in Landscape Architecture

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Reyhan ERDOĞAN

November 2017, 102 pages

The purpose of this research is to determine the concept of landscape architecture understanding in the Republican period and to make inferences about the present conditions by examining the works made at that time. In the case of the redesign of the parks of the Republican period, the historical value is respected and the establishment of a link to the next generation in the light of certain theories accepted by the whole world has been considered. In line with this aim, the area of Antalya Karaalioğlu Park former municipality area and Atatürk stadium was examined and recommendations were developed. The history of the park, the water channels, the mirados, the vegetational and planting arrangements and the structural items made at that time were revealed by various source research. It is aimed that these emerging elements will be revitalized in place and in accordance with today's technology.

As a result of the research, the parks constructed in the early Republican period had a unique style according to the new Republican concept. In this style, landscape architects, architects and urban planners of the period were influenced by past park and garden arts. The parks are inspired by different styles such as Baroque, Renaissance and from ancient city plans. General characteristics of this style is that the general plan form is dominantly geometric , and the result is a clear, distant, and flashy structure that can be reached in the clearest possible way. In the selected example area, an appropriate design was prepared for this item and inferences were made based on the differences between past and present.

KEYWORDS: Republic, Park, Design, Karaalioğlu Park, Antalya

COMMITTEE: Assoc. Prof. Dr. Reyhan ERDOĞAN (Supervisor)

Prof. Dr. Bülent YILMAZ

Asst. Prof. Dr. Ahmet BENLİAY

ÖNSÖZ

Cumhuriyet geçmişten günümüze bizlere bırakılan en büyük mirastır. Cumhuriyet bizim için yönetim biçimi olmaktan ziyade, hayata bakış açımız ve medeniyet olgumuz olmuştur. Kurulduğu günden bugüne kadar somut veya soyut olarak üretilmiş yüzbinlerce eserler ile yaşamaya devam etmektedir.

Bu bağlamlardan yola çıkılarak hazırlanan bu çalışma, geçmişe olan saygının ve yakın geçmişimizden gelen eserlerin korunması hususunda çalışmanın esas çıkış noktalarından birisini oluşturmuştur. Bu çalışma ile değişen ve dönüşmekte olan Antalya Karaalioğlu Parkı ele alınmış, özgün değerinin yerinde yaşatılabilmesi için çeşitli kaynaklar ışığında bir farkındalık oluşturulmaya çalışılmıştır. Ayrıca bu çalışmanın peyzaj mimarlığı meslek disiplinde, Erken Cumhuriyet dönemi eserleri ile ilgili dökümantasyon ve kaynakların kısıtlı olması sebebiyle yol gösterici nitelikte olduğu düşünülmektedir.

Araştırmamın her aşamasında değerli bilgi ve düşünceleriyle çalışmama yön veren danışman hocam Sayın Doç. Dr. Reyhan ERDOĞAN'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Bilgi ve tecrübelerini bizlerle her fırsatta paylaşan bölümümüzün diğer saygı değer öğretim üyelerine gönülden teşekkür ederim. Kaynak bulma konusunda çabalarını esirgemeyen değerli hocam Sayın Doç. Dr. M. Selçuk SAYAN'a, teşekkürü bir borç bilirim. Bu tezde jüri üyesi olmayı kabul edip tezin gelişimine katkı sağlayan, hatalarını düzelten sayın hocalarım Prof. Dr. Bülent YILMAZ ve Yard. Doç. Dr. Ahmet BENLİAY'a ve teşekkürlerimi sunarım. Manevi destekleri ve teknik bilgileriyle yardımını esirgemeyen kıymetli dostum Peyzaj Y. Mimarı İrfan NAS'a, bölüm arkadaşım Peyzaj Mimarı Dicle Nur DEMİRHAN'a çok teşekkür ederim. Antalya'da geçirdiğim bütün süre boyunca ikinci ailem olan ve benden maddi manevi desteklerini esirgemeyen çok kıymetli teyzem Şahinder BATTAL ve eniştem Mesut BATTAL'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Son olarak da tüm eğitim hayatım ve tez çalışmam süresince bana olan inançlarını ve maddi manevi desteklerini esirgemeyen çok kıymetli annem F. Ferhan ENGİN ve babam Rıdvan ENGİN'e, gösterdikleri sabır ve teşvik için çok teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
ÖNSÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
AKADEMİK BEYAN.....	vi
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	vii
ÇİZELGELER DİZİNİ.....	vii
1.GİRİŞ.....	11
2.KAYNAK TARAMASI.....	14
2.1. Kent Parkları.....	14
2.1.1. Kent parkları genel özellikleri.....	15
2.1.2. Kent parklarının ana fonksiyonları.....	17
2.1.3. Kent parklarının tarihsel süreç içerisindeki gelişimi.....	17
2.2. Erken Cumhuriyet Dönemi.....	20
2.2.1. Erken Cumhuriyet döneminde mimarlık ve kent planlaması.....	21
2.2.2. Erken Cumhuriyet döneminde peyzaj mimarlığı.....	22
2.2.2.1. Erken Cumhuriyet dönemi kent parkları tasarım kriterleri.....	23
2.2.2.2. Erken Cumhuriyet dönemi kent parkları.....	28
2.2.3. Erken Cumhuriyet dönemi yıllarında dünyadaki kent parkları örnekleri.....	32
2.3. Önceden Yapılmış Çalışmalar.....	36
3.MATERYAL VE METOT.....	47
3.1. Karaalioğlu Parkı Erken Cumhuriyet Döneminde Yapılmış Çalışmalar.....	50
3.2. Karaalioğlu Parkı Erken Cumhuriyet Dönemi Tasarım Çalışmaları.....	54
3.2.1. Karaalioğlu Parkı Erken Cumhuriyet dönemi yaya aksları sistematiği.....	55
3.2.2. Karaalioğlu Parkı Erken Cumhuriyet dönemi yeşil alanlar sistematiği.....	56
3.2.3. Karaalioğlu Parkı Erken Cumhuriyet dönemi yapısal öğeler.....	57
3.2.4. Karaalioğlu Parkı bitki varlığı.....	64
4.BULGULAR.....	70
4.1. Karaalioğlu Parkı Modern Dönemde Yapılan Çalışmalar.....	70
4.2. Karaalioğlu Park Alanında Dönemin Tarzına Göre Yeni Tasarım Anlayışı.....	75
4.2.1. Alan kullanımları.....	75
4.2.2. Sirkülasyon çalışmaları.....	76
4.2.2.1. Yol aksları çalışması.....	76
4.2.2.2. Yeşil alan sistemleri çalışması.....	77

4.2.2.3 Doluluk-boşluk sistemleri çalışması.....	78
4.2.4. Avan proje tasarım kararları	79
5. TARTIŞMA VE SONUÇ	86
6. KAYNAKLAR	95
ÖZGEÇMİŞ	

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Cumhuriyet Dönemi Kent Parklarının Karaalioğlu Parkı Örneğinde İncelenmesi” adlı bu çalışmanın, akademik kurallar ve etik değerlere uygun olarak bulunduğunu belirtir, bu tez çalışmasında bana ait olmayan tüm bilgilerin kaynağını gösterdiğimi beyan ederim.

27/12/2017

Esat Furkan ENGİN

İMZA

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2.1. 1944 yılı Birkenhead park planı	18
Şekil 2.2. Villa Albani 1769 yılında çizilen bir tasvir	24
Şekil 2.3. Villa Medici 1683 yılında çizilen bir tasvir	25
Şekil 2.4. Vaux le vicomte şatosu	26
Şekil 2.5. Versailles planı 1746 yılında çizilen bir planı	27
Şekil 2.6. Atatürk Güvenpark anıtı ziyareti	29
Şekil 2.7. Güvenpark 1940 yılından bir görünüş	30
Şekil 2.8. Kültürpark görünüş	31
Şekil 2.9. Kültürpark görünüş	32
Şekil 2.10. Centralpark 1938 yılında görünüşü	32
Şekil 2.11. Ibirapuera Parkı Planı	34
Şekil 2.12. Güell Parkı mozaik örnekleri	35
Şekil 2.13. Güell Parkı	36
Şekil 2.14. Sürdürülebilir tarihi ve kültürel çevrenin içerikleri	44
Şekil 3.1. Antalya'nın ve çalışma alanının dünya üzerindeki konumu	47
Şekil 3.2. Karaalioğlu parkı alanının sınırları ve çalışma alanları sınırı	48
Şekil 3.3. Araştırma akış diyagramı	49
Şekil 3.4. Karaalioğlu parkının düzenlenmeden önceki bir görüntüsü	50
Şekil 3.5. Karaalioğlu parkı inşaatından bir görüntü	51
Şekil 3.6. Karaalioğlu parkından Antalya körfezinin bir görünüşü	52
Şekil 3.7. Karaalioğlu Parkı orta miradordan bir görüntü	54
Şekil 3.8. Karaalioğlu Parkı Cumhuriyet dönemi park içi yürüyüş aksları planı	56
Şekil 3.9. Karaalioğlu Parkı Cumhuriyet Dönemi yeşil alanlar sistematik planı	57
Şekil 3.10. Gençlik Parkı 1938 yılında çizilen planı	58
Şekil 3.11. Karaalioğlu Parkı'nın eski imar planı vaziyet durumu	59

Şekil 3.12. Karaalioğlu Parkı yüzme havuzu.....	60
Şekil 3.13. Samsun Gazi Parkı süs havuzunun bir görüntüsü	61
Şekil 3.14. Karaalioğlu Parkı pergolenin 1940 yılından görüntüsü.....	62
Şekil 3.15. Parkın 1940 yılındaki batı ve doğu girişlerinin görüntüsü	62
Şekil 3.16. Solda kısa boylu aydınlatma sağda yeniden temsil edildiği görsel	63
Şekil 3.17. Solda orta boylu aydınlatma, sağda yeniden temsil edildiği görsel.....	63
Şekil 3.18. Solda uzun boylu aydınlatma, sağda yeniden temsil edilen görsel	63
Şekil 3.19. Karaalioğlu Parkı hava fotoğrafı görüntüsü	64
Şekil 3.20. Park alanı içerisinden Arokarya ve Fıstık çamının görüntüsü.....	65
Şekil 3.21. Park alanı içerisinden Çitlembik ve Erguvan'ın görüntüsü.....	65
Şekil 3.22. Park alanı içerisinden Hurma ağaçlarının görüntüsü.....	66
Şekil 3.23. Park alanı içerisinden Manolya ve Palmiye ağaçlarının görüntüsü.....	66
Şekil 3.24. Park alanı içerisinden Toros Sediri ağaçlarının görüntüsü	67
Şekil 3.25. Park alanı içerisinden Servi ağaçlarının görüntüsü	67
Şekil 3.26. Park alanı içerisinden Zeytin ağaçlarının görüntüsü	68
Şekil 3.27. Karaalioğlu Parkı E. Cumhuriyet dönemi mevcut durum vaziyet planı.....	69
Şekil 4.1. Karaalioğlu Parkı Belediye 2. etap çalışmalarından bir görüntü.....	70
Şekil 4.2. Karaalioğlu Parkı 1. ve 2. etap düzenlemelerini gösteren bir görsel.....	71
Şekil 4.3. Eski spor salonu alanında yapılan mimari çalışmadan bir görüntü	72
Şekil 4.4. Eski Antalya Stadi'nin olduğu alanda yapılan sahne düzenlemesi	73
Şekil 4.5. Eski otopark alanında yapılan meydan ve katlı otopark düzenlemesi.....	73
Şekil 4.6. Karaalioğlu Parkı modern anlayışa göre tasarlanan belediye paftası	74
Şekil 4.7. Karaalioğlu Parkı çalışma alanı alan kullanımları plânı.....	76
Şekil 4.8. Karaalioğlu Parkı çalışma alanı yol ağı planı	77
Şekil 4.9. Karaalioğlu Parkı çalışma alanı yeşil alan sistemi planı	78
Şekil 4.10. Karaalioğlu Parkı doluluk-boşluk ilişkisi	79

Şekil 4.11. Karaalioğlu Parkı giriş bölümünden bir görsel.....	80
Şekil 4.12. Karaalioğlu Parkı içerisinden fiskiyeli havuz örneği.....	80
Şekil 4.13. Karaalioğlu Parkı içerisinde simetrik bitki düzenleme örneği	81
Şekil 4.14. Karaalioğlu Parkı amfi tiyatrosu ve sahnesinden bir görsel	82
Şekil 4.15. Karaalioğlu parkı heykel ve plastik obje alanından bir görsel	82
Şekil 4.16. Karaalioğlu Parkı genel mekanların kuşbakışı görseli	83
Şekil 4.17. Karaalioğlu Parkı Akdeniz bahçesinden bir görsel	83
Şekil 4.18. Karaalioğlu Parkı narenciye bahçesinden bir görsel	84
Şekil 4.19. Karaalioğlu Parkı Cumhuriyet anlayışına göre hazırlanmış avan proje	85
Şekil 5.1. Rumeli Hisarı konser alanının önceki ve sonraki durumu.....	87
Şekil 5.2. Ankara'da Tandoğan Meydanı su perileri heykeli	87
Şekil 5.3. Tarihi Yarımada silüeti	88
Şekil 5.4. Tarihi Karaköy yolcu salonunun yıkımdan önceki ve sonraki durumu.....	89
Şekil 5.5. Parkın önceki hali hazır planı ve yarışma ile elde edilen proje planı	90

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 2.1. Kent Parkları ölçütleri.....	16
Çizelge 3.1. Karaalioğlu Parkı döneme ait envanter tablosu	52
Çizelge 3.2. Karaalioğlu Parkı döneme ait envanter tablosu	53
Çizelge 3.3. Karaalioğlu Parkı kronolojik yapım ve tasarım aşamaları	55
Çizelge 5.1. Uygulanmış ilk proje, yarışma projesi ve C. dönemi tarzındaki projenin..91 genel metrajları.	

1.GİRİŞ

İster kent ölçeğinde, ister park ölçeğinde olsun, her ölçekteki tarihi mekanlar farkındalığı oluşmuş her insan için genel görünümüleri yanında çeşitli üslup ve biçime sahip zengin düzenlemeleri ile de hayranlık uyandırır. Bu çevreler, insan ölçeğini dikkate alan sokakları yanında, gezintiyi zevke dönüştüren kıvrımlı yolları, mimarideki özenli işçilikleriyle toplumların yaratıcılığının bir göstergesi olmuştur. Tarihi çevreleri araştırmak ve bu çevreleri meydana getiren öğeleri analiz etmek, niteliklerini ve niceliklerini belirlemek, bugünü anlamaya, içinde yaşadığımız toplumu tanımaya ve kendimizi tanımlamaya yardımcı olur. Geçmişte yaşamış yok olmuş ve bugünü yaşamakta olan uygarlıkların sosyal ve ekonomik yapısı, yaşam felsefesi ve estetik duyarlılığı ile ilgili birçok ayrıntı bu çevrelerde gizlidir (Ahunbay 2009).

Dünya nüfusunun artışı, kentleşmenin ve teknolojinin hızla ilerleyişi, insanların yaşam standartlarının değişmesi, insan ile doğa arasındaki ilişkinin azalmasına neden olmuştur. Giderek doğadan uzaklaşan, doğaya özlem duymaya başlayan toplumlar içinde yaşadıkları kent ve kente yakın alanlarda onu yeniden planlama ve tasarlama yoluna gitmişlerdir. Yaşadıkları çevrelerde, geçmişten günümüze kadar oluşan birikimlere, tarihin günümüzde canlanmasına ve bilgiye ışık tutan peyzaj mimarlığı eserleri bırakmışlardır. Bu eserlerin başında bir kentin kimliğini de yansıtan kent parkları yer almaktadır.

Farklı dönemlerde ve kültürlerde oluşturulmuş bütün kentsel açık yeşil alanlar ve kent parkları çeşitli sanat akımlarından etkilenmiştir. Bu alanlardan bazıları peyzaj özellikleri bakımından da içinde bulunmuş olduğu dönem ile ilgili sosyal ve kültürel detayları günümüzde de bizlere yansıtmaktadır. Bu alanlardan pek çoğu ise çağın ihtiyaçları ve gelişme karşı koyamayarak yokolmuş ya da özgün niteliklerinden pek çoğunu kaybetmiştir. Halbuki kentlerdeki tarihi ve kültürel peyzaj değerleri, o kentin yaşam kalitesini artıran en önemli unsurdur. Günümüze kadar gelebilmiş tarihsel mekanların korunması kent yaşamının sürdürülebilirliği ve kalitesi için büyük önem taşır.

Pek çok bilimsel çalışma da tarihi ve kültürel değerlerin kent için önemini destekler söylemleri içermektedir. İnsanın yaşamını sürdürdüğü içinde bulunduğu çevre salt fiziksel değildir. Bu çevreyi sadece doğal unsurlarla tanımlamak da doğru değildir. İnsan yaşam alanı her şeyin ötesinde zihinsel-kavramsal bir mekândır. Bu kavramsal mekânı oluşturan en önemli diğer unsur ise kültürdür. Kültür insanların yaşam biçimlerini anlatır. İnsan varolabilmek, ihtiyaçlarını sağlayabilmek için yaşadığı çevreyi kendine göre düzenlemek, değiştirmek zorunda kalmıştır. Diğer taraftan insan yaşadığı çevreye göre kendini uyarlamak, değiştirmek ve şekillendirmek gereği duymuştur. Yüzyıllar boyu insan ve çevresi birbiri ile olan etkileşimini aralıksız bir şekilde sürdürmeye devam etmiş ve sürdürmeye de devam edecektir. Sonuç olarak dünya'da insan etkisinde kalmayan bir peyzaj kaldığını söylemek imkansızdır (Baylan 2003; Özsüle 2005; Bekdemir 2010).

Ingerson (2003)'a göre, kültürel peyzajı algılamayı sağlamanın belirli aşamaları vardır. Bunun için öncelikle peyzajı oluşturan önemli elemanları, sonra bu elemanların özelliklerini tanımlamak gerekir. Peyzaj elemanlarının birbirleriyle, tarihi olaylar,

eğilimler ve insanlarla olan ilişkilerini ortaya koymak, peyzajı bir kültürel kaynak olarak algılamayı sağlamaktadır. Çoğu durum için bu elemanlar dinamik ve zamana bağlı olarak değişkendir. Çoğu durumda tarihsel olarak taşıdığı önem, peyzajın fiziksel ve kültürel evrimini uzunca bir zaman dilimi boyunca etkilemektedir (Arslan 2010).

Tarih içinde yalnızca insanların yaşayış biçimleri, kültürleri ve ait oldukları yerler değişmez. İnsanın içerisinde buldukları çevreler de onlarla birlikte sürekli değişim ve dönüşüm içerisindedir. Örneğin yakın tarihte 1. ve 2. Dünya savaşı sonrası yaşanan devrimler, sanayinin ve teknolojinin ilerlemesi dönüşmekte olan çevrenin dönüşümünde etkili olmuştur. Kentsel – kırsal yerleşim planlamaları, mimari yapılar, peyzaj planlamaları ve en önemlisi insanların estetik anlayışı farklı ve yeni bir söylem olan modernizm akımına göre yeniden şekillenmiştir.

Bozdoğan (2002) ‘‘Batı’da modern mimarinin resmi tarihi, hem başlıca yazarı hem de başkahramanı Le Corbusier olacak şekilde yazılmıştır. Yirminci yüzyılın ana akım kültür tarihinin bir parçası haline gelen bu açıklamaya göre, "modernizm", ya da o zamanki adıyla "Modern Hareket" (Modern Movement), mimari alanında iki dünya savaşı arasında Avrupa’da ortaya çıkmış olan devrimci bir estetik kanonu ve bilimsel bir öğretiyi kuşatıyordu. Modern Hareket’in ideolojik açıdan en cazip yanı, ideolojiyi aşma iddiasıydı. İki savaş arasındaki dönem boyunca, Weimar Almanyası’ndaki sosyalizmden devrim-sonrası Rusya’ya, İtalya’daki faşizme, Filistin mandasındaki Siyonizme ve Türkiye’deki Kemalizm’e kadar birçok yeni rejim ve farklı siyasi sistem, Modern Hareket’in ilerici söylemini benimsedi’’ (Bozdoğan 2002).

Ulu önder Atatürk’ün laik ve batıya dönük modern yüzü bazı çevrelerde ilahlaştırılmış, bazı çevreler de bu nedenlerden dolayı onu öfkeyle karşılamıştır. Buna rağmen Cumhuriyetimizin kurucusu bir kahraman olarak yenilikçi kimliği tüm dünya tarafından saygı görmüştür. Atatürk ulusumuza yirminci yüzyıl modernleştirmecileri ve ulus - inşacıları arasında en karmaşık ve kalıcı miraslardan birini bırakmıştır. Önemli bir miras olarak ‘‘modern hareket’’, onun estetik ve inşaatla ilgili hükümlerini haklı çıkaracak hiçbir teknolojiye sahip olmayan, sanayi altyapısı sıfır, savaşımlardan dolayı harap ve bitap düşmüş, geleneksel bir Müslüman toplumunda imkansız gibi görülebilirdi. Ama Modern Hareket ülkemizde o dönemin mimari kültürünün eşsiz çabaları sayesinde destansı boyutlara ulaşabilmiştir. Modern Hareket, Türkiye’nin, geçmişte Osmanlı İmparatorluğu’nun tipik temsillerinde kullanılan egzotik ve şarkiyatçı estetik imajlarla hiçbir benzerliği olmayan modern bir Avrupa ülkesi olduğunu gösteren aşikar kanıt olarak selamlanmaktadır (Bozdoğan 2002). Ayrıca vurgulanmak istenen gençlik ve sağlık temaları eski Osmanlı İmparatorluğu’nun yıkılış dönemi izleriyle bağını koparmış yeni bir devletin doğuşunu simgelemektedir.

Yaşanan bu gelişmeler ile birlikte ülkenin her bir köşesinde bu anlayış ve düstura uygun planlamalar yapılmıştır. Kent planlama, mimari tasarım, peyzaj tasarımı ve kentte yaşama kültürü olarak modernizm tüm bu alanlarda etkili olmuştur.

Cumhuriyetin kurulmasını takiben Antalya’da kara - deniz ulaşımı, sanayi, sağlık eğitim, ve modern kent plancılığı gibi gelişmelerin diğer kentlerde olduğu gibi hızlanmıştır. Bu dönemde, tarımda yeni yöntemler kullanılmaya başlanmıştır. Tohum türleri iyileştirilmiştir. Eskiden bir sular ülkesi olarak bilinen Pamphylia’yı içerisinde

barındıran Antalya’da etkili bir sulama sistemi oluşturulmuştur. Bu sulama sayesinde verimlilik artmış ve kentin refahı olumlu etkilenmiştir. Böylelikle Antalya’nın ülke ekonomisindeki payı da ciddi derecede artmıştır. Antalya il sınırlarından denize dökülen yüksek debili akarsular üzerinde kurulan sulama amaçlı barajlar ve enerji üretimi için kurulan büyük ölçekli barajlar, kente olduğu kadar Türkiye’nin de enerji üretimine önemli katkı sağlamıştır (Anonim 1).

Antalya, yaşanan tüm gelişmelerle birlikte hızlıca şehirleşmeye ve modernleşmeye başlamıştır. Çağdaşlaşma ve modernizmin yanısıra Antalya’nın tarihine ve içerisinde bulunduğu coğrafyanın korunmasına ilişkin politikaların geliştirilmesine de önem gösterilmiştir. Bu koruma anlayışının bir örneği olarak şu anektod anlatılmaktadır; ‘‘Mustafa Kemal Atatürk’ün Kurtuluş Savaşı sırasında işgal altında bulunan Antalya’nın devlet görevlilerine verdiği emir oldukça önemlidir. Atatürk yetkililerden ‘‘Eski eserlerin düşman eline geçmemesi gerektiği, bölgede bulunmuş eserlerle müze oluşturularak koruma altına alınması’’ nı istemiştir. Bugün dünya çapında ünlü Antalya Müzesi bu sayede kurulmuştur (Anonim 1).

Antalya geçirdiği tüm dönüşümlerle birlikte kent içerisindeki halka açık kullanımlarda yaşanan dönüşümlerle de öncü şehirlerden biri olmayı başarmıştır. Parkları, meydanları, ortalarından su kanalları geçen caddeleriyle gerçek kentli yaşamının ve Cumhuriyet döneminin getirmiş olduğu estetik ve modernizm anlayışının hakkını vermeye çalışmıştır. Çalışma alanı olarak seçilen Karaalioğlu Parkı’da Cumhuriyet döneminde, devlet eliyle ve farklı cemiyetlerin katkılarıyla yapılmış olan o dönemdeki peyzaj mimarlığı tasarım anlayışını yansıtan önemli eserlerden bir tanesidir.

Bu çalışmanın amacı, Erken Cumhuriyet dönemi peyzaj mimarlığı anlayışının günümüzdeki örneklerini incelemek, var olan eserlerin yerinde korunmasına ilişkin öneriler getirmek ve gelecek nesillerle aralarındaki bağı güçlendirmektir. Erken Cumhuriyet döneminde yalnızca mimaride oluşan kendine has üslubun dışında, peyzaj mimarlığı alanında da geliştirilmiş olan üslubun günümüz koşullarıyla sürdürülebilirliğinin sağlanması hedeflenmiştir. Bu bağlamlardan yola çıkılarak seçilen Karaalioğlu Park’ı dönüşmekte olan yapısı ile dönemin eserlerini koruma hususunda yaşanan sıkıntıların somut bir örneği olmuş, yeni önerilerin geliştirilmesi ve yerinde korunması hususunda fikirler ortaya atılmasına olanak sağlamıştır.

2.KAYNAK TARAMASI

2.1. Kent Parkları

Kent parkları kentsel açık ve yeşil alanların en temel unsurlarındandır. İçinde buldukları bölge kapladıkları alan, hitap ettikleri toplumun sosyal yapısı ve çevresel olanakları kent parklarının özelliklerinin oluşmasında önemli rol oynamaktadır.

23.804 sayılı 2 Eylül 1999 tarihli İmar Yönetmeliğinde, kentsel yeşil alanlar “Toplumun yararlanması için ayrılan oyun bahçesi, çocuk bahçeleri, dinlenme, gezinti, piknik, eğlence, ve kıyı alanları toplamıdır. İnterpol ölçekteki fuar, botanik ve hayvanat bahçeleri ve bölgesel parklar da yeşil alan kapsamındadır” şeklinde belirtilmiştir (Anonim 2). Gül ve Küçük (2001) kent ve mahalle parkı, çocuk bahçesi ve oyun alanlarını aktif yeşil alan kavramı içinde tanımlamıştır.

Kentsel açık yeşil alanlar kültürel ve kişisel çeşitliliğin sergilendiği, demokratik ve açık görüşün vurgulandığı ortak yaşam alanlarıdır. Tanımlı veya tanımsız kentsel boşluklar olarak çeşitli fonksiyona sahip açık yeşil alanlar, insanların bir araya geldiği simgesel alanlar olarak bireylerin toplum ile ilişki kurmasını sağlayarak ve iletişimin oluşmasına yardımcı bir araç niteliğindedirler. Bu alanlar bireylerin ortak bir mekanda bir araya gelerek sosyalleşmelerine ve birlikte ortak aktiviteler yapmalarına olanak veren alanlardır (Özdemir 2007).

Konuya açık ve yeşil alanların zamansal sürekliliği açısından yaklaşıldığında, yaşam kalitesi bağlamında korunması gereken mevcut açık ve yeşil alanların korunması ve kent yaşamında “kullanımının” sayısız fayda sunduğu “aktif” açık ve yeşil alanların gereksinimler oranında sürdürülmesi ve geliştirilip çoğaltılması düşüncesi oluşmaktadır. Özellikle kente kimlik kazandıran açık ve yeşil alanların, ortak bir bellek oluşumu bağlamında zamansal sürekliliğinin sağlanması gerekmektedir (Öztürk 2004).

Batı dünyasında modernizmin ortaya çıkması ile birlikte planlı kentsel yeşil alanlar ve kent parkları ilk kez tanımlanmıştır. İlk tanımlamasını, Amerikalı peyzaj mimarı Frederick Law Olmsted 19. yüzyılda Boston Park Sistemi ile ortaya koymuştur. Olmsted’e göre, parklar sadece yeşil alanlar olarak tanımlanamaz. Kent parklarında kentlinin demokratik kent yaşamına katılımını özendirici rekreasyonel faaliyetler de olmalıdır. Kentin dışındaki geniş alanlarda konumlanan yeşil alanların kent merkezlerine taşınmasıyla kentlinin sosyalleşmesine olanak sağlanmıştır. Bu şekilde parklar, sadece bitkilerin, bitkisel kompozisyonların bulunduğu alanlar olmanın ötesinde, sosyal yaşamın güçlenmesine ve yüz yüze iletişimin gerçekleşmesine olanak tanıyan alanlar olarak topluma hizmet etmeye başlamıştır (Zaitzevsky 1982; Özdemir 2009; Yerli ve Kaya 2015).

Olmsted ve Kimball (1973)’a göre, park sözcüğü daima ağaç ve çimle kaplı bir tür açık yeşil alanı anlatır. Sözcüğün türetilmesinde en kabul gören görüş kökenini bir alanın kuşatılmasında bulur. Bu tanıma göre kent parkları; etrafı çevrili içerisinde oyun veya ağaçları bulduran yer olarak tanımlanmaktadır (Özkır 2007).

Oğuz (1998) kent parklarını, “karmaşık kentsel organizasyon içerisinde, kentleşmeye koşut olarak gelişen kopuk doğa-insan ilişkisinin yeniden kurulmasında çok önemli ve çeşitli işlevler yüklenen kamusal hizmet alanları” olarak tanımlamıştır. Kent içinde çoğunlukla merkezi konumlarda bulunan parklar yerleşimlerin manzara olarak en önemli görsel odak oluşturan alanlardır. Kentlinin günlük hayatında kolaylıkla ulaşabilecekleri konumda bulunurlar. Kentliler parklarda temiz havada, yeşil bir ortamda yürüyüş yapma, koşma, oturma, piknik yapma, oyun ve benzeri gibi bireysel ya da grup faaliyetlerine katılma imkanı bulurlar. Kent parkları New York Central Park, Boston Common’ı ya da Londra High Park’ta olduğu gibi merkez imge ve buluşma noktası özelliği gösterebilirler.

Kent parkları, ortalama 7.000 konut ve yaklaşık 50.000 nüfus için her yaş gurubuna hitap edebilecek aktif ve pasif eğlence ve dinlence olanakları sağlayabilen, şenlik alanları, açık hava tiyatroları, konser yerleri gibi aktivitelere yer verir (Akdoğan 1984; Demirkaya 1999). Aynı zamanda, kentin ekolojik dengesini de korurlar (Ertekin 1992).

Farklı kullanım alanlarına göre, kent parkları, botanik bahçeleri, hayvanat bahçeleri, eğlence parkları, sanat parkları, tarih parkları ve kültürparklar olarak tanımlanabilir.

Çalışma konusunu yakından ilgilendiren bir konu olarak tarih parkları, kentlerin içinde bulunan küçük ölçekli alanlardır. Tanıtıcı ve eğitici amaç içeren bu alanlar, Sanayi Devriminden kalma endüstriyel arkeolojik alanlar, eskiden çok önemli şahısların yaşadıkları çevreler ve belirli dönemlere ait tasarım izlerini taşıyan kentsel ve toplumsal hafızaya hizmet eden alanlar olarak önemlidir (Özkır 2007).

Yine araştırma konusu temasını oluşturan Erken Cumhuriyet dönemi ile birlikte Türkiye’ye kazandırılan parkların bir simgesi olarak kültür parklar, kapsadıkları çok büyük alanlarda, doğanın yanı sıra bünyelerinde eğlence, sergileme, sanat, eğitim v.b. çeşitli aktiviteleri barındırırlar. Kültürparklar, Türkiye’deki planlı kent parklarının ilk denemeleridir. Kültürparklar tam anlamıyla doğanın kopyası olmaya çalışan doğal parklar değildir. Kültürparklar, konulu parklardır ve adından gelen kültür fonksiyonu, bir yerde tasarımcıyı; bilgilendirmek, parkta eğitsel ve eğlendirici aktiviteler bulundurmak yönünde şartlamaktadır (Özkır 2007).

2.1.1. Kent parkları genel özellikleri

Kentsel yeşil alanların en önemli elemanları kent parklarıdır. Kent parklarının planlaması ve genel standartlarının oluşmasında kent içinde ait oldukları bölge, büyüklükleri, hitap edilecek olan kitlenin sosyal statüsü, içerisinde barındıracağı aktivite ve olanaklar önemli rol oynamaktadır.

Çeşitli araştırmalar değerlendirilerek kent parklarının planlama ve standart özellikleri özetlenmiştir (Bayraktar 1973; Pamay 1979; Uzun 1987; Kılıç 1997; Polat 2001; Özdingiş 2007; Elinç 2011). Kent parkları, öncelikle yakın çevreleriyle ilişkili olup o bölgede yaşayan kişilere hizmet eder. Bundan dolayı kent parkları planlanırken yakın çevrede oturan kişilerin sosyo-ekonomik yapısı araştırılır onların istek ve

ihtiyaçlarına göre donatılar içerir. Kullanıcıları birleştirici ve kaynaştırıcı, her yaşa ve kültüre hizmet edebilecek üniteler bulundurma özelliğine sahiptir. Bir taraftan kentsel yeşil alan sistemi için bir bütünlüğü sağlarken diğer taraftan kendine özgü bir plan özelliği gösterir. Kent parkı içinde ilişkiler ve aktiviteler, arazi, plan ve tasarım bütünlüğünü birlikte göstermelidir. Yaklaşık olarak 40.000 insana hizmet verebilen kent parkı ideal olarak kişi başına en az 10 m² hesabıyla 400 da. veya daha geniş bir alanda oluşturulmalıdır. Park alanı içerisinde genel bir sulama ve drenaj sistemi planlanmalıdır (Elinç 2011).

Gold (1980)'e göre ise kent parkları her 1000 kişi için 12 ha büyüklüğünde önerilmektedir. Ölçü olarak minimum 40 ha verilmekle birlikte mümkün olan durumlarda 100-400 ha büyüklüğü daha çok tercih edilmelidir. Kent parkları 50.000-100.000 kişilik nüfus için araba ile 30 dakika süreli ulaşım uzaklığına hizmet ederler. Koruluk alanlar, değişen topoğrafya ve su elemanları, piknik alanları, botla gezinti, yüzme, bir doğa merkezi, yürüyüş ve atla gezinti yolları, gününbirlik kamp alanları ve informal spor olanakları bulundurabilirler (Çizelge 2.1).

Çizelge 2.1. Kent Parkları ölçütleri (Tümer 1976; Boyacı 2010)

Park Alanları	Nüfus Ölçütü da/kişi	Alan Büyüklüğü Ölçütü (da)
Mahalle Parkı	6-12	20-40
Semt Parkı	6-14	200-400
Kent Parkı	1-2	400-1000
Bölge Parkı	4-12	3000-4000

Olmsted'in tanımlamasına göre kent parkı, konut bahçelerinden daha geniş, daha sade ve doğal görünmeli ancak bir koruluk ve orman gibi yoğun bir yeşil dokuya sahip olmamalıdır. Bu tanımlamaya göre kent parkları, kent halkının zihninde oluşan yapaylığı alıp götüreren ve unutturan doğal elemanlar ve kompozisyonlar içermelidir (Özdemir 2007).

Yöresel iklim özellikleri ve yön durumu, plan karakterine doğrudan etkileyici olması nedeniyle tasarım açık ve net olarak belirli amaçlara yönelmiş olmalıdır. Bu amaçlar için, iklim karakterini olumlu yönde geliştirici plan yapısı düşünülmelidir (Albayrak 2000).

Kent parkı alan seçimi, çevre yapı yoğunluğu ile ilişkili olduğu kadar doğal kaynakların ve topoğrafik yapı özelliklerinin değerlendirilmesiyle de ilgili sayılmalıdır. İklim verileri ve diğer çevre faktörleri planlama da kriter olabildiği gibi, alan plastigi ve form çalışmaları çevre standartlarını yükseltici ve fonksiyonel işlevler üstlenebilir nitelik taşımaktadır. Özellikle fonksiyonlar arası ilişkileri kuran bir dizi ilgi çekici

mekanların geliştirilmesi, park planlama da önemli standartlar olarak kabul edilir (Albayrak 2000).

2.1.2. Kent parklarının ana fonksiyonları

Kent parklarının fonksiyonları ile ilgili pek çok bilimsel araştırma vardır. Özellikle kent parkları yaşanabilir ve sürdürülebilir kentler için vazgeçilmez faydalar sağlar. Kent parklarının yararlarını genel olarak ekolojik, ekonomik, sosyolojik, psikolojik ve kültürel açıdan olmak üzere farklı şekillerde sınıflandırmak mümkündür.

Chiesura (2004)'e göre kent parkları ve açık yeşil alanlar giderek artan kentleşmiş toplumların yaşam kalitesi için stratejik bir önem taşımaktadır. Kentlerde bulunan doğal varlıklar (kent parkları ve ormanlar, yeşil kuşaklar v.b.) ve unsurlar (ağaçlar, su v.b.) birçok şekilde yaşam kalitesine katkıda bulunmaktadır. Doğal alanlar, hava ve su temizlenmesi, rüzgâr ve gürültü filtreleme veya iklimin dengelenmesi gibi önemli çevresel hizmetlerin yanında kent sakinlerinin refahı ve modern kentlerin yaşanabilirliği için çok önemli psikolojik ve sosyal hizmetler sağlamaktadır (Elinç 2011).

Solguntekin (1994)'e göre ise kent merkezi açık alanları, yoğunlukla mimari elemanların dominant olduğu bir karakter gösterir. Bunlar küçük dinlenme parkları, meydanlar ile karakterize edilerek oturma ve çevreyi seyretme fonksiyonlarıyla önem kazanırlar. Buna karşın kent yakın çevresi açık alanları, kentin kalabalık ve gürültülü bölümlerinden uzakta, sakin dinlenme ve aktif rekreasyon alanları olarak fonksiyon gösterirler. Kentsel yeşil alanlar, karmaşık kentsel doku içinde, kentleşmeye koşut olarak gelişen kopuk doğa-insan ilişkilerinin yeniden kurulmasında çok önemli ve çeşitli işlevler yüklenen kamusal hizmet alanlarıdır (Özkır 2007).

Ekosistemin her parçası birbiriyle sıkı ilişki içindedir. Kent parkları ile kentli etkileşimi için de benzer bir durum söz konusudur. Kent parkları bünyelerinde barındırdıkları rekreasyon alanları ve yeşil alanlar sayesinde insanların psikolojik ve fiziksel gelişimlerine katkı sağlarlar (Kaymaklı 1990).

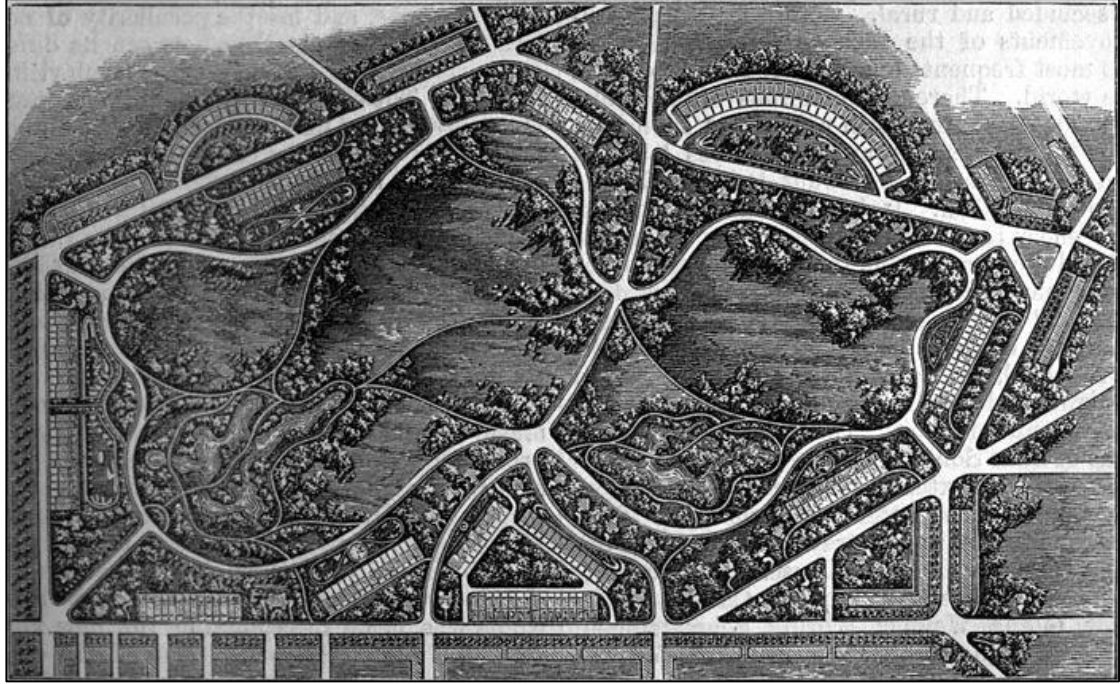
Kent parkları teknolojinin gelişmesi ile birlikte dünyada meydana gelen iklim değişikliğinin olumsuz etkilerini dengeleyici nitelik taşır. Yeşil kuşaklar, parklar, çimenlikler ve ağaçlar doğal filtre ve adsorbentler olarak kentte mikroklimatik özellikler kazandırır. Parklar kent içinde insan ve çevresi arasında ölçü yönünden denge sağlar. Yapı ile yakın çevresindeki açık alanın ortaklaşa yarattığı en önemli özellik anıtsal yapı gruplarının insan üstündeki baskısını hafifleterek ölçü yönünden dengesini kurmasıdır. Park içindeki ağaçlar hacimli yeşillikleriyle kentin kuruluşunu giderir. Ona canlılık kazandırıp, renk kazandıran bir estetik varlık olarak değer taşır (Albayrak 2000).

2.1.3. Kent parklarının tarihsel süreç içerisindeki gelişimi

Geçmişten günümüze kadar kent parkları ve açık yeşil alanlar insanların din, dil, ırk ayrımı gözetmeksizin birlikte olduğu gerektiğinde onu koruduğu, yeniden şekillendirdiği toplumsal alanlar olarak süregelmektedir.

Akdoğan (1984)'da belirtildiği gibi ‘‘Kentlerin hızla büyümesi ve kentlerde özel dinlenme alanlarına ihtiyaç duyulmaya başlanması ile önem kazanmaya başlayan park fikri çok eskilere dayanmaktadır. Bazı kaynaklarda Mısır uygarlığında kentin belli yerlerinde düzenlenmiş açık alanlar yer almaktaydı. Esas olarak kent parklarının kuruluşu Antik Yunanistan'a aittir. Yunanistan'da bazen tapınakların yakınında çevresi kapalı ve kutsal bir yer olan yürüyüş ve gezinti için yapılan parklar bulunurdu. İlk olarak park ve bahçe düzenlemesi M.Ö. 2.yy.'da Helenistik çağda Romalılar tarafından yapılmıştır. Eski Roma'da özel bahçeler halka açılır ve bu bahçelerde yapay göller, kanallar ve açık alanlar bulunmuşur’’ (Demirkaya 1999).

Akdoğan (1984)'a göre büyük kent parklarının kurulması Rönesans ve 17.yy'a rastlamaktadır. Genellikle ormanlar içindeki bu parklar daha çok bir av alanı olarak kullanılmaktaydı. Bu dönemdeki ağaçlı yollar, çayırlar ve fundalıkların arasından geçerek, akarsularla ve su birikintileriyle buluşarak büyük konakların çerçevesini oluşturduğu söylenmektedir. 18.yy'da İngiliz usulü bahçe düzenleme modası bazı parklarda uygulanmaya başlamıştır. Bu parklar içinde zaman zaman köşkler de yer alırdı. 19.yy ortalarında ise özellikle Sanayi Devriminin de etkisiyle kentleşme başlamış ve kent dışındaki kırsal alanlara ulaşmak güç bir hale dönüşmüştür. Halk için özel park kurma düşüncesi Avrupa'da endüstri devriminden sonra gerçekleşmiştir. Bu amaçla kurulan ve ilk olarak gerçek anlamda modern park tasarımı olan 1843 yılında Joseph Paxton tarafından Liverpool'daki Birkenhead Parkı'dır (Demirkaya 1999) (Şekil 2.1).

Şekil 2.1. 1944 yılı Birkenhead park planı (Anonim 3)

Modern toplumlarda, planlı kentsel yeşil alanların ilk tanımlaması, Amerikalı peyzaj mimarı Frederick Law Olmsted tarafından 19. Yüzyılda Boston Park Sistemi'nin oluşturulması ile yapılmıştır. Bu planda, New York'ta Central Park ile başlayan doğanın kent içine taşınması yaklaşımına paralel olarak rekreasyonel kent planlamasında öncü

adımlar atılmıştır. Planlamalarda jeologlar, mühendisler ve halk sağlıkçılarıyla beraber çalışılarak kent insanının daha sağlıklı ve rahat yaşayabilecekleri mekanlar yaratma yoluna gidilmiştir (Özdemir 2007).

Tekeli (2011) tarafından öncelikli olarak Avrupa’da ve diğer kıtalarda yaşanan dönüşümler Osmanlı kentleri üzerinde de önemli izler bırakmıştır. Osmanlı İmparatorluğu yeni koşullara ayak uydurmak için merkezi reformlarla yönetim yapısını değiştirirken diğer yandan ekonomide dışa açılarak ekonomik yapısında da dönüşümler yaşamaya başlamıştır (Atanur 2016). Bu dönemde Osmanlı İmparatorluğu’nun son dönemlerindeki batılılaşma hareketleri ile birlikte Gülhane, Kağıthane örneklerinde olduğu gibi, eski mesire yerlerinin yeniden düzenlenmesi biçiminde Erken Cumhuriyet dönemi kent parkı örnekleri görülmeye başlamıştır.

Türkiye’de Cumhuriyet’in ilk yıllarında batı tarzında modern bir dünya anlayışını tanımlamak adına kent parkları inşa edilmiştir. Günümüzün metropol kentlerinde ise sosyal yaşamın ilgi odağı alışveriş merkezleri gibi mekanlara yönelmekte ve parkların temsil ettiği kültürel değerler de bozunuma uğramaktadır. Bu noktada, Cumhuriyet dönemi parkları ve bu dönemden etkilenerek tasarlanan parklar içinde yıllar içinde değişen kullanımlar, devlet vasıtasıyla gerçekleştirilen modernleşme anlayışından küreselleşme anlayışına kadar uzanan süreçte Türkiye’de yaşam standartlarının değişimini belgelemek açısından da önem arz etmektedirler (Atanur 2016).

Cumhuriyet döneminde park konusunda ülke olarak çağdaş atılımlar gerçekleşmiştir. Hızlı kentleşme ve yapılaşma, endüstrileşme, çevre kirliliği ile birlikte yeşil alanlara ve parklara olan ihtiyaçlar kaçınılmaz olmuştur.

Tekeli (1998) tarafından Cumhuriyet’in başlangıcından II. Dünya Savaşı sonuna kadar geçen süreyi kapsayan dönem süresince kentsel gelişmeyi düzenlemek için yeni bir yasal ve kurumsal çerçeve oluşturulmuştur. Gürkaş (2003) tarafından, bu dönemde oluşturulan kent planlamalarında devletin resmi politikası haline gelen batı kentlerine benzeme eğilimi, park alanlarının oluşturulmasında da kendisini göstermiştir (Ezenci vd. 2016). 1932 yılında planlama ile ilgili çabalar ciddi bir biçimde başlamıştır. 1960’lı yıllarda yeni kent imar planlarının yapılması ve uygulanması nedeniyle cumhuriyetin ilk yıllarında yapılan küçük parkların çoğu yol vb. kullanımlar için ya ortadan kalkmış ya da bölünerek rekreatif işlevlerini yitirmişlerdir (Ocak 2006).

Özdemir (2007) tarafından kent parkları, diğer kamusal alanlar gibi, başkent Ankara’nın Cumhuriyet ideolojisini ve ulusal ideallerini yansıtan prestijli kent mekânları olmuşlardır. Modern tasarımlar ile birlikte kentlinin rekreatif etkinliklerine olanak sağlarken sosyalleşmelerini ve kent yaşamı içerisinde yer edinmelerini sağlamışlardır. Bu amaçla yeni bir kent kimliği, kentte yaşıyor olmanın bilinci ve yeni bir toplum olma anlayışı hedeflenerek kent mekânları şekillendirilmiştir. Kızılay’da Güvenpark, Ulus’ta Millet Bahçesi ve Gençlik Parkı gibi kamusal yeşillikler, bu ideallerin fiziksel olarak kentsel mekâna yansıtıldığı ilk örneklerdir.

Ankara ve İstanbul’da olduğu kadar yoğun olmasa da Anadolu’daki diğer şehirlerde Cumhuriyet sonrası önemli kent parkları yapılmıştır. Bunlardan bazıları İzmir

Kültürpark, Bursa Kültürpark, Konya Kültürpark, Antalya Karaalioğlu Parkı, Adana Atatürk Parkı'dır.

Batur (1998)'dan Cumhuriyet dönemi kent parkları önceleri genellikle mesire yerleri olarak hizmet vermişlerdir. Cumhuriyet döneminde kent parklarına geçiş sürecinde bu alanların doğal çizgilerini koruduğu, bitkisel tasarımda içerisinde bulunduğu kente ve iklime özgü bitki türleri ile zenginleştirildiği, yapısal elemanlardan olabildiğince uzak durulduğu ve özellikle kurtuluş mücadelesi ve zaferlerini yansıtan plastik öğelerin sıklıkla yer aldığı gözlemlenmiştir. Kent parklarında ve meydanlarda, dönemin rejim gücünü de yansıtan geometrik, keskin çizgilere sahip tasarımların hâkim olduğu belirlenmiştir. Maliyetleri de yüksek olan bu dönemin parklarında döneme özgü simge yapılar ve çevre düzenleme formülasyonu mevcut olup görünümelerini günümüze kadar aktarabilmişlerdir (Ezenci vd. 2016).

2.2. Erken Cumhuriyet Dönemi

Cumhuriyet'in kuruluşu ve Mustafa Kemal'in vefatı olan 1923 - 1938 yılları arasındaki dönem Erken Cumhuriyet dönemi olarak belirtilmektedir. Bu dönemin belirgin özelliği yeni bir yönetim biçimine ve onun hukuki-idari yapısının oluşturulmasına denk gelmesi ve de tarihin sıfırlanması projesi olarak eskiden köklü bir kopuş üzerinden kendini tanımlayan milliyetçilikle harmanlandırılarak şekillendirilmiş bir zihniyet yaratmayı amaçlamasıdır (Akman 2011).

Zürcher (1998) tarafından bildirildiği gibi, 19. yüzyılda Türkiye'deki Batılılaşma çabalarının en etkili si Tanzimat Fermanı'nın ilân edilmesidir. Bu olay, geleneksel bir toplumsal yapıdan modern topluma geçişte, yasal ve idari reformların gerçekleştirilmesinde önemli bir ivme kazandırmıştır. Kaliber (2002)'e göre, 1923 devrimiyle başlatılan Cumhuriyet, modernleşmesinin benimsediği ideolojik tavır ise onu, Osmanlı modernleşmesinden kesin hatlarıyla ayırmaktadır. Cumhuriyetçi kadrolar ne pahasına olursa olsun statükoyu korumayı değil, rakip siyasal güçlere asla yer olmayan; ilke, norm ve işleyiş prensiplerini kendilerinin belirlediği yepyeni bir düzenin inşasını amaçlamaktadır. Tekeli (1999)'dan Batı tarzı yaşama biçiminin model alındığı Cumhuriyet modernleşmesinde, modern bir toplum ideali bir "proje" olarak sunulmakta, yukarıdan aşağıya reformist bir hareket olarak uygulanmakta ve çağdaş ulus-devletlere denk bir kültürel ve politik yapıya ulaşmak ana hedef olarak benimsenmektedir. Bununla birlikte Cumhuriyet modernleşmesi Batı'nın emperyalist milliyetçiliğine de karşı koymaktadır (Çetin 2005).

Cumhuriyetle birlikte gelen modernleşme anlayışı öncelikle Osmanlı'dan gelen dinselliğe ilişkin renkler de içeren dünya görüşünün reddine, buna karşın aydınlanmanın ve Fransız Devrimi'nin kültürel-siyasal mirasından sakıncalı görülmeyerek benimsenen çeşitli düşünce ve kavramların, Türkiye özelinde, yoğun milliyetçi öğelerle derlenen bir batılılaşma hamlesi içerisinde yeniden anlamlandırılması suretiyle uygulanmasına dayanmaktadır. Bir başka deyişle söz konusu dönemde Osmanlılığa ve onunla çağrışım içinde olan İslamiyet'e ilişkin çeşitli öğelerin yerlerine, hızlı bir laikleşme ve milliyetçileşme perspektifi dâhilinde, yeniden yorumlanmış anlamlandırılmış batılı değerlerin koyulması süreci başlamıştır (Akman 2011).

2.2.1. Erken Cumhuriyet döneminde mimarlık ve kent planlaması

Mimarlık çeşitli zamanlarda çeşitli iktidarlar tarafından devletlerin güç ve otoritesini yansıtan, ideolojilere hizmet eden bir araç olmuştur. Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte Türkiye'de modern mimarlığa önem verilerek ülke mimarisinin kendine özgü ve ulusal kimliğini yansıtacak bir tarza bürünmesi yolunda çalışılmıştır. Siyasi, kültürel, ekonomik ve sosyal alanda yeni devletin ideolojisinin yayılması ve tanıtımının yapılması önemli görülmüştür (Ercanlı 2015).

Avrupa'da modern mimarinin baş mimarı Le Corbusier olarak kabul edilmektedir. Le Corbusier ile birlikte yirminci yüzyılın ana akım kültür tarihinin en önemli hareketi o zamanki adıyla "Modern Hareket" (Modern Movement), yani modernizm, devrimci estetik bir görüşü ve bilimsel bir öğretiyi kapsamaktadır. Betonarme, çelik ve cam kullanımı, kübik formların, geometrik şekillerin ve kartezyen ızgaraların öne çıkması ve hepsinden önce de bezemenin, stilistik motiflerin, geleneksel çatıların ve tezyini detayların bulunmayışı, Yirminci yüzyıl estetik bilinci içinde bu hareketin tanımlayıcı özellikleri olmuştur (Bozdoğan 2002).

Modern Hareket'in ideolojik açıdan en etkileyici yönü, ideolojiyi aşma fikridir. Yine Bozdoğan (2002) tarafından; 20. Yüzyılın ilk yarısı boyunca, Weimar Almanyası'ndaki sosyalizmden devrim sonrası Rusya'ya, İtalya'daki faşizme, Filistin mandasındaki Siyonizme ve Türkiye'deki Kemalizm'e kadar birçok yeni rejim ve farklı siyasi sistem, Modern Hareket'in ilerici söylemini benimsemiştir. Bunun bir sonucu olarak 1930'lu yıllarda yeniden kurulan Cumhuriyet Ankara'sı ile birlikte modernist bir ulusun inşası olmuştur.

Modern Hareket, onun estetik ve inşaatla ilgili hükümlerini haklı çıkaracak altyapısı olmayan, savaşlarla harap olmuş, geleneksel bir Müslüman toplumunda göze batacak ölçüde aykırı görünmekteydi. Modern Hareket, Türkiye'nin, geçmişte Osmanlı İmparatorluğu'nun tipik temsillerinde kullanılan egzotik ve şarkiyatçı estetik imajların tam tersine modern bir Avrupa ülkesi olduğunu gösteren bir hareket olarak kabul görmüştür (Bozdoğan 2002).

Yeni Mimari'nin "gelişi", 1930'da cumhuriyetin resmi gazetesi Hakimiyet-i Milliye'de iki sayfalık bir başyazıyla kutlandı. Yazıda, Ankara'daki yeni inşaatlar "bu asrın yeni mimarisi" olarak, dünyanın her yerine yayılmakta olan "yeni hakikat" olarak ifade edilmektedir. Gazetelerin bütünleşmiş bir milli bilincin oluşumundaki önemleri göz önünde bulundurulduğunda, bir gazete başyazısının modern mimariye hasredilmesi, cumhuriyet rejiminin ona güçlü bir ideolojik anlam yüklediğine işaret etmektedir (Bozdoğan 2002).

Cumhuriyet yönetimi kuşkusuz sadece toplumsal ve sosyal anlamda bir değişim öngörmemiştir. Uygulanan modernleşme projesi ile toplumsal ve sosyal yaşamda ortaya çıkan hızlı değişimi kent mekânlarında da görünür kılmak amacıyla, daha Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren kentlerin yeniden imar edilmesi konusuna öncelik verilmiştir. Bütçedeki açıklar ve kısıtlı mali olanaklara rağmen Türkiye'de hükümetin en öncelikli konularını ulaşım, savaşta yanan yıkılan yerlerin imarı, bataklıkların kurutulması, Ankara'nın başkent olarak yeniden inşası gibi sorunlar oluşturmaktadır (Çetin 2005).

1930 yıllarda çok sayıda yabancı mimar Türkiye’de çalışma imkânı elde eder. Başta eğitimle ilgili binalar ve diğer devlet daireleri Ankara’da yükselmeye başlar. Avrupa’da ortaya çıkan modern mimarlık akımlarının uygulamalarıyla çağdaş Türkiye’nin yeni yüzü belirir. 1930’lu yıllarda Ernst Egli, Bruno Taut, Martin Wagner, Franz Hilinger, Hans Poelzig, Martin Elsasser, Clemens Holzmeister, Robert Öerley, Theodor Post gibi yabancı mimarların yanı sıra Bedri Uçar, Seyfi Arkan, Şekip Akalın ve Şevki Balmumcu gibi birçok genç Türk mimarı da inşaat sektöründe etkinlik göstermişlerdir. 1940’dan 1950’ye kadar 10 yıl kadar süren 2. Ulusal Mimarlık Üslubu, özellikle kaynağını geleneksel Türk sivil mimarisinden alan bir anlayışı yansıtacaktır. Bu dönem Paul Bonatz, Sedat Hakkı Eldem, Emin Onat, Orhan Arda, Doğan Erginbaş gibi mimarlarla temsil edilecektir. 1950’li yıllarda mimarlık faaliyetlerinde Le Corbusier, Mies Van Der Rohe gibi mimarların ilkelerinin uygulandığı rasyonel-pürist anlayış egemendir. Düzgün, klasik, geometrik biçimler ve mükemmel oranlar elde etmek gibi özellikleri sıralanabilen rasyonel mimarının etkileri 1950’lerden sonra da günümüze kadar etkinliğini sürdürmektedir (Giray 2009).

2.2.2. Erken Cumhuriyet döneminde peyzaj mimarlığı

İkinci Dünya Savaşı sonrasında, Türkiye’de çok hızlı bir kentleşme süreci yaşanmış ve önceleri sadece Ankara’da göze çarpan nüfus artışı tüm kentlerde görülmeye başlanmıştır. Bu durum kentlerin altyapı yetersizlikleri içinde büyüme sorunları yaşamasına neden olmuş, kentlerde moderniteye uygun olarak gelişen kesimler ile kendiliğinden gelişen kesimler birbirinden ayrılarak kentler ikili bir yapıya sahip olma sorunuyla karşılaşmıştır. Bu sorunlara çözüm üretmek amacıyla, 1945 yılında İller Bankası kurulur, 1948 yılında Belediye Gelirleri Kanunu çıkartılır, 1954 yılında Türk Mühendis ve Mimar Odaları kurulur, 1956 yılında 6875 sayılı İmar Kanunu çıkartılır ve son olarak 1958 yılında İmar ve İskan Bakanlığı kurulur. Ancak bütün bu gelişmeler sorunların çözümüne katkı sağlasa bile; yaşanan dönüşüm karşısında yetersiz kalmış, hızlı kentleşme 1960’lı yıllarda da devam etmiştir (Nuhoğlu vd. 2006).

1960’lı yıllarda yeni kent imar planlarının yapılması ve uygulanması nedeniyle, Cumhuriyetin ilk yıllarında yapılan küçük parkların çoğu yol vb. kullanımlar için ortadan kalkmış, ya da bölünerek rekreasyonel işlevlerini kaybetmiştir. Türkiye’de kentler, 1970’li yılların ortalarına kadar yağ lekeli halinde büyümüştür. Bu durum, kent merkezlerindeki yık-yap süreçleri sonucunda tarihsel ve kültürel değerlerin tahrip edilmesine, sürekli olarak yoğunluk artışına ve yeşil alanların yok oluşuna neden olur. Nitekim Erken Cumhuriyet döneminde çok zor koşullar altında inşa edilen kent parkları, bu dönemde konut sorunu, kaçak yapılaşma, tarihi mirasın korunamaması ve rant olgusu gibi kentsel sorunlar nedeniyle değişik amaçlarla ortadan kaldırılmış veya parkların özgün hali bozulmuştur (Nuhoğlu vd. 2006).

Atatürk, ağaçların gölgelediği mesire yerlerinin ve hepsi de çiftlik arazisinde bulunan parkların, restoranların, kafelerin, havuzların ve hayvanat bahçesinin bakımını şahsen denetlemektedir. Bilimsel çiftçilik yöntemleri, kıraç Anadolu platosunun ortasına hep yeşil kalan bir ormanın dikilmesi ve modern sulama teknikleri, 1930’larda ulusça gurur duyulan temalardı. Bunlar yaban doğayı ehlileştirme, doğaya hükmetme ve

son olarak toprağa milli mülk olarak sahip çıkma gibi idealize edilen edimleri temsil etmektedirler (Bozdoğan 2002).

Mimarlık tarihinin 1930'ların modern binaları üzerinde odaklanmaya yönelik tipik eğilimi yüzünden, halka açık kamu alanlarının özellikle de dinlenme parklarının ve belediye bahçelerinin ulusun inşasında aynı ölçüde önemli bir rol oynamış oldukları sık sık gözden kaçırılır. Ankara'nın Gençlik Parkı ölçeği ve kapsamında olmasa da, başka birçok cumhuriyet şehrinde de 1930'larda benzer kamu alanları ve kentsel altyapılar yapılmıştır. İzmir Enternasyonel Fuarı'nın yeri olan, İzmir'in Kültürpark'ı (1936), "gazino ve dans platformu" işlevi gören bir adası olan yapay göl de dahil, Ankara'daki Gençlik Parkı'ninkilere benzeyen bir çok özelliğe sahipti. Bu "ada gazinolar" gibi tekil mimari uygulamalar ayrı ve daha kapsamlı incelemeler gerektirirler, çünkü bunlar cumhuriyetçilerin sofrada adabına malik, cazbant dinleyen ve rahatça dans eden, tamamiyle Batılılaşmış, iki cinsin bir arada bulunduğu topluluk hayalinin güçlü ifadeleridir (Bozdoğan 2002).

2.2.2.1. Erken Cumhuriyet dönemi kent parkları tasarım kriterleri

Erken Cumhuriyet dönemi kent parklarını anlayabilmek için öncelikle kent parklarının oluşumuna değinmekte yarar vardır.

Çok eski tarihlerden beri süregelen parklar genellikle kralların, padişahların saraylarında, asalet sahiplerinin ve nadir olarak da zenginlerin malikânelerini çevreliyordu. Bu parklar özel olmakla birlikte genellikle halka açık değildir. Parkın estetik özelliklerini arttırabilmek amacıyla ağaçlar çeşitli şekillerde gruplandırılmakta ve parkın dört bir yanına dağıtılmaktadır. Ağaçlara eşlik eden ağaççıklar, çalılar, çiçekli bitkiler, çim alanlar, su yüzeyleri ve binalar parkları süslemektedir. Medeniyetin ilerlemesi ile özellikle büyük endüstri birimleri ve fabrikaların yapılmasıyla şehirlerin nüfusu artmış bunların etrafında fakir halka temiz hava aldırabilmek ve tatil günlerini yeşil bir çevrede geçirebilmelerini sağlayabilmek için parkların planlanması pek çok ülke ve özellikle ormanı az bölgeler önemli bir sosyal konu haline gelmiştir.

Dünyada toplumun her kesimine hitap eden kent parklarını oluşturma anlayışı ile birlikte Türkiye'de de modern hareketin bir getirisi olarak kent halkına hitap eden kent parkları oluşturulmaya başlanmıştır. Bu amaçla yapılan parklarda Erken Cumhuriyet dönemi olarak bir tipoloji belirlenecek olursa, Rönesans, Barok Klasik Fransız parkı stillerinin, uygulanan eserlerde göz önünde bulundurulduğu görülmektedir.

Rönesans İtalya'da, özellikle Floransa ve çevresinde merkezileşmiştir. Floransa'nın morfolojik yapısı sayesinde, amfi tiyatro şeklindeki arazilerin, yuvarlak tepelerin, villaların, sırtlarda şeffaf bir atmosfer içinde, geniş bir görüş imkanına sahip tarzda gelişmesini sağlamıştır (Akdoğan 1974).

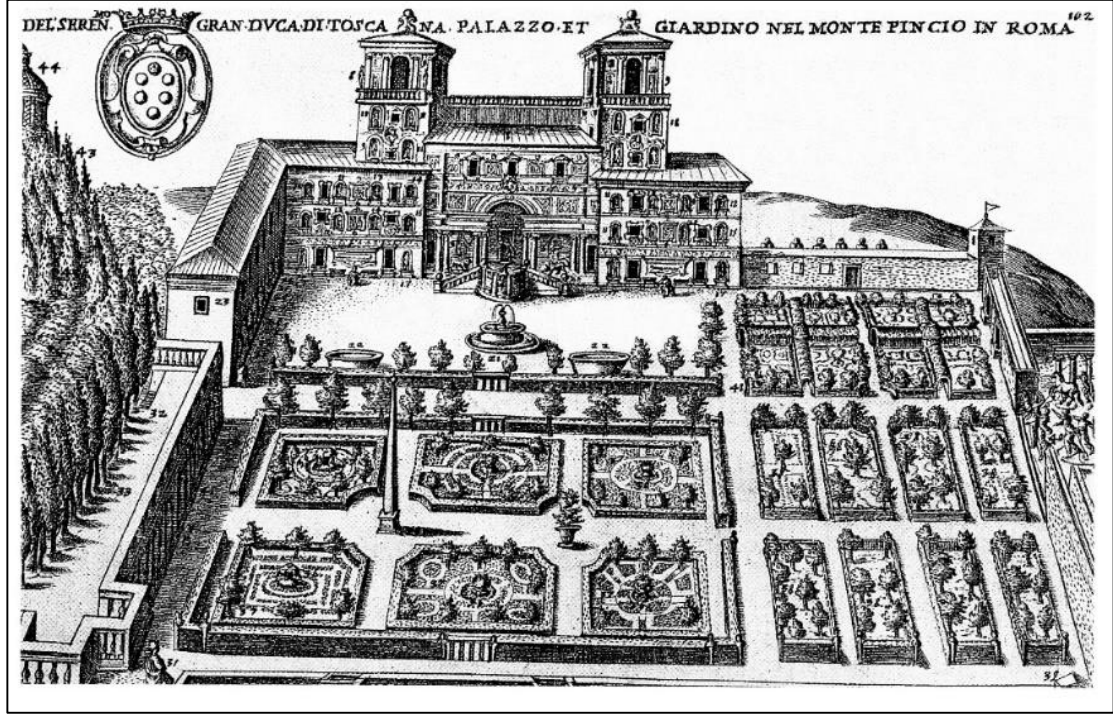

Şekil 2.2. Villa Albani 1769 yılında çizilen bir tasvir (Anonim 4)

Rönesans bahçe stiline genel özellikleri derlenecek olursa; bu stil başlangıçta Roma klasik parklarının yeniden düzenlenmesi fikrine dayanmaktadır. Bunun esası şudur: renk, geometrik desenli çiçek parterleri, sadelik şeklinde vurgulanmıştır. Bu bahçeler oldukça sadedir, çeşitlilik ayrıntılardadır. Bahçelerde merkezi bir aksa göre kısmen simetri vardır. Heykeller, geniş su aynaları, dekoratif havuzlar ve su oyunları kullanılmıştır (Nurlu ve Erdem 1994).

Bu devir için karakteristik ortak özellik, parkların muhtelif antikalar ve eski tarz da muayyen çiçeklerle süslemeleridir. Fakat bu devrin en iyi bahçe uzmanları, sadeliği ve hatlardaki güzelliği muhafaza etmişlerdir (Chencine 1946) (Şekil 2.2).

Rönesans bahçe sanatı esas itibariyle Floransa'da başlamış ve daha sonra Roma'da zirve noktasına erişmiştir. Esas Rönesans bahçelerine has olan ruhu Floransa'daki ilk örneklerle bulmak mümkündür. Roma'dakiler ise daha gösterişli, iddialı ve mimari ile heykeltıraşlığın kuvvetli hakimiyet ve rekabetini hissettirmekte ve yansıtmaktadır. 1450'den 1775'e kadar devam eden devir Napoli kralı Caserta ile son bulur (Nurlu ve Erdem 1994) (Şekil 2.3).

Şekil 2.3. Villa Medici 1683 yılında çizilen bir tasvir (Anonim 5)

Barok bahçeleri evvela Fransa'da meydana gelmiştir. Rönesans bahçelerinin daha aşırıya varan bir şeklini arz etmektedir. Halı parterlerinin pek komplike ve sanatkârane şekilleriyle ve sanatkârane tezyinat, antikalarla tanınmaktadırlar (Chencine 1946). İtalyan Rönesans bahçelerinin özelliklerini, Fransız şatolarında aynen tatbik etmek zor olmuştur. Zira, halâ Ortaçağın kuvvetli müdafa ihtiyacından doğan kale mimarisi, çevreye açık, peyzajla kaynaşan bir bahçenin tesisine, imkan vermiyordu. Bununla beraber, İtalyan sanatkârlarının usta ellerinde kasvetli, karanlık, şiirsiz bahçeler, gene de bir dereceye kadar ışık, renk ve mana kazanmışlardır (Akdoğan 1974).

Barok bahçe stiline genel özellikleri; bahçe arazi formuyla ahenk içerisinde olmalı, bina ile bahçe ölçü bakımından olduğu kadar, stilde de birlik yaratmalıdır. Planın esas çizgileri sade olmalı, bahçeye çeşitlilik detaylarla kazandırılmalıdır. Bahçeyi kasvet verecek tarzda plânlamadan kaçınılmalıdır, çeşitlilik yaratacak elemanların tekrarından kaçınılmalı ve meselâ bir parterde kullanılan desen diğer birinde yer almamalıdır. Heykeller mutlaka ve çok miktarda kullanılmalıdır. Plântasyon, bahçenin 20 yıl sonra alacağı görünüş dikkate alınarak yapılmalıdır (Akdoğan 1974) (Şekil 2.4).

19. yy. parklarında edebiyatın etkisiyle romantizm stiline, bu dönemdeki parklara büyük bir tesiri vardı. Scott, Schiller ve diğer şairlerin eserlerinin tesiri ile romantizm bahçe sanatına ve parklara kadar girmiştir. Parklar, Gotik inşaat ve suni harabelerle süslenir (Chencine 1946).

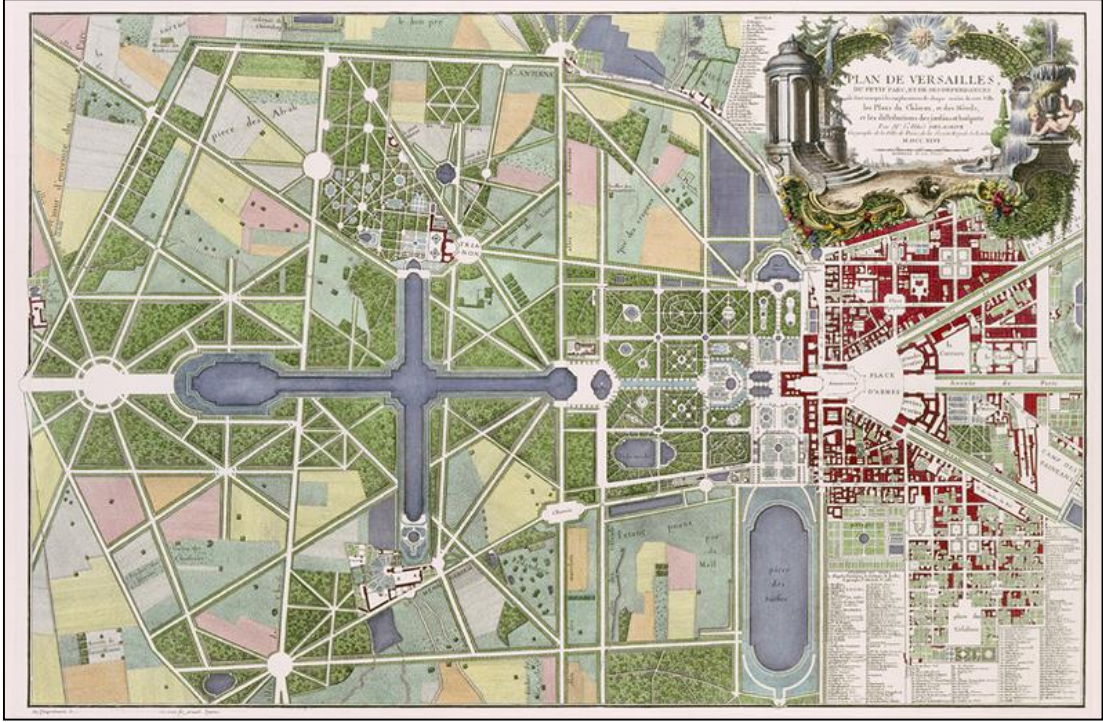

Şekil 2.4. Vaux le vicomte şatosu (Anonim 6)

1914-1918 Dünya savaşı sonunda Avrupa’da kent parkı anlayışı, ekonomik zorluklar nedeniyle ekonomik açıdan da yararlanılabilen özelliği kazanmaya başladı. Genel parklar halkın büyük bir kısmının ilgisini çekecek şekilde tasarlanmak zorunda kalınıyordu. Buna paralel olarak Kuzey ve Güney Amerika’da ve Avustralya’da büyük kent parkları yapılmaya devam etti. Tüm dünyada kent parkları yeni kentlerin oluşumu ve kentlerin büyümesi ile giderek yayılmaya başladı (Chencine 1946).

Su, geniş havuzlarda su aynası olarak ve sessiz olmalıdır. Fıskiyelerle ve kaskatlar kullanılarak suya hareket kazandırılır. Barok bahçesinin tipolojisinde girişten itibaren merkezi bir aks vardır. Bu aks girişten itibaren alanı ikiye böler. Aks boyunca geniş çim alanlar ve su yapıları yer alır. Oldukça az çiçekli çalı ve ağaca yer verilir. Alanda renk genellikle su, gök, çim alan, heykel ve parterlerdeki çiçeklerle oluşturulur (Gültekin 1988) (Şekil 2.5).

Erken Cumhuriyet döneminde oluşturulan kent planlamaları ve peyzaj mimarlığı çalışmalarında ise, Batı’dakinden farklı olarak, bir “örnek ya da model” ile yola çıkıldığı görülmektedir. Söz konusu örneği oluşturan Batı kentlerinin, gelişimi öngörülebilir ve bilinçli bir şekilde saptanan bir toplum modeline göre gerçekleştirildiği gerçeğinin göz ardı edilmesi, bu durumu bir avantaj gibi göstermektedir. Oysa “örnek” olduğu kabul edilen çağdaş Avrupa kenti, yüzyıllar boyunca birçok unsurun kendiliğinden ve çelişkiler içindeki gelişiminin bir ürünü olmuştur. Yani, örnek alınan gerçeklik, her toplum için özgül bir yapı sergilemektedir (Gürkaş 2009). Erken Cumhuriyet dönemini de etkileyen bu anlayışta aslında geçmişteki Barok, Rönesans ve Beaux-Arts gibi akımların izlerini taşıdığı gözlemlenmektedir.

Şekil 2.5. Versailles planı 1746 yılında çizilen bir planı (Anonim 7)

Cumhuriyet'in ardından yeniden inşa edilen kentlerde parklar kentin en önemli, en büyük çoğu zaman tek caddesinin üzerinde bulunan hükümet konağı ve kent meydanı ile birlikte düşünülmüştür. Park ile birlikte kentin imajının da güçlendirilmesi planlanmıştır (Gürkaş 2009).

Parklarda yapılan su yüzeyleri, gezinti yolları, su yapıları ve çevreleme elemanları plan özelliklerini belirleyen en önemli unsurlardır. Kent halkına rahat ve huzur veren bir dinlenme ortamı olması parkın karakteri ve yapılan tasarımlarla doğrudan ilişkilidir. (Albayrak 2000).

Cumhuriyet dönemi kent parkları önceleri genellikle mesire yerleri olarak hizmet vermişlerdir. Cumhuriyet döneminde kent parklarına geçiş sürecinde bu alanların doğal çizgilerini koruduğu, bitkisel tasarımda içerisinde bulunduğu kente ve iklime özgü bitki türleri ile zenginleştirildiği, yapısal elemanlardan olabildiğince uzak durulduğu ve özellikle kurtuluş mücadelesi ve zaferlerini yansıtan plastik öğelerin sıklıkla yer aldığı gözlemlenmiştir. Kent parklarında ve meydanlarda, dönemin rejim gücünü de yansıtan barok ve rönesans döneminin de izlerinin görüldüğü geometrik, keskin çizgilere sahip tasarımların hâkim olduğu belirlenmiştir. Maliyetleri de yüksek olan bu dönemin parklarında döneme özgü simge yapılar ve çevre düzenleme formülasyonu mevcut olup görünümünü günümüze kadar aktarabilmişlerdir (Batur 1998).

Bu bağlamda Cumhuriyet dönemi kent parklarının planlama ve tasarım ilkeleri aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür:

- Yakın çevresi ile ilişkili ve bulunduğu bölgenin tamamına hitap eden bir yapıda olmuş, kullanıcı istekleri ve sosyo-ekonomik yapıya göre donatı ihtiyaçları giderilmiştir,
- Bütünleyici ve kullanıcıları bir arada tutan mekânlar olmuşlardır,
- Formal, keskin hatlardan oluşan ve kullanıcı isteklerine en net cevabı verebilen tasarım anlayışı benimsenmiştir,
- Etrafi genellikle ağaçlarla çevrili ışınal yollar, toplanma ve anma mekanları, kurtuluş mücadelesini anlatan veya bu mücadele de kahramanlık sergilemiş kişilerin tasvir edildiği, cumhuriyetin kuruluşunu betimleyen plastik objeler tercih edilmiştir,
- Park alanının idare edildiği ve danışmanlık sağladığı yapılar, kullanıcıların ihtiyaçlarına yönelik tuvaletler ve sıhhi tesisler mutlaka bulundurulmuştur. (Ezenci vd. 2016).

2.2.2.2. Erken Cumhuriyet dönemi kent parkları

Erken Cumhuriyet parkları yapıldıkları tarihten günümüze kadar uzanan süreçte oldukça dikkat çekici değişimler geçirmiştir. Bu değişimler ana hatlarıyla, parklara yeni işlevlerin yüklenmesi, bazı işlevlerin yer değiştirmesi, bazılarının zaman içinde parkı terk etmesi, hatta son olarak parkların geçmişten hiçbir iz bırakmadan tamamıyla değiştirilmesi biçiminde kendini gösterir (Nuhoğlu vd. 2006).

Günümüzün küresel kentlerinde sosyal yaşamın odak noktaları parklardan büyük alışveriş merkezleri gibi mekânlara kaymakta ve parkların temsil ettiği değerler değişime uğramaktadır. Bu noktada, Cumhuriyet dönemi parkları ve bu dönemden etkilenecek tasarlanan parklarda yıllar içinde değişen kullanımlar, devlet eliyle üretilen modernleşmeden küreselleşmeye uzanan süreçte Türkiye’de günlük yaşamın değişimini belgelemek açısından önem taşır (Nuhoğlu vd. 2006).

Türkiye’deki kentsel çağdaşlaşma, en azından başlangıçtaki amaç çerçevesinde, Batı kentlerinin bir benzeri haline gelme sürecidir. Kentlerdeki Osmanlı İmparatorluğu’nun son dönemlerinde başlayan batılılaşma eğilimi, bir taraftan süreklilik gösterirken diğer taraftan da kesin bir kopuş da sergileyerek, Cumhuriyet’in ilk yıllarında ve Erken Cumhuriyet döneminde kentsel planlama ve peyzaj planlama bağlamında devletin resmî politikası olmuştur. Özellikle kentsel batılılaşma politikası hem politik açıdan hem de toplumsal açıdan dönem parklarında kendini belirgin bir şekilde göstermiştir (Gürkaş 2009).

Bir ideoloji olarak Cumhuriyetin, Türk toplumunun, kendini eskisinden farklı bir şekilde tanımlamasını ve ona farklı bir kimlik sunmayı hedeflediği anlaşılmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu’nun çöküş döneminde devlet yapısını modernleştirmek için harcanan çaba, Erken Cumhuriyet’te “vatandaş” bilincini oluşturmak ve topluma modern bir kimlik kazandırmak için harcanmıştır. Bu bağlamda Cumhuriyet ideolojisi ile birlikte yeniden planlanan kentlerde peyzaj mimarlığı alanında da kimlik kazandırılması için emek verilmiştir (Gürkaş 2009).

Erken Cumhuriyet dönemi geleneği içerisinde ülkemizden örnekleri inceleyecek olursak bunlardan ilki başkent Ankara’nın cumhuriyet rejimini simgeleyen en önemli eserlerinden biri olan Güvenpark’tır.

Ertuna (2005) tarafından Erken Cumhuriyet dönemi parklarından Kızılay Parkı, yerini bir süre sonra, tam karşısında inşa edilmekte olan Güvenpark'a bırakacaktır. Jansen Planında bir üçgen şeklinde konumlandırılan Vekâletler Mahallesi bölgesinin Sıhhiye-Ulus'a bakacak olan dar ucunda bir park olması öngörülmüştür. Bu parkla ilgili proje ise Bakanlıklar bölgesindeki pek çok yapının tasarımcısı olan Avusturyalı mimar Clemens Holzmeister tarafından hazırlanmıştır. Bu park hem vekâletlerde çalışan memurlar ve aileleri için rahatlatıcı bir mekân, hem de bir anlamda cumhuriyetin vitrinini oluşturacaktır. Burası, Ankara'nın yeni merkezi olmasının yanı sıra Ulus'tan ya da şehre dışarıdan gelenlerin Cumhuriyetin merkezine giriş yaptıkları mekân olacaktır (Yerli ve Kaya 2015).

Güvenpark içinde barındırdığı yapıyı sırasında “Zabıta Abidesi” olarak bilinen, “Emniyet Abidesi” anıtından dolayı Emniyet Parkı olarak isimlendirilmiştir. Zamanla park ve anıt Güvenlik olarak anılmaya başlanmıştır. Anıt üzerindeki Atatürk'ün “Türk, Öğün, Çalış, Güven” sözünün son kelimesinin de etkisiyle anıtın adı Güven Anıtı'na, parkın adı da Güvenpark'a dönüşmüştür (Şenyapılı 2004, Aydın vd. 2005, Ayoğlu 2010) (Şekil 2.6).

Şekil 2.6. Atatürk Güvenpark anıtı ziyareti (Ayoğlu 2010)

Güvenpark'ın ana aksı Güven Anıtı'ndan başlamaktadır. Aksın park çıkışında simetrik biçimde yerleştirilmiş Bakanlık binaları ile çevrelendiği görülür. Kesintisiz bir yaya arteri olarak kurgulanan aks Meclis binası ile sonlanmaktadır. Park, tıpkı amaçlandığı gibi, öğrencilerin bir araya geldiği gezi duraklarından birisi, gitar ve akordeonlarla gençlerin bir araya gelip müzik yaptıkları, birlikte eğlenip sosyalleştikleri modern kentin önemli bir mekanı olmuştur (Anonim 8, Ertuna 2005, Ayoğlu 2010) (Şekil 2.7).

Şekil 2.7. Güvenpark 1940 yılından bir görünüş (Anonim 9)

Güvenpark bahsi geçen tüm bu özellikleri ile aslında kente kimlik kazandıran bir niteliğe bürünmüştür. Yeni gelişen bir kentte, yeni yapılarla beraber, yeni bir kent parkı tanımlanırken, bünyesinde barındırdığı felsefe ve bunu somutlaştıran heykellerle Güvenpark Ankara kent kimliği ve kent belleğinin oluşumunda büyük rol oynamıştır (Yerli ve Kaya 2015).

Güvenpark, yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin modern, batılı ve laik başkentini yaratma hedefi çerçevesinde belirlenen kamusal mekân stratejisinin bir parçası olarak geliştirilmiştir. Dolayısıyla, Ankara söz konusu olduğunda, 'yerin kimliği' yanı sıra, 'ulusal kimlik' kavramı da Güvenpark ile birlikte ön plana çıkmaktadır (Sarıkulak 2013).

Erken Cumhuriyet dönemi geleneğini yansıtan bir diğer önemli eserde İzmir Kültürpark'tır. Karaçorlu (1995) tarafından, 1925 yılında Rene Danger tarafından 1922 yılında İzmir'in Yunan işgali sırasında yanan ve Alsancak semtinin büyük bir parçasını içine alan bir plan hazırlanmıştır (Atanur 2016).

Bu planda daha sonra üzerinde Kültürpark'ın kurulacağı 60.000 m² lik bir alan bulunmaktadır. Dönemin belediye başkan yardımcısı Dr. Suat Yurtkoru bir spor kafesi ile gittiği Moskova'da gördüğü bir parktan etkilenerek aynısının daha da genişletilerek İzmir'de de kurulması fikrini o dönemin Belediye başkanı Behçet Uz'a açmıştır. Teklifin şehir meclisinde kabul edilmesinden sonra, Kültürpark kurulması için imar planında değişiklik yapılmış ve alanın 360.000 m² ye çıkarılması uygun bulunmuştur. Bu alan 1939 yılında 420.000 m² ye yükseltilmiştir (Atanur 2016).

İzmir Kültürpark Behçet Uz öncülüğünde 1936'da açılmıştır. Tasarımcısı ünlü mimar Mesut Özok'dür (Pasin vd. 2016) (Şekil 2.8). İzmir Enternasyonal Fuarı ile anılmaktadır. Her yıl ulusal ve uluslar arası giyim, sanayi ürünleri, kitap ve süs bitkileri gibi pek çok serginin yapıldığı oldukça nitelikli bir park olarak İzmir'in en değerli yeşil alanıdır.

Kültürpark'ta mimari açıdan Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri'ndeki diğer benzer olaylarla, örneğin 1930 Stockholm Sergisi, Chicago İlerleme Yüzyılı Sergisi ve 1939 Newyork Dünya Fuarı ile benzer özellik göstermektedir. Kültürpark'ta tıpkı dünyadaki benzerleri gibi önde gelen mimarlar tarafından tasarlanan modernist pavyonlar geçici yapılar ve sergi standları bunların ifade ettiği genel aydınlık, ilerleme ve iyimserlik atmosferiyle dünyadaki yerini almıştır (Bozdoğan 2002).

Şekil 2.8. Kültürpark görünüş (Anonim 10)

O dönemin milliyetçi motifleri İzmir Kültürpark'taki pavyonların tasarımında etkili olmuştur. Anıtsal taçkapılar ve sütun dizileri, simetrik cepheler ve 1937 Paris Sergisi'ne de damgasını vuran yazıtlar, duvar kabartmaları ve heykeller İzmir Kültürpark'ta da görülmektedir (Bozdoğan 2002).

Kültürparkın ilk projesi incelendiğinde bir eksen üzerindeki ana cadde ile, pavyonlara, havuzlu büyük bir meydana ve gazinoya ulaştığı görülmektedir. Ana caddeye iki yanında 11 çift bayrak direği olan bir ana kapıdan girilmektedir. İki yüz standart ahşap pavyonun yanında büyük devlet kurumları ve konuk ülkeler için özgün tasarımlara sahip kalıcı pavyonlar bulunmaktadır. (Bozdoğan 2002).

360.000 m²'lik dev bir alana yayılan park, hayvanat bahçesi, ada gazinosu ve dans platformu olan bir yapay göl ile paraşüt kulesi, Ferris dönme dolabı ve atıcılık pavyonu olan bir lunapark ile zamanında çok ilgi gören bir eğlence ve dinlenme parkıdır.

Kültürpark'ta sayısı 200'ü aşan yurt dışından gemli egzotik ağaç ve çalı türünün bulunduğu 8.000'den fazla ağaç vardır. Bu değerli bitki örtüsü İZFAŞ tarafından "Kültürpark'ın Ağaç ve Çalı Türleri" adlı bir kitap da yayınlanmıştır. Bu sayede kentlilere Kültürpark'ın bitkilerini tanıtmak ve kentteki doğa bilincinin gelişmesine katkı sağlamak mümkün olabilecektir. (Anonim 12) (Şekil 2.9).

Şekil 2.9. Kültürpark görünüş (Anonim 11)

2.2.3. Erken Cumhuriyet dönemi yıllarında dünyadaki kent parkları örnekleri

Erken Cumhuriyet dönemi olarak adlandırdığımız dönem 19. yy.'ın sonu ve 20. yy.'ın başlangıcı olarak kabul edilen dönemleri kapsamaktadır. Bu tarihler aralığında ülkemizde olduğu gibi dünya üzerinde de farklı coğrafyalarda büyük kent parkları inşa edilmiştir. Bu parklar geçmişten günümüze insanlığa hizmet etmesi yanında, peyzaj mimarlığı meslek disiplinine ilham vererek katkılar sağlamaya devam etmektedir.

Bu eserlerden en önemlisi Amerika'daki Central Park'dır. Central Park, Amerika Birleşik Devletleri'nde halkın kullanımı için tasarlanmış ilk genel parktır. New York kentinin olağanüstü bir park sayesinde uluslararası bir ün sağlamasını amaçlayan kentin zengin ileri gelenlerinin desteğiyle 340 ha. genişliğinde bir alanda inşa edilmiştir. Parkın, ilgi çekici peyzaj tasarımları ve donatılarla kendi şöhretini içinde barındırması, kentin işçi kesiminin de kapalı mekanlardan evlerinden dışarıda vakit geçirmeleri, sosyalleşmeleri için alternatif olarak sağlıklı bir alan sunması hedeflenmiştir (Özkır 2007).

Central Park eşsiz bir tasarım olmasının yanında, olağanüstü de bir mühendislik başarısıdır. Parkın maliyetinin yaklaşık 18 milyon dolar olduğu bildirilmiştir. 1857 yılında, Türkçesi “Yeşil çim” olan “Greensward” olarak adlandırılan park planı, bir tasarım yarışması galibiyeti ile birlikte gerçekleşmesi mümkün olmuştur (Şekil 2.10).

Şekil 2.10. Centralpark 1938 yılında görünüşü (Anonim 15)

Parkın tasarımcıları Frederick Law Olmsted ve ortağı Carvert Vaux'tur. Durgun göletler ve çağlayan ırmaklar halindeki su kullanımı, geniş yeşil alanlar içinde büyük gruplar halindeki ağaçlık alanlar, parkın tasarım öğelerini oluşturmaktadır. Parkın bütününe hakim olan etkileyici peyzajı, formal bir aksı kesintiye uğratan kavisli yolların oluşturduğu bir sirkülasyon sistemi taşımaktadır (Anonim 13).

1986'da bir komisyon tarafından seçilen Greensward planının inşası 20 yılda tamamlanabilmiştir. Zorlu politik eylemlerin ardından, doğal özelliklere sahip olan park; konstrüksiyonu, yönetimi ve daha sonrasında yeniden yapılandırılmasıyla genel kurumlar tarafından kabul ettirilmiştir (Anonim 14).

1873 yılında, 4 milyon ağaç, çalı ve çeşitli bitkiler ile bugünkü Central Park'ı temsil eden 1400 tür bitki materyali ve çeşitli tesis ve donatılardan oluşan 10 milyondan fazla yük arabası materyal ve malzeme Park alanına getirilmiştir (Boyacı 2010).

1920'lerde parkta daha fazla rekreasyon olanağı sağlanmıştır. Gölde kano yarışları, yüzme yarışmaları, geniş çayır alanlarında minyatür uçak yarışmaları, yelkenli

yarışmaları, tenis turnuvaları, bilye oyunları, vb. gibi birçok aktiviteye parkta yer verilmiştir (Boyacı 2010).

Park Robert Moses tarafından 1934 yılında revize edilmiştir. Robert Moses 19 çocuk oyun alanı, 12 spor alanı, 1 buz pateni sahası ve hayvanat bahçesine ile parkı alan kullanımları açısından daha fonksiyonel bir duruma getirmiştir.

Parkın yenilenme dönemine ve bugünkü durumuna bakıldığı zaman; şehri oluşturan yeşil yolları birbirine bağlayan ana bağlantı noktalarından ve kentin açık yeşil alan sistemini oluşturan önemli parçalardan biri olarak görülmüştür (Özkır 2007).

1980 yılı, kent ve yeni kurulan Central Park Komisyonunun birlikte çalışmasıyla ve parkın restorasyonu ile ilgili uzun bir eylemin başlatılması park için dönüm noktası olmuştur (Özkır 2007). Bu süreçten sonra park günümüze kadar çeşitli etkinlik faaliyetlerin yapıldığı topluma açık kentsel açık yeşil alan vazifesini yerine getirmeye devam etmektedir.

Erken Cumhuriyet dönemi tarih aralığında dünyadan verebileceğimiz bir diğer örnek Brezilya'da inşa edilen Ibirapuera parkıdır. 1954 yılında Sao Paulo şehrinin 400. kuruluş yıldönümünde açılan Ibirapuera Parkı, ünlü mimar Oscar Niemeyer ve peyzaj mimarı Roberto Burle Marx tarafından tasarlanmıştır (Şekil 2.11).

Şekil 2.11. Ibirapuera Parkı Planı (Anonim 16)

Park içerisinde çeşitli müzeler, gösteri merkezleri, göl üzeri köprü ve heykeller bulunuyor. Şehirde yaşayan halkın aileleriyle vakit geçirebildiği birçok aktivite bulunmaktadır. Uzun bisiklet yolları ve yürüyüş pistleri bulunmaktadır.

Yaklaşık 200 ha alana yayılan park, Sao Paulo halkının günlük yaşamında önemli bir yer edinmiştir.

Erken Cumhuriyet dönemi tarih aralığında inşa edilmiş olan bir diğer önemli eser İspanya Barselona'da inşa edilmiş olan Güell parktır. 1900-1914 tarihleri arasında, Güell ailesinin soyluluk göstergesi olarak yaptırılmıştır. Park, 1923'ten sonra halka açılmıştır. İngiltere'yi gezmiş olan Güell, oradaki sanatsal zemini ve sosyal çatışmalardan doğan düşünce akımlarını tanıyordu. Park Güell projesini de bu yönden ele alınmış bir toplanma ve toplu konut projesi gibi düşünmüş olsa da, başarılı bir sonuç elde edilememiş, alana parkın yanı sıra sadece iki adet konut yapılabilmektedir. Park tasarımı ise kendisini temellendiren o zaman Barselona'nın varoşu sayılabilecek bir alana yapılan ve sosyal reform düşünceleri ekseninde ele alınmış olmasının etkilerini taşımaktadır (Kurt 2010).

Her şeyden önce park çok sayıda göz alıcı mozaik ve renkli taş kaplamaya sahip olmakla birlikte, temelde mütevâzi bir malzeme kullanımı ile yapılmıştır (Şekil 2.12). Kullanılan malzemenin çoğu park alanından temin edilmiş ve doğal biçimleriyle kullanılmıştır. Kaplama olarak kullanılan parlak taşlar, seramik ve mozaikler ise yağmur, rüzgâr vs. gibi dış mekân koşullarına son derece uygun ve dayanıklıdır. Bu mozaik çalışmalarında özellikle döneminde etkin olan ve Gaudi'yi de etkilediği bilinen Picasso ve Miro gibi Kübist sanatçıların etkileri görülebilmektedir (Kurt 2010).

Şekil 2.12. Güell Parkı mozaik örnekleri (Anonim 17)

Park bir simetriye sahiptir ve merkezde güçlü bir sert zemin teras-meydandan oluşmaktadır. Kolonlar üzerinde duran bu teras-meydan çevrenin doğal yapısına zıtlık teşkil eden sert zemin bir toplanma mekânı haline gelerek parkın mimari dilini oluşturan

en önemli parça haline gelmektedir. Alanın yüksek topografyasını kullanan Gaudi, merdivenler ile ulaşılan bu düzlüğü kolonlar üzerinde daha da yükselterek şehrin tamamını gören bir manzarayı olanaklı kılmıştır (Kurt 2010).

Şekil 2.13. Güell Parkı (Anonim 18)

Terası ayakta tutan kolonların bulunduğu yarı açık mekân ise tavan süsleri ve madalyonları ile ilgi çekici olmakla birlikte soğuk ve ölü bir mekân olmaktan kurtulamamaktadır. Parkın yapısal elemanlarının (kolonlar, korkuluklar, duvarlar vs.) Art-Nouveau tarzına yaklaşan formları, doğal bitkilendirme ile uyumlu bir harmoni yaratmaktadır (Kurt 2010) (Şekil 2.13).

2.3. Önceden Yapılmış Çalışmalar

Bu bölümde, çalışma ile ilgili daha önce yapılmış ve benzer konularda farklı araştırmacılar tarafından çalışılmış kaynaklar incelenmiştir. Bu çalışmalar kısaca özetlenecek olursa,

Atanur (2016) çalışmasında, Sanayi devrimi sonrası kentin ve kentlinin ihtiyacı haline gelen kentsel açık yeşil alanlardan biri olan kent parkları hakkında bilgiler sunmuş, yaşanan bu gelişmelerin Osmanlı ve Cumhuriyet dönemi kent parkları üzerindeki etkilerinden bahsetmiştir. Geçmişten günümüze kadar gelen bu kent parklarını materyal olarak kullanmış, modernleşme hareketlerine Osmanlı'nın son dönemlerinde ve Cumhuriyet döneminin başlarında adım atıldığından bahsetmiştir. Bu hareketlerin bir sonucu olarak Cumhuriyet döneminde ilk kent planlarının çizildiğinden bahsetmiş ve bu kent planlarında yer alan, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk kent parklarını anlatmıştır. Dönemin kent parklarına ilişkin tarihsel verilerden yararlanmış, bu parkların

toplumsal ve fiziksel yönlerini kısaca anlatmıştır. Araştırma sonucu olarak Geç Osmanlı dönemi ve Cumhuriyet dönemi peyzaj mimarisine ilişkin bir tarih yazımı eksikliği olduğuna vurgu yapmıştır. O dönemlerden günümüze kadar gelmiş olan eserlerin ancak bu eksikliği giderebileceğini ve onları nasıl korumamız gerektiği ile ilgili yön çizmemiz gerektiğini söylemiştir.

Arkun (2016) çalışmasında, kültürel miras elemanı olarak tarihi bahçeleri ele almış, Cumhuriyet rejimi geldikten sonra başkent olan Ankara'nın eski yapılarından biri olan valilik binası bahçesi üzerinde araştırmalar yapmıştır. Bu araştırmayla Ankara Valiliği Bahçesinin zaman içinde geçirdiği değişimi ve bugünkü alan kullanımları ile birlikte ortaya çıkan sorunların belirlenmesini amaçlamıştır. Araştırmacı bu çalışmasıyla tarihi bahçelerin bir niteliği olarak manzara yönünden güzellikler içerdiğini, sosyo-kültürel olanaklar yarattığını, rekreasyonel ve eğitimsel fırsat sunarak bireysel ve toplumsal açıdan ulus olma bilincimize katkı sağladığına vurgu yapmıştır. Tarihi bahçelerin iyileştirme, yönetim ve bakım önerileri peyzaj koruma, peyzaj restorasyonu, bahçecilik, ekoloji, peyzaj bakımı ve peyzaj yönetimi gibi alanlarda uzman olan kişilerin geliştirilmesi gerektiğini savunmuştur.

Ezenci vd. (2016) çalışmasında, Isparta Atatürk parkının Erken Cumhuriyet döneminden günümüze kadar geçirdiği değişim ve dönüşümleri konu edinmiştir. Araştırmacı, değişen yaşam tarzları nedeniyle oluşan yeni yapılaşma alanlarının içinde kalan tarihi parkların zamanla orijinal tasarımlarını ve estetik değerlerini kaybettiğine dikkat çekmiştir. Bu mekânların içerdiği doğal yapı ve kentin tarih boyunca geçirdiği değişimi sergileyen bu tür mekânların, kentlere bir kimlik ve karakter kazandırdığını savunmuştur. Araştırmacı Büyük Isparta Parkı'nın tarihsel süreç içerisinde nasıl bir değişim gösterdiğini alana ait tarihi kaynaklar, eski fotoğraflar, çeşitli plan ve projeler yardımıyla ortaya koymuştur.

Demirkaya (1999) çalışmasında, tarihi kentlerde tarihi park ve bahçelerin değerlendirilmesini konu edinmiş, materyal olarak İstanbul ilini kullanmıştır. Araştırmacı, tarihi yeşil alanların ve İstanbul gibi büyük ve önemli şehirlerde de tarihi parkların günümüze kadar ulaşırken nasıl bir değişimden geçtiğini, bu değişimden ne kadar etkilendiğini ve günümüzde nasıl kullanılmalı gerektiğini belirlemeye çalışmıştır. Araştırmacı çalışmasını 5 ana bölümde tamamlamıştır. Bunları kısaca derleyecek olursak, birinci bölümde çalışmanın amacı kapsamı, ikinci bölümde dünya üzerindeki örneklerden incelemeler, üçüncü bölümde İstanbul'daki dönemin bahçe ve korularının tarihsel süreçlerini inceleyen çalışmalar, dördüncü bölümde incelediği tarihi parklardan iki tanesinin seçilerek daha detaylı anlatımı, bu alanlarda anket uygulaması ve gözlem çalışmaları yaparak günümüzde nasıl kullanıldığını, hangi fonksiyonlara sahip olduğunu ve ne yönde değiştiğinin tespit edilmeye çalışılması, beşinci bölümde tarihi parkların yer aldığı Londra, Paris ve Viyana gibi diğer şehirler ile İstanbul'daki tarihi park ve bahçeler için elde edilen kaynak bilgileri paralelinde, detaylı olarak incelemiş olduğu parklarla ilgili sonuç ve öneriler ortaya koymuştur.

Ayoğlu (2010) çalışmasında, Zafer anıtı, Güvenpark, TBMM kent aksının mevcut durumunu irdelemekte ve Cumhuriyet aksı olarak yeniden tasarımını değerlendirmektedir. Ayaoğlu araştırma alanının yapımından günümüze kadar geçen zamanda geçen sürede geçirdiği değişimi hiyerarşik bir düzen içinde, bölgelere bağlı

olarak kronolojik bir seyirde anlatmaktadır. Çalışmada alanın ülke ve kent kimliği üzerindeki etkileri ve simgesel değerleri ön planda tutularak “Cumhuriyet Aksı” ana konsepti değerlendirilmiştir. Araştırma sonunda sorunlara yönelik çözüm önerileri getirilmiştir. Bu öneriler sayısal ortamda grafik olarak da ana fikir düzeyinde ifadelendirilen bir kentsel tasarım fikir projesi içerisinde ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Bozdoğan (2002) çalışmasında, modernizm ve ulusun inşası, erken Cumhuriyet Türkiye'sinde mimari kültür hakkında araştırmalar yapmıştır. Araştırmacı bu çalışması ile, 1930'ların Türk mimari kültüründe modernizmin esasen ideolojik bir biçimde sahiplenildiğine dair kanıtlar sunmuş, aynı zamanda bu ithal ideolojinin Türk deneyimine özgü yollardan nasıl yorumlanmış, gerekçelendirilmiş, değiştirilmiş ve tartışılmış olduğunu da ele almıştır. Araştırmacı, Erken Cumhuriyet döneminde modernizmin güçlü bir görsel kültürü olmasına ya da daha doğrusu bir modernizm gösterisi olmasına rağmen, modern mimarinin ancak 1950'lerden sonra Türk toplumunda gerçek bir güç olduğundan bahsetmiştir. Araştırmacıya göre, ekonominin hızlı modernleşmesi ve köylerden büyük şehirlere kitlesel göçlerin sonucunda yaşanan olağanüstü kentleşme, Türkiye'nin mimarisini ve şehir manzarasını, Erken Cumhuriyet dönemi müdahalelerinin hepsinden çok daha büyük bir ölçekte dönüştürmüştür. Araştırmacı sonuç olarak, Türk mimari kültürü, kültür siyasetindeki kaymalara bağlı olarak birçok deneyden geçmiş, hiçbirine uzun süre bağlı kalmadığına vurgu yapmıştır. Araştırmacı bu bağlamdan yola çıkarak, eğer tarihsel bilincin ve kültürel sürekliliğin değeri üzerinde mutabık olunursa, Kemalizm sonrası Türkiye'nin 1930'ların mimari kültürünü, onun kendi Osmanlı geçmişini reddettiği gibi reddetme lüksü olmaması gerektiğini söylemektedir.

Eryılmaz (1999) çalışmasında, kamu kullanımlı kentsel açık alanların tarihsel süreç içerisinde gösterdikleri yapısal değişimleri İstanbul ili örneğinde incelemiştir. Araştırmacı incelediği alanlar ile ilgili elde ettiği veriler sonucunda kamu kullanımlı kentsel açık alanların, gelişmiş batı kentlerinde büyük ilerlemeler yaşanırken İstanbul örneğinde hem fiziki alanda hem de işlevsel olarak gerilediğini saptamıştır. Kentsel açık alanlar konusunda kapsamlı önlemlerin alınması ve kent planlama sisteminde geçerliliği olan politikalar üretilmesi gerektiği sonucuna varmıştır.

Kayın (2016) çalışmasında, İzmir Enternasyonal Fuarı ve Kültürpark için bir koruma çerçevesi oluşturmuş bu çerçevede modern miras, kültürel peyzaj ve hafıza temelli irdelemelerde bulunmuştur. Araştırmacı, çalışmada İzmir Enternasyonal Fuarı ve Kültürpark'ın korunmasıyla yeniden tasarlanması arasındaki ikilem üzerinde yoğunlaşmıştır. Araştırmasında parkın yaşadığı dönüşümler ve mekânsal-toplumsal hafızasına ilişkin tarihsel çerçeveye yer vermiş, İzmir Enternasyonal Fuarı ve Kültürpark'ın bir modern miras, bir kültürel peyzaj, bir hafıza mekânı olarak değerlendirilmesine yönelik fikirler üretmiştir. Parkın korunmasına yönelik bir çerçeve oluşturmuş ve bunun üzerinden plan kurguları yapmıştır. Araştırmacı sonuç olarak kentsel mekânı, modern miras, kültürel peyzaj, hafıza mekânı olarak sahip bulunduğu değerlerle sağlıklılaştırarak korumak ya da yeniden tasarımı, yabancılaştırma, yapılaştırma vb. yollarla alana müdahale etmek arasındaki ince çizginin evrensel koruma duyarlılığı çerçevesinde anlaşılması ve alan üzerindeki yıpratıcı taleplerin ivedilikle durdurulması gerektiğine kanaat getirmiştir.

Boyacı (2010) çalışmasında, ülkemizdeki kent parklarının işlevlerini belirleyen etmenler üzerinde çalışmıştır. Araştırmacı, kent parklarında bulunması gereken fonksiyonların belirlenerek, Gençlik Parkı ve Central Park örnekleri üzerinden değerlendirilmesini bu kapsamda her iki parkın zaman içerisinde işlevlerindeki değişimin belirlenerek, bugünkü durumları açısından karşılaştırılmalarını ve buna bağlı olarak yeterliliklerinin saptanmasını amaçlamıştır. Çalışmanın sonucu olarak; tarihsel süreçler içerisinde parkların, işlevleri açısından inişler ve çıkışlar yaşadıkları, zamanla bozulmalara uğrayarak işlevlerini kaybettikleri ve yenilenmeye ihtiyaç duydukları belirlemiş bu bağlamda çözüm önerileri sunmuştur.

Ocak (2006) çalışmasında, İstanbul'daki tarihi parkların günümüz kullanım işlevleri açısından değerlendirilmesini araştırmıştır. Araştırmacı, İstanbul'daki tarihi parkların günümüze kadar ulaşırken nasıl bir değişim süreci geçirdiğini, bu süreçten nasıl, ne şekilde etkilendiğini ve günümüzdeki kullanım işlevlerini belirlemeye çalışmıştır. Bu belirlemeyi yaparken tarihi parklar; saray ve kasır bahçeleri, mesire alanları ve korular olarak sınıflandırmıştır. Araştırmacı, bu sınıflara ait üç farklı örnek üzerinden tarihi gelişim sürecini ve yapılan düzenleme çalışmalarının günümüzdeki kullanım işlevlerini ele almıştır. Çalışmanın sonucu olarak, incelenen alanlar için hazırlanan proje çalışmaları günümüz kullanım işlevleri açısından değerlendirilmiş, "tarihi mekanlarda peyzaj düzenleme ilkeleri" doğrultusunda düzenlenip düzenlenmediği tespit edilmeye çalışılmış, söz konusu tarihi parklar için sonuçlar ve öneriler ortaya konulmuştur.

Kara ve Deniz (2013) çalışmasında, "Turizmi geliştirme aracı olarak peyzaj tasarımı ve Aydın İli Erbeyli Şehitler Anı Parkı örneğinde incelenmesi"ni ele almıştır. Araştırmanın amacı, Aydın ili, İncirliova ilçesi, Erbeyli köyü eski istasyonu yakın çevresinin tasarlanarak Şehitler Anı Parkı olarak yeniden işlev kazandırılmasıdır. Proje, Şehitler Anı Parkı peyzaj projesi Erbeyli köyünün kurtuluş mücadelesindeki önemini anlatacak, yaşanan olayların günümüze aktarılmasını ve yaşatılmasını sağlayacak anıt, rölyef mekanı ve anı müzesi gibi mekanları içermektedir. Bu bağlamdan yola çıkılarak Erbeyli Şehitler Anı Parkı tasarımında kullanılan yapısal ve bitkisel materyaller yörenin geleneksel mimarisinde kullanılan doğal materyallerden seçilmiş, kültürel peyzaj öğelerinin sürdürülebilirliği öncelikli hedeflerden olmuştur.

Albayrak (2000) çalışmasında, Gülhane, Yıldız ve Emirgan parklarının kent parkı işlevi açısından irdelenmesini konu edinmiştir. Araştırmanın amacı kendine özgü tasarımlardan giderek uzaklaşan toplumumuzun, yeşil alanların giderek yok olduğu İstanbul'da, şehir dokusu ve tarihi yeşil dokusunun değerini ve önemini ortaya koymak ve bu tarihi yeşil alanların günümüze kadar ulaşırken nasıl kullanıldığının belirlenmesidir. Araştırmacı bunları belirlerken; Dünyadaki İstanbul gibi büyük ve önemli şehirlerde de tarihi parkların çeşitli yüzyıllarda nasıl değiştiğini ve günümüze kadar gelirken nasıl bir süreçten geçtiğini ve bugün nasıl kullanıldığını araştırmıştır.

Vuruşkan ve Ortaçşme (2009) çalışmasında, ülkemizin sahip olduğu doğal kaynaklardan biri olan ve Antalya kentsel alanı içerisinde yer alan doğal sitlerin ayrıntılı olarak incelenmesini hedeflemiştir. Araştırma sonucunda doğal sitlerin bir takım planlama ve yönetim sorunlarına sahip olduğu ve yeterince korunamadığı saptanmıştır. Araştırmacıların bu çalışmasında, inceleme alanlarından biri olarak seçilen Karaalioğlu

parkındaki sorunlara da değinilmiş ve bu sorunların çözümleri için alternatif önerilerde sunulmuştur.

Sönmez (2012) “Kentsel Yenilemenin Fiziksel Ve Sosyal Görünümleri: Bursa Kamberler Kent Parkı” isimli araştırmasında, Bursa kent merkezi içinde düşük standartlı ve düzensiz konut dokusunun yer aldığı, çöküntü bölgesi özelliği gösteren Kamberler Mahallesi'nin bir kent parkına dönüşüm sürecini ele almaktadır. Araştırma süresince bir kent parkı örneğinde kentsel yenileme projesinin fiziksel ve sosyal boyutları üzerinde durulmaktadır.

Arkun (2012) çalışmasında, Ulus Tarihi Kent Merkezi kültürel peyzaj öğelerinin değişimini ve dönüşümünü araştırmıştır. Araştırmacının temel amacı Ulus Tarihi Kent Merkezi'nin geçmişten günümüze geçirdiği değişim, bu değişimin etkileri, günümüz kullanımının belirlenmesi ve kültürel peyzaj kriterleri kapsamında alanın kültürel peyzaj öğelerinin durumu, değişimi ile dönüşümünün ortaya konulmasıdır. Araştırmacı sonuç olarak, kültürel peyzaj öğelerinin değişim ve dönüşümü ile ilgili bulguları değerlendirmiş ve buna göre öneriler ortaya sunmuştur.

Özdemir (2007) çalışmasında, katılımcı kent kimliğinin oluşumunda kamusal yeşil alanların rolü hakkında araştırma yapmıştır. Araştırmacı çalışmasında, hızlı kentleşme sonucunda oluşan estetik ve çevresel problemlerle birlikte, planlı kentsel yeşil alanlara olan ihtiyaçların önemine değinmiş, bu kapsamda yeşil alanların, kentsel mekanda doğal habitatlar yaratmaları ve sağlıklı çevreler oluşturmaları açısından kent makroformunu ve yaşamını etkileyen önemli alanlar olduğu vurgusunu yapmıştır. Araştırmacı kent parkları ve siyasetin etkileri, Ankara örneğinde kent parkları ve kent kimliği başlıkları üzerinden örneklemelerde bulunmuştur. Araştırmacı tarihi kent dokusunun korunması ve özel araçların kent merkezine alınmaması gibi önerilerle birlikte Ebenezer Howard'ın 20. yüzyıl başlarında sunduğu Bahçe Şehir yaklaşımını da ele alarak, kent planlarında dikkate alınması gerektiği sonucuna varmıştır.

Yerli ve Kaya (2017) çalışmasında, Cumhuriyet tarihinde önemli bir yeri olan Ankara'daki Güvenpark hakkında araştırmalar yapmışlardır. Araştırmacılar, kentsel yeşil alanların en temel elemanı olarak kent parklarını göstermişlerdir. Bu düşünceden yola çıkılarak özellikleri sebebi ile kent parklarının kent içinde buldukları bölge, büyüklükleri, hitap ettikleri kitlenin sosyal yapısı, barındırdığı olanaklar ile kent parklarının genel özellikleri araştırmacılar tarafından ortaya konmuştur. Araştırmacılar tarafından bu çalışma ile, kent parklarının, kent dokusundaki yeri, Güvenpark'ın kent parkı, kent kimliği, kültür ve tarih simgesi olarak önemi anlatılmış, mekânsal politikalar çerçevesinde değerlendirmesi yapılması amaçlanmıştır.

Şişman vd. (2008) çalışmasında, Tekirdağ valiliği tören ve park alanı peyzaj tasarım sürecini ele almışlardır. Araştırmacılar bu çalışmada tarihi değere sahip Tekirdağ Valilik binası ile, Atatürk Anıtını ön plana çıkaracak şekilde mevcut alanın yeniden düzenlenmesine ilişkin peyzaj tasarım projesi hazırlamayı hedeflemişlerdir. Tez çalışmasının yöntemine yardımcı olan bu çalışmada alana ilişkin vaziyet planı, topoğrafik harita, 1/1000 ölçekli uygulama imar planları, proje, rapor, fotoğraf ve dökümanlar ile ilgililerle yapılan görüşmeler materyal olarak değerlendirilmiştir. 1934 yılında düzenlenmiş olan alan, Atatürk Anıtı ve havuzu çevreleyen formal düzende

parterler mevcut olduğunu tespit etmişlerdir. Bu formal düzene uygun formal sık bir bitkilendirme yapmışlardır. Alanın peyzaj tasarım projesinin hazırlanmasında, yöntem olarak Küçükerbaş ve Özkan (1994), Özkan vd. (1993), Yılmaz ve Yılmaz (2000) ile Korkut (2002)'den yararlanılmıştır.

Gürkaş (2003) çalışmasında, peyzaj mimarlığı tarihi üzerine yazılmış eserlerin genel bir değerlendirmesini yapmış, özelde peyzaj mimarisinin, Geç Osmanlı ve Erken Cumhuriyet dönemi bürokrasisinin gözünden nasıl görüldüğüne ve bu konuda üretilmiş bürokratik metinlere, yani bir anlamda bürokratik literatür üzerine yoğunlaşmıştır. Araştırmacıya göre, Türkiye'deki yeşil alanların evrimi de Batı dünyasındakine benzer bir değişim göstermiş, geleneksel Osmanlı dünyasında işe yararlılığı ön plana alan bir kullanım varken, Batılılaşmanın etkisiyle XVIII. yüzyıldan başlayarak yeşil alanlar rekreasyon için de kullanılır olmuşlardır. Araştırmacı edindiği bulgulara göre cumhuriyetin, aslında bir anlamda yarım yüzyıl önce evrimini tamamlamış olan parkları yeniden ideolojik bir çerçevede gündeme getirdiğinden bahsetmiştir.

Garipağaoğlu (1996) çalışmasında, tarihi kentiçi parklarına bir örnek olarak İstanbul Gülhane Parkı'nı incelemiştir. Araştırmacı çalışmasında, parkın Osmanlı devletinden sonra ne şekilde bir değişim ve dönüşüme uğradığını araştırmıştır. Bu çalışma ile araştırmacı parkın sahip olduğu tarihi ve coğrafi özellikleri nedeniyle Cumhuriyet döneminde de önemini koruyan bir alan olduğunun vurgusunu yapmıştır.

Şalikoğlu (2012) çalışmasında, tarihi peyzaj restorasyonu konusunu işlemiş ve İstanbul'dan 2 örnek vermiştir. Araştırmacının bu çalışmadaki amacı ve kapsamı; tarihi yapıların en az kendileri kadar geçmiş dönem yaşantısını ve alışkanlıklarını yansıtan ve o dönemle ilgili bilgiler edinilmesine olanak sağlayan bahçelerinin korunması ve gerekli görülen durumlarda restorasyon projelerinin hazırlanarak uygulanması aşamalarının neler olduğunu göstermektir. Araştırmacı çalışmasını 5 farklı bölümde tamamlamıştır. Bu bölümler kısaca özetlenecek olursa, birinci bölümde amaç ve kapsam, ikinci bölümde koruma ve restorasyon kavramlarının detaylı açıklaması, üçüncü bölümde tarihi Türk bahçelerine yer verilmiş peyzaj restorasyonundan önceki ve sonraki durumlarına değinilmiştir, dördüncü bölümde İstanbul'da ki 16. Yüzyıl Mimar Sinan yapılarından iki tanesi incelenmiş, beşinci ve son bölümde ise önceki bölümlerde aktarılan bilgiler ışığında, tarihi peyzaj restorasyonuna başlanmadan önce yapılması gereken araştırmalar özetlenmiş ve peyzaj restorasyonu projesinin aşamaları hakkında sonuç ve öneriler ortaya konulmuştur.

Yüksekli (2013), "Balıkesir Atatürk Parkı: Erken Cumhuriyetten Günümüze Türkiye'de Değişen Söylem Ve Tasarımın Bir Kent Parkı Üzerinden Örneklenmesi" konusunda bir araştırma yapmıştır. Araştırmanın amacı kentsel çevre peyzajının üretiminde söylemin rolünü tartışmak ve toplumdaki iktidar ilişkilerini çözümleyebilmektir. Bu amaçla Balıkesir Atatürk Parkı'nı ele alarak, Lefebvre ve Foucault'nun düşünceleri çerçevesinde mekanın sosyal yönünü incelemiştir. Araştırmacı çalışmasında Türkiye'de Cumhuriyetin kurulduğu dönemden bugünlere kadar değişen söylem ve bunun mekan üzerindeki etkilerine değinmiş, Balıkesir'deki Atatürk Parkı'nın sosyal ve mekansal üretimi örneği üzerinde tartışmıştır. Araştırmada parkın ilk yapıldığı zamanda ve 2007'de tekrar yapılmasındaki farklar üzerinde yoğunlaşmıştır.

Kümmerling ve Müller (2012) çalışmasında, peyzaj tasarım stili ve koruma değeri olan parklar arasındaki ilişkiyi Weimar şehri tarihi parkları örneğinde incelemiştir. Araştırmacı çalışmada, kent parklarının farklı taksonların üremesi veya istilasını için kaynak olabileceğine değinmiş, kentsel alanlarda nadir bulunan taksonların korunması ve biyoçeşitliliğin devamının sağlanması açısından önemli sıcak noktalar olarak kabul edildiğini vurgulamıştır. Araştırmacı tarihi kent parklarının öncelikli olarak miras alanları olarak değerlendirildiğini fakat bunun yanı sıra ekosisteme olan faydaları, olumlu estetik görünümleri ve sosyal değerleri olan alanlar olduğundan bahsetmiştir. Araştırmacıya göre Avrupa'da çok sayıda tasarım, felsefe ve tarih çalışması olmasına rağmen çok az sayıda araştırmacının peyzaj tasarım ilkelerinin parkların biyolojik koruma değerini nasıl etkilediği sorusunu gündeme getirdi. Araştırmacı 18. Yüzyılın sonlarında tasarlanan ve 1998'den beri Almanya'nın Weimar şehrinde bulunan Park an der Ilm örneği üzerinden şu sorulara cevap aramıştır: Tasarım yapılırken hangi ilkelerden yararlandı, bitki materyali ve teknik uygulama nasıl yapıldı, park yönetimi nasıl oluşturuldu? Özellikle yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olan bitki türlerinin ve yaşam alanlarının korunması için parkın biyolojik koruma değeri nedir? Tasarım ilkeleri ile parkın bugünkü değeri arasındaki ilişki nedir? Araştırmacı bu sorulardan yola çıkarak şu sonuca varmıştır; örnek gösterdiği alan ile benzer peyzaj alanlarını karşılaştırmış, gelecekte sürdürülebilirliği nasıl sağlanabilir olması için önerilerden bulunmuştur.

Cucchiella (2017) çalışmasında, tarihi peyzaj alanlarında planlama yapılırken, sürdürülebilir sokak aydınlatma sistemleri ile tarihi değerlerin bütünlleştirilmesi konusunu araştırmıştır. Araştırmacı, tarihi değeri olan küçük şehir merkezlerinin aydınlatılmasına ilişkin konuların, kentsel rehabilitasyon tartışmalarında önem kazandığını vurgulamıştır. Araştırmacıya göre yapılacak olan müdahaleler, yüksek verimli çevre ve enerji sistemleri ile uygulanırken etrafındaki çevreyle dengeyi sağlamalı ve mimari yapıları geliştirmelidir. Araştırmacı bu makalede sunulan araştırma ile, tarihi merkezlerde aydınlatma tasarımı için uygun stratejileri ve etkili ölçütleri belirlemeyi amaçlamaktadır. Araştırmacı geliştirdiği yöntemleri, analizlere dayanarak Abruzzo Bölgesi'ndeki (İtalya) bir köye uygulamıştır. Araştırmacıya göre bu yöntem ve analizler, kentsel bağlamda yürütülen anketleri, köydeki kritiklikleri ve potansiyelleri vurgulamayı amaçlayan güncel ve ayrıntılı analizleri kapsamaktadır. Araştırmacı çalışmasını iki farklı alanda gerçekleştirmiştir; ilk alan tarihsel çekirdek içerisinde bulunmakta, ikinci alan ise kent çeperinin dışında bulunmaktadır. Araştırma sonucu olarak, bu alanların özel özelliklerinden yararlanmak, daha sürdürülebilir eylemlerde bulunulması için yeni yollar geliştirmek ve iç bölgeler üzerine yapılan tartışmaların zenginleştirilmesine katkıda bulunmaktadır.

Abdel-Rahman (2016) çalışmasında, tarihi ve kültürel değeri olan peyzaj alanlarında yönetim sürecinin oluşturulmasını incelemiş, Mısır'daki tarihi parklar için bir model oluşturmadan önce karşılaştırmalı yönetim modeli analizleri yapmıştır. Araştırmacı, üçüncü dünya ülkelerinde kültürel mirasların korunmasına ilişkin konunun karmaşık ve kompleks yapıda olduğundan bahsetmektedir. Araştırmacı özellikle tarihi kent parklarının, yönetim ve değerlendirme ile ilgili çeşitli zorluklarla karşı karşıya olduğuna vurgu yapmaktadır. Araştırmacı bu makale ile, bölgedeki seçkin vakıflar arasında karşılaştırmalı bir analiz yaparak, Mısır'daki tarihi kent parklarını yönetmek için bu süreci pragmatik bir şekilde formüle etmeyi amaçlamaktadır. Bu vakıflar, UNESCO'nun Dünya Mirası Komitesi (Global), Med-O-Med (Kültürlerarası, Akdeniz

ve ME ülkeleri), NPS (Ulusal, ABD), TCLF (Sivil Toplum Kuruluşu, ABD) ve Barselona Belediye Meclisi'dir (Yerel, İspanya). Araştırma sonucu olarak, önerilen yöntemin uygulanabilirliğini doğrulamak için Mısır'daki ilgili alanlardaki profesyoneller arasında anket yoluyla doğrulama yapılmıştır.

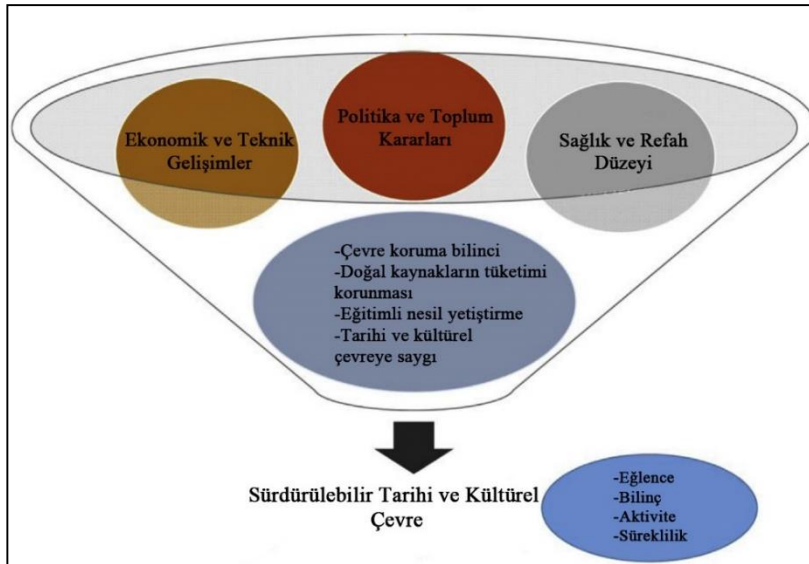
Zheng (2017) çalışmasında, Çin'deki kamusal sanat üretimini bağlamsallaştırma konusunda araştırma yapmış, Şanghay kentinde yer alan heykelleri kentsel planlama sistemi içerisinde göstermeyi hedeflemiştir. Araştırmacı bu çalışma ile, Şanghay kentini bir materyal olarak kullanarak, ülkedeki kamusal sanatın (Çin'deki kent heykelleri) nasıl üretildiğini anlamak için kentsel heykel üretimini incelemektedir. Araştırmacı Çin'de kentsel planlama teorilerinin yenilikçi bir düşünceyle uygulandığını vurgulamaktadır. Araştırmacı, Şanghay'daki kentsel heykel planlamasından sorumlu tüm üst düzey yetkililerle röportaj yapmış ve yazılı kaynaklardan analizler elde etmiştir. Araştırmacı bu makale ile, kent heykellerinin Şanghay'ın kültürel politikalarında hem sembolik başlıklar, hem de didaktik araçlar olarak tasarlandığını söylemektedir. Araştırmacı kentsel heykel planlama ile, Komünist Parti liderliğinin kendi ideolojik bakış açısı doğrultusunda kentsel girişimciliği ilerletmek için sembolik kaynakların tasarlanmasını koordine etmek ve yönlendirmek için önemli bir rol oynadığını savunmaktadır. Araştırmacı Çin Hükümeti'nin kentsel planlama bağlamında amaç ve yöntemlerini iki ana başlıkta özetlemiştir. Araştırmacıya göre ilk maddede, Çin hükümeti tarafından, belediye düzeyinde bir ana plan ile alan analizleri ve tasarım rehberliği için oluşturulan ayrıntılı planların bir araya getirilerek çekici bir şehir imgesi yaratılmaya çalışılması hedeflendiği tespit edilmiştir. İkinci maddede ise, hükümetin otoriter bir planlama sistemi ile birlikte kentsel heykelin içeriğini ve ifadesini kentsel heykel planlamanın ideolojik çerçevesi içerisinde kontrol altında tutmayı hedeflediği gözlemlenmiştir.

Bartie vd. (2015) çalışmasında, kent sahnesinde yer alan şehir imgelerinin mekânsal ve semantik olarak ilişkilerinin kurulmasını araştırmışlardır. Araştırmacılara göre, kentsel peyzajların tanımlanması ve navigasyon sistemleri için yol bulma talimatlarının oluşturulması konusunda büyük bir talep ve ilgi vardır. Araştırmacılar tarafından bu çalışmada geliştirilen yöntem, kullanıcıların navigasyon ve keşif amacıyla kentsel imgelerdeki en göze çarpan özellikleri etiketlemeleri istenmiştir, daha sonra web tabanlı bir deneyle bu etiketleri açıklayıcı tanımlamalar getirmeleri hedeflenmiştir. Araştırmaya katılanlar etiket koleksiyonlarını oluşturmuş, her alandaki yer işareti popülaritesini derecelendirmek için kullanmıştır. Ancak hangi etiketlerin aynı nesneyle ilişkili olduğunu belirlemek zorlayıcı olmuştur. Araştırmacılar mevcut kümeleme tekniklerinin bu çalışma için iyi sonuç vermediğine karar vermişlerdir. Araştırmacılar bu sonuçtan yola çıkarak yakındaki etiketlerin yakınlığını ve bunların etiket içeriğinin benzerliğini düşünen yeni bir mekânsal - semantik kümeleme yöntemi geliştirilmesi gerektiği düşüncesine ulaşmışlardır. Araştırmacılar, etiketlenen nesnenin türüne ve izlenme mesafesine göre değişen terimlerin tespitinin yapılmasının mümkün olduğu sonucuna varmışlardır. Araştırmacılar aynı zamanda dilin daha doğal halde işlendiği modellerin iyileştirilmesi için, insanların kent alanlarında hangi ilgi çekici özelliklere yöneldiğinden haberdar olunabileceğinden bahsetmişlerdir.

Nayan vd. (2016) çalışmalarında, Sidney göl parkının Kuala Lumpur'un tarihi parkı olarak geri kazandırılması üzerine bir çalışma yapmışlardır. Araştırmacılar,

Sidney gölü parkının 1888 yılında, Kuala Lumpur'da yaşayan İngiliz vatandaşları için tasarlanan ilk rekreasyon alanlarından birisi olduğunu saptamıştır. Şimdi, 120 yılı aşkın bir süredir bu park alanının varlığı devam etmektedir. Araştırmacıların ana hedefi, Sidney göl parkının sömürge mirasını güçlendirmek değil, bu bölgenin var olan zengin tarihi hakkında topluma değer katmaktır. Araştırmacılar kaynak olarak başlıca referans olan Greater Kuala Lumpur / Klang Valley (GKL / KV) çalışmasından yararlanmışlardır. Araştırmacılar sonuç olarak, Sidney Gölü Tarih Parkı rekreasyon alanının Kuala Lumpur'un yeni turistik cazibelerinden biri olarak yeniden canlandırılmasını ve kentle ilişkisinin tekrar kurulmasını hedeflemişlerdir.

Martinis vd. (2017) çalışmalarında, Yunanistan kasabası olan Kalavrita'da, tarihi kent merkezinde uygulanan sürdürülebilir kentsel planlama çalışmalarını araştırmışlardır. Araştırmacılar bu makalede, Kalavrita kentinde halen devam etmekte olan bir kentsel planlama çalışmasını incelemekte ve sürdürülebilir kalkınma için kent merkezli müdahalelerin en modern yöntemlerini uygulamakta olduklarını söylemişlerdir. Araştırmacılar çalışmalarında kasabanın tarihi, konumu ve karakteri, sakinlerinin ihtiyaçları ve umutlarını dikkate alarak bu faktörlerden yola çıkarak planlama yapmışlardır. Araştırmacılar çalışmalarını 3 eksenli bir yapıya oturtmuşlardır, kentsel planlama, kamusal şebekeler ve mimarlık hepsi ortak hedef olarak kent imajının iyileştirilmesini ve sürdürülebilir kalkınmanın devamlılığı için önem arz etmektedir. Araştırmacıların uygulamalarındaki çözümlerden bazıları, yapı kısıtlamaları, trafik düzenlemeleri, yaya geçitleri, kamu hizmetleri şebeke iyileştirmesi, mimari müdahaleler ve tarihi merkezin genel olarak yeniden geliştirilmesi gibi değişikliklerdir. Araştırmacılar bu uygulamalarla tarihi merkezin yaya odaklı olmasına katkıda bulduklarını vurgular. Araştırmacılar sonuç olarak bu çalışmaları ile, yüksek kaliteli kamusal alanların oluşturulmasına, doğal ve yapı çevrenin sürdürülebilir iyileştirilmesine ve yerel ekonominin geliştirilmesine katkı sağlamışlardır (Şekil 2.14).

Şekil 2.14. Sürdürülebilir tarihi ve kültürel çevrenin içerikleri (Martinis vd. 2017)

Abdel-Rahman (2016) çalışmasında, Mısır tarihi parkları ve Kahire'deki otantik kültürel peyzajların değişimleri hakkında araştırma yapmıştır. Araştırmacı Mısır'ın yapılı çevresinin ve yoğun tarihinin getirisiyle birlikte bol miktarda kentsel araştırmanın odağı olduğundan bahsetmektedir. Araştırmacı, Kahire gibi tarihi bir şehirde park ve bahçelerin tarihsel katmanlardan oluşan bir illüstrasyon niteliği taşıdığından söz etmektedir. Araştırmacıya göre bu alanların en büyük sorunları yanlış arazi kullanım talepleri nedeniyle olumsuz bir değişime ve bozulmaya maruz kalmalarıdır. Araştırmacı Kahire'nin park ve bahçelerinin çoğunun 19. ve 20. yüzyıla kadar uzandığını ve bu zamanlardan kalan kültürel özün tasarımlarda da esintilerinin devam ettiğini söylemektedir. Araştırmacının amacı, Kahire'deki, 19. ve 20. yüzyıllarda kurulan bugüne kadar (kısmen ya da tamamen) ayakta kalan on adet halka açık parkı ve bahçeyi tartışmak ve araştırmaktır. Araştırmacı, bu parkların mevcut tasarımları ile ilk tasarımlarını ve gelişimlerini incelemeyi hedeflemiştir. Araştırmacı sonuç olarak, Kahire gibi görünümü boğucu ve yoğun bir kentsel doku içerisinde, insanların ilgisini çekebilecek tarihi ve kültürel bir kentsel deneyim yaşatmayı hedeflemiştir.

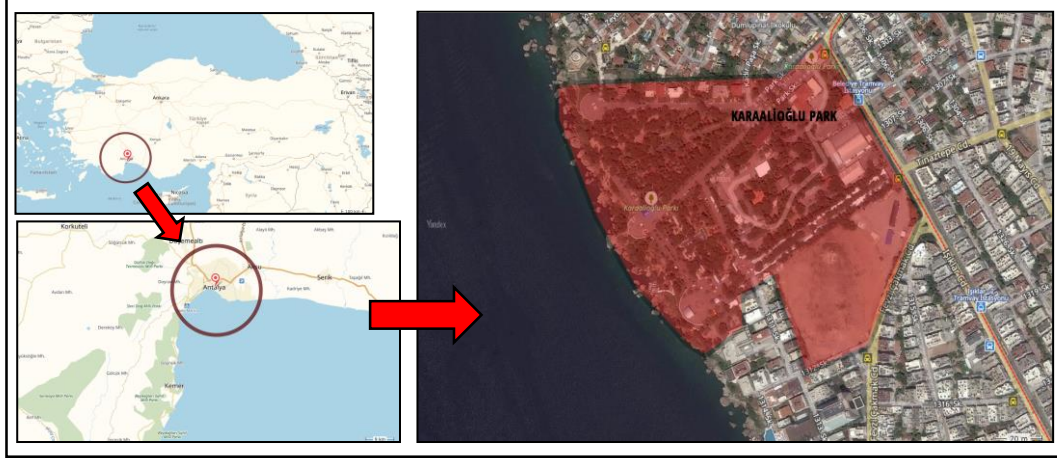
Gobster (2001) çalışmasında, doğa vizyonları olarak, kent parklarında restorasyon çalışmalarının uyumluluk ve çatışmalarını incelemiştir. Araştırmacıya göre, son on yılda çeşitli disiplinler peyzaj restorasyonu için tarafsız ilkeler ve uygulamalar geliştirmiştir. Araştırmacı bu çalışmasıyla, Chicago kentinin göl kenarı boyunca boydan boya bir park alanı olarak planlanmasını ve bu kentsel açık alanların doğal yapısının geri kazandırılması ile ilgili konuları araştırmayı hedeflemiştir. Araştırmacı peyzajın restorasyonu için dört farklı doğa vizyonu geliştirmiş ve bunu yaparken farklı paydaşların, peyzajın algılanan yapısı, kullanımları ve işlevleri ile ilgili olarak görüşlerinden yararlanmıştı. Bu dört vizyon kısaca şöyle açıklanmaktadır: ilk olarak, doğanın tasarlamış olduğu peyzaj doğasını korumak ve 1938 yılındaki dikkat çekici tasarımlara iyi bir peyzaj mimarı yardımıyla ulaşılmasıdır, ikinci olarak, 1950'lerde oluşturulan kuş göç yolu üzerinde miktatsız görevi gören çalı formundaki habitatın yeniden kazandırılmasıdır, üçüncü olarak, alanla ilgili restorasyon hedeflerinin belirlenmesi ve etrafındaki korunması gereken alanlarla birlikte menfaat halinde olmasının sağlanmasıdır, dördüncü olarak, 1830'larda Chicago'nun gelişmesinden ve Avrupa tipi yerleşme şeklinden önceki halinin, bir yansıması olacak şekilde yerel bir peyzaj planlama anlayışına göre restore edilmesidir. Araştırma sonucu olarak, doğa vizyonlarını bir arada barındıracak şekilde korumaya çalışmak bazı çatışmalara yol açmıştır, ancak paydaş görüşmeleri, vizyonların birbiriyle nasıl uyumlu olduğunu ve farklı ölçeklerde çalışan disiplinlerin bir arada yuvalanabileceğini ispat etmiştir.

LaPaix ve Freedman (2010) çalışmalarında, Halifax bölgesel kent parklarındaki vejetasyon yapıları ve bileşimlerini incelemiştir. Araştırmacılar, kent parklarının biyoçeşitliliğin şehirler içinde korunması gereken önemli yerler olduğunun vurgusunu yapmışlardır. Araştırmacılar kentlerdeki bitki örtüsünün, bir takım antropojenik stres faktörlerinden etkilendiğini belirtmişlerdir. Araştırmacılar bu çalışma ile, Halifax bölgesindeki kent parkları içindeki bitki örtüsünün yapısal göstergelerine, yönetim biçimine, arazi kullanımlarına, parçalanmaya bağlı faktörlerden oluşan durumlarına ve doğal olarak gelişen faciaların getirdiği sonuçlara, keşifsel bir bakış açısı ile incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmacılar tarafından yöntem olarak, çalışma alanları (her biri belirli bir park), parkların büyüklüğüne göre tabakalı rastgele bir örnekleme prosedürü kullanılarak seçilmiş, 10 m. x 10 m. arsa, rastgele tüm alanlara dağıtılmış ve bitki

kompozisyonunu, orman yapısal özelliklerini ve çevresel değişkenleri ölçmek için kullanmışlardır. Araştırma sonucu olarak, yerel biyolojik çeşitliliğin korunmasına yardımcı olmak ve böylece ekolojik bütünlüğe katkı sağlayan kent parklarının, tasarımının ve yönetiminin yönlendirilmesine yardımcı olunması düşünülmüştür.

3. MATERYAL VE METOT

Araştırma alanı olarak Antalya il sınırları içerisinde yer almakta olan Karaalioğlu parkı içerisindeki belediye binası ve çevresindeki alan seçilmiştir. Karaalioğlu Parkı 36.880814 enlem ve 30.707027 boylamda yer almaktadır. Antalya'nın Muratpaşa ilçesi, Kılınçarslan Mahallesi'nde konumlanmıştır (Anonim 19) (Şekil 3.1).

Şekil 3.1. Antalya'nın ve çalışma alanının dünya üzerindeki konumu (Orjinal 2017)

Karaalioğlu Parkı, kuzeyinde Kaleiçi'ne ve dönemin ilk modern yapılarına komşuluk etmektedir. Parkın Kuzeybatısında Atatürk evi ve eski belediye binası bulunmaktadır. Alanın Güneydoğusunda şimdi yıkılmış olan Antalya stadı bulunmaktaydı. Karaalioğlu Parkı yaklaşık olarak 70.000 metrekarelik bir alana sahiptir (Anonim 20) (Şekil 3.2).

Karaalioğlu parkı taşıdığı özellikleri ve büyüklüğü ile kent parkı niteliği taşımaktadır. Denize kıyısı olan bir alandır ve bu bağlamda seyir terası niteliği taşır. Park tarihsel değeri olan bir geçmişe sahiptir ve içerisinde çok sayıda bitki türleri yetişmektedir.

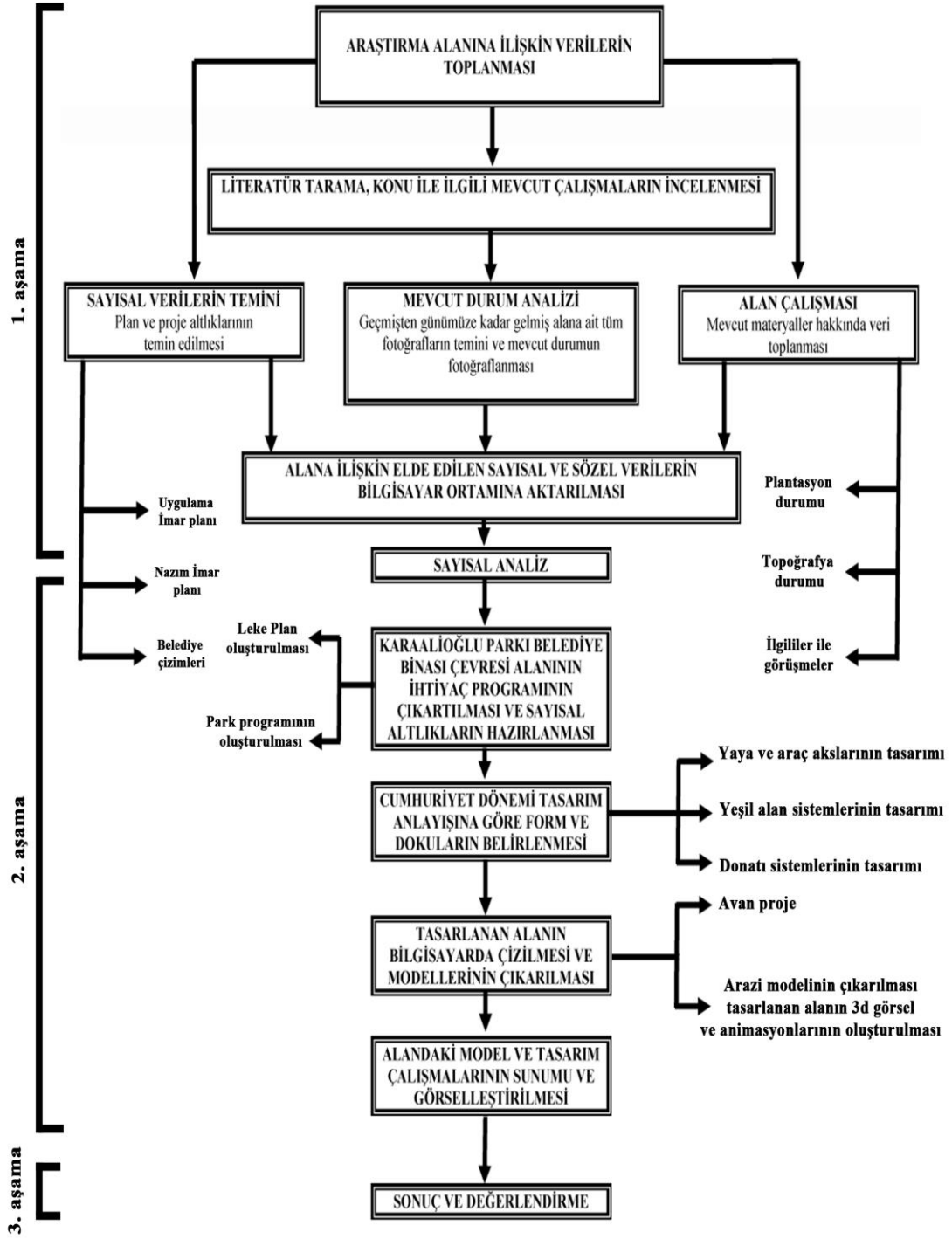
Araştırma yöntemi iki aşamalı olarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma yönteminin ilk aşamasında Karaalioğlu parkına ait verilerin toplanması, literatür taraması, konu ile ilgili uzman ve kuruluşların çalışmalarının incelenmesi ile başlanmıştır. Alanın geçmişten günümüze kadar çizilmiş olan plan ve projelerinin temin edilmesi, parkla ilgili doğal ve sosyokültürel yapının analizi yapılarak çalışmalara devam edilmiştir. Çalışma alanına ilişkin geçmişten günümüze fotoğrafların temini, mevcut durumunun fotoğraflanması, vejetasyon durumu, günümüzdeki fonksiyonlarının araştırılması ve altlık olarak kullanılacak veriler üzerinden alan ile ilgili kararların alınmaya başlanması hedeflenmiştir (Şekil 3.3).

Şekil 3.2. Karaalioğlu parkı alanının sınırları ve çalışma alanları sınırı (Orjinal 2017)

Araştırmanın ikinci aşamasında Karaalioğlu Parkı belediye binası çevresinin yeniden tasarlanması konusunda alana ilişkin vaziyet planı, 1/1000 ölçekli uygulama imar planları, proje, rapor, fotoğraf ve dökümanlar ile ilgililerle yapılan görüşmeler materyal olarak değerlendirilmiştir. Daha sonra fotoğraflardan yararlanılarak alandaki ilk donatı tipleri belirlenmiş, buna göre bir tipoloji oluşturulmuştur. Bu çalışmada donatı formları, teknik çizimler, kesit ve görünüşlerle desteklenerek bir bütün halinde sunulmuştur. Karaalioğlu parkı içerisindeki belediyeye ait olan alan ile ilgili sayısal veriler bilgisayar destekli tasarım programlarına (Autocad, Photoshop, 3ds Max Design, Lumion) aktarılmış ve alana ilişkin Cumhuriyet dönemini yansıtan tasarım kararları verilmiştir (Şekil 3.3).

Karaalioğlu Parkı'nın içerisinde bulunan eski belediye binası çevresinin incelenmesi ve yeniden tasarlanmasında Şekil 3.3'de görüldüğü gibi verilen akış diyagramına göre Cumhuriyet dönemindeki peyzaj mimarlığı anlayışı irdelenecek ve bu anlayış ışığında yeniden fikirler üretilmiştir. Antalya Büyükşehir Belediyesi'nin hazırlanmış olduğu modern anlayışlı tasarım projesi ile birlikte Cumhuriyet dönemine göre hazırlanmış olan proje karşılıklı değerlendirilmiştir. Değerlendirmeler sonucunda Cumhuriyet dönemini yansıtan ve o dönemin tasarım anlayışına ışık tutan en özgün proje ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Şekil 3.3. Araştırma akış diyagramı (Orijinal 2017)

3.1. Karaalioğlu Parkı Erken Cumhuriyet Döneminde Yapılmış Çalışmalar

Erzurum'dan Antalya'ya vali olarak gelen Haşim İşcan, ikinci dünya savaşından sonra ülkede gerçekleşen kentleşme ve sanayi atılımlarından yola çıkarak Antalya'yı modern ve yeni Cumhuriyet anlayışına göre planlamayı hedeflemiştir. Kentin sahillerini çevreleyen parklar, gazinolar, caddeler, meydanlar, havuzlar ve bulvarlar inşa ettirmiştir. Halkevi ve sinema yine Haşim İşcan döneminde yaptırılmıştır. Karaalioğlu Parkı'da bu dönemde yaptırılan eserlerden biridir.

Eski Antalya'da azınlıklar Kaleiçi'nin Yenikapı Mahallesi'ne yerleştirilmişlerdir. Kiliseler ve mezarlıkların Yenikapı Mahallesi yakınlarındaki alanlarda ve şimdiki Karaalioğlu Parkı alanı içinde lokalize olması bu nedenledir. 1927'de Karaferiye'den Kestriye çingeneleri gelmiş; kendilerine o anda kalıcı barınma yeri verilemediği ve mevsim de yaz olduğu için bu çingeneler bir süre Karaalioğlu Parkı'nın olduğu yerde çadırda konaklamışlardır (Sayan vd. 2008).

20. yüzyılın başlarına kadar Karaalioğlu (Karaoğlan) Bahçesi, mesire alanı olarak kullanılmıştır (Şekil 3.4). Bahçenin Yenikapı tarafında, sırasıyla; Leski Kahvehanesi, Attalos Kulübü, Nocera Sineması, Rum Cemaati'ne ait Agia Panteleimon Kilisesi ve Rum Mezarlığı bulunuyordu. Leski Kahvehanesi, Cumhuriyet'in ilk yıllarında Vatan Kırathanesi, Nocera Sineması ise Leyla Sineması adını almış, Agia Panteleimon Kilisesi de Türk Ocağı binası olarak kullanılmıştır (Anonim 21). Ayrıca park düzenlemesi yapıldıktan sonra Halkevi binasının Güneyinde 1950'li yıllarda Zirai Araştırma Enstitüsü kurulmuştur.

Şekil 3.4. Karaalioğlu parkının düzenlenmeden önceki bir görüntüsü (Vâ-Nû 1944)

Karaalioğlu Parkı'nın yapımına 2. Dünya Savaşı yıllarında 1935 yılında başlanmıştır. Haşim İşcan ilk önce aybaşı'ndan gelen, Mehmet Ali Gonen'in evinin altından geçerek Yenikapı Caddesi'nin altından, kalelerin tarafına geçen ve kalelerin dibinden akan suyu, Yenikapı Caddesi'nin ortasına açılan kanaldan dökülmesini sağlamıştır (Şekil 3.5). Etrafı yeni dikilmiş palmiye ağaçları ve renkli elektrik lambaları ile süslenmiş olan bu kanaldaki suyun, bugünkü Büyükşehir binasının önünden geçerek, Deliktaş plajı üzerindeki Adil Aşioğlu'nun buz fabrikasını alıştması ve sonrasında Őelale olarak denize dökülmesi sağlanmıştır (imrin 2006).

Antalya Karaalioğlu Parkı 2. Dünya Savaşı'nın sürmekte olduğu dönemde, (1935-1944 yılları arasında) inşa edilen Cumhuriyet döneminin ilk parklarındanır. Günümüzde Antalya kentinin en eski ve tarihsel değere sahip tek parkı olma özelliğini taşıyan Karaalioğlu Parkı, kent merkezinde; deniz düzeyinden 35-40 m yükseklikteki falezlerin üzerinde 48.000 m² alan üzerinde kurulmuş bir kent parkıdır. Park her dönemde Antalya'da gezilecek görülecek yerler arasında yer almış; Antalya'yı tanıtıcı kitaplarda kentin önemli özelliklerinden birisi olarak ele alınmıştı (Sayan vd. 2008) (Şekil 3.6).

Parkın bugünkü görünümünü yaratan proje; 1940-1945 yılları arasında uygulanmıştır. Vali Haşim İşcan'ın öncülüğünde zamanın İl Özel İdare Müdür Muharrem Önal'ın başkanlığını yaptığı Antalya'yı Güzelleştirme Cemiyeti'nin katkılarıyla park düzenlemesi mimar Necmettin Ateş'e yaptırılmıştır (imrin 2006).

Şekil 3.5. Karaalioğlu parkı inşaatından bir görüntü (imrin 2006)

1940 yılından önce halkın gezip dolaştığı bir gezi alanı olan Karaalioğlu bahçesi, Ermeni asıllı bir Antalyalı tarafından çizilen bölge planında da yeşil alan olarak belirtilmiştir. Bu parkın mülkiyetinin bir kısmı Karaalioğlu isimli bir şahısa, bir kısmı da İl Özel İdaresi'ne aitti. Vali Haşim İşcan parka Karaalioğlu ismi vermek suretiyle bahçe sahiibi ile olan kamulaştırma sorununu çözmüştür. Ancak sonraları bu kişinin varisi olan iki kızı ile İl Özel İdaresi arasında mülkiyet hakkından dolayı sorunlar yaşanmış, bu sorun ancak 1977-1978 yılları arasında çözülebilmıştır (imrin 2006).

Şekil 3.6. Karaalioğlu parkından Antalya körfezinin bir görünüşü (Vâ-Nû 1944)

Karaalioğlu parkına ait bazı veriler, harcanan para yaklaşık 265.000 lira, beton yol uzunluğu 2 km., beton miradorlar 3500 m³., 3 büyük aynak (seyir terası), 110 metre uzunluğunda pergola, sahadaki tüm kanalizasyon işleri, üç havuz, üç büyük mozaik merdiven, şelaleli su yolları, Güzel büfe pavyonu, yeraltı elektrik tesisatı, altı adet küçük mozaik merdiven, su depoları ve renkli fiskiyelerle birlikte elektrikli levhalardan oluşmaktadır (Çimrin 2006) (Çizelge 3.2). Alandaki geçmişten günümüze kadar gelebilmiş mevcut envanterlerin metrekareleri çizelge 3.1’de gösterilmiştir.

Çizelge 3.1. Karaalioğlu Parkı döneme ait envanter tablosu (Orijinal 2017)

Yapısal Öğeler		Binalar		Su Yapıları		Açık Yeşil Alanlar		
Öge adı	Alan (m ²)	Öge adı	Alan (m ²)	Öge adı	Alan (m ²)	Öge adı	Alan (m ²)	
Yol	30.600	Belediye binası	1.340	Havuzlar	1.531	Yeşil alanlar	19.000	
Miradorlar	600	Tarihi yapılar (Atatürk evi, İpekböcekçiliği evi, Ziraat evi)	920	-	-	Bitki kitleleri	11.000	
Merdiven	500	Diğer yapılar	3.800	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	
Toplam : 31.700		Toplam : 6.060		Toplam : 1.531		Toplam : 30.000		Toplam alan: 69.290
Yüzde : % 45,8		Yüzde : % 8,8		Yüzde : % 2,2		Yüzde : % 43,2		% 100
Alanda en çok yer kaplayan alanlar % 45,8’le yapısal öğeler olmuştur, sonrasında açık yeşil alanlar %43,2, binalar %8,8, su öğeleri %2,2 yer kaplamaktadır.								

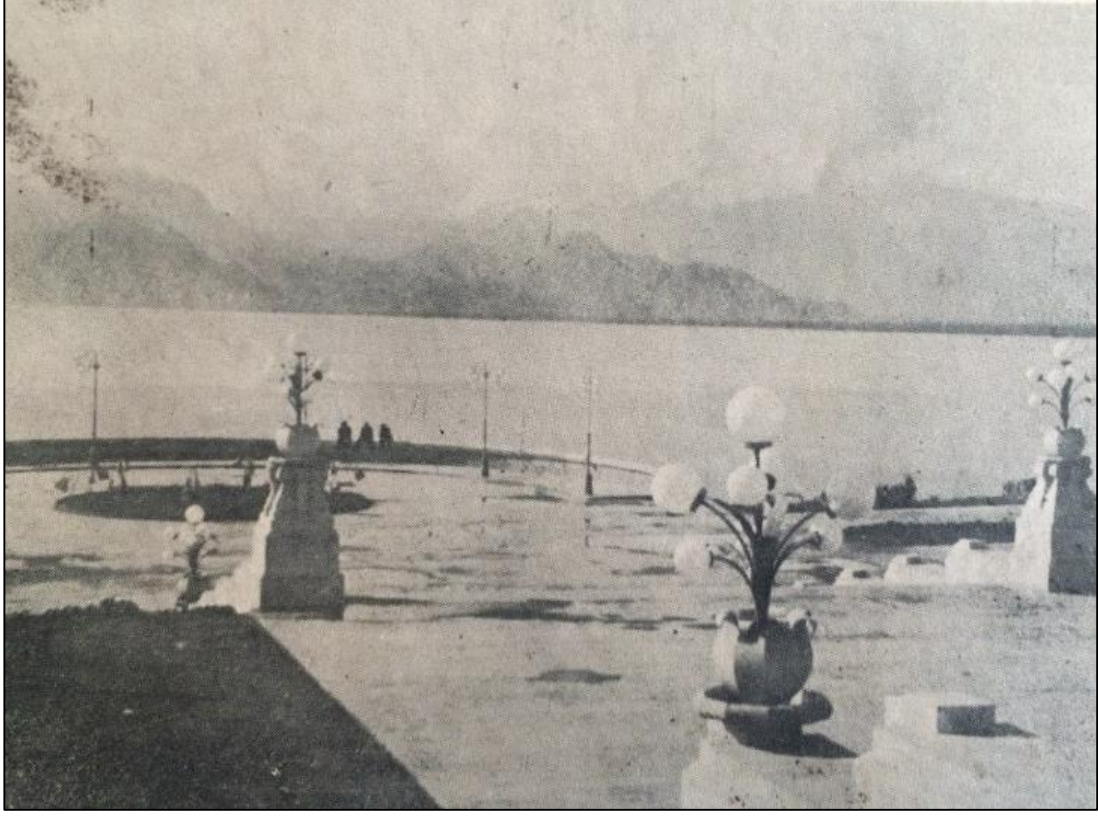
Çizelge 3.2. Karaalioğlu Parkı döneme ait envanter tablosu (Çimrin 2006)

Yapısal Öğeler	Miktar / Adet
Beton Yol	2 Km.
Beton Mirador	3.500 m ³
Büyük Seyir Terası	3 adet
Pergola	110 m.
Altyapı (Elektrik ve Kanalizasyon tesisatı)	-
Havuz	3 adet
Mozaik Merdiven (Büyük)	3 adet
Mozaik Merdiven (Küçük)	6 adet
Su yolları ve kaskatlı havuz	1 adet
Büfe	1 adet
Fıskiyeler ve levhalar	-

Park inşaatı, toplamda 3 yıl sürmüştür. Yapımı bittiğinde, Türkiye’de büyük bir ün yapmıştır. Dönemin Cumhurbaşkanı 1943 yılında bu parkı görmeye gelmiştir. Genel olarak donatılar, rengârenk lambalı fıskiyelerden, fıskiyeli havuzlardan, lambalarla süslü pergolalardan, miradorlardan, merdivenler ve çiçekliklerden oluşmaktaydı. Haşim İşcan bu parkı aynı zamanda bir Akdeniz Fuarı alanı olarak düşünmüştü ancak bu plan gerçekleşmeden farklı bir ile sürgüne gönderilmiştir (Çimrin 2006) (Şekil 3.7).

Park inşaatına kaynak oluşturması için yöneticiler tarafından halka piyango biletleri satılması düşünülmüş ancak alım gücü düşük olduğu için bilet paralarını yine kendileri ödemişlerdir. Yine o tarihlerde halktan yol parası vergisi alınır ve bu vergi 18 yaşına basan bütün erkeklerden alınmaya başlanırdı. Vergiyi ödeyemeyen vatandaşlar polis ve jandarma ile getirilir, kamu inşaatlarında, yol yapımında çalıştırılırdı. Biriken bu paralarla Karaalioğlu parkı, Kalekapısı’ndan Yenikapı Park’ına kadar, ortadan ışıklı bir su kanalı ve kanalın iki tarafı beton iki cadde olarak düzenlenmiştir (Çimrin 2006).

Yenikapı Caddesi’nde parka giden su kanalları daha sonradan düzenleme içine alınmıştır. Antik Perge kentinden örnek alınarak Yediarıklar Atatürk Caddesi arasında kanal düzenlemesi yapılmış, bu düzenlemeyle bağlantılı olarak Karaalioğlu Parkı Antalya’lıların hizmetine sunulmuştur.

Şekil 3.7. Karaaliolu Parkı orta miradordan bir görüntü (Vâ-Nû 1944)

3.2. Karaaliolu Parkı Erken Cumhuriyet Dönemi Tasarım Çalışmaları

1930'larda Antalya'da kamu binaları, üstyapılar ve altyapılar gibi çalışmaların yanı sıra, yine Cumhuriyet dönemi modern mimarlığı ve kentsel simgesi haline gelen bir dizi parklar, spor tesisleri ve halka açık rekreasyon alanları da inşa edilmiştir. Dönemin diğer yapılarında olduğu gibi modern ve yenilikçi bir anlayış gözlemlenmiştir.

Karaaliolu parkı Cumhuriyet döneminin ilk parklarından biridir. Taşıdığı kültürel ve manevi değerler ile Antalya'nın simge yapılarından birisi olmuştur. Cumhuriyet dönemi tasarım anlayışı içerisinde planlanan park, geçmişten günümüze kadar çok çeşitli dönüşümlerden geçmiştir ve dönüşmeye de devam etmektedir (Çizelge 3.3).

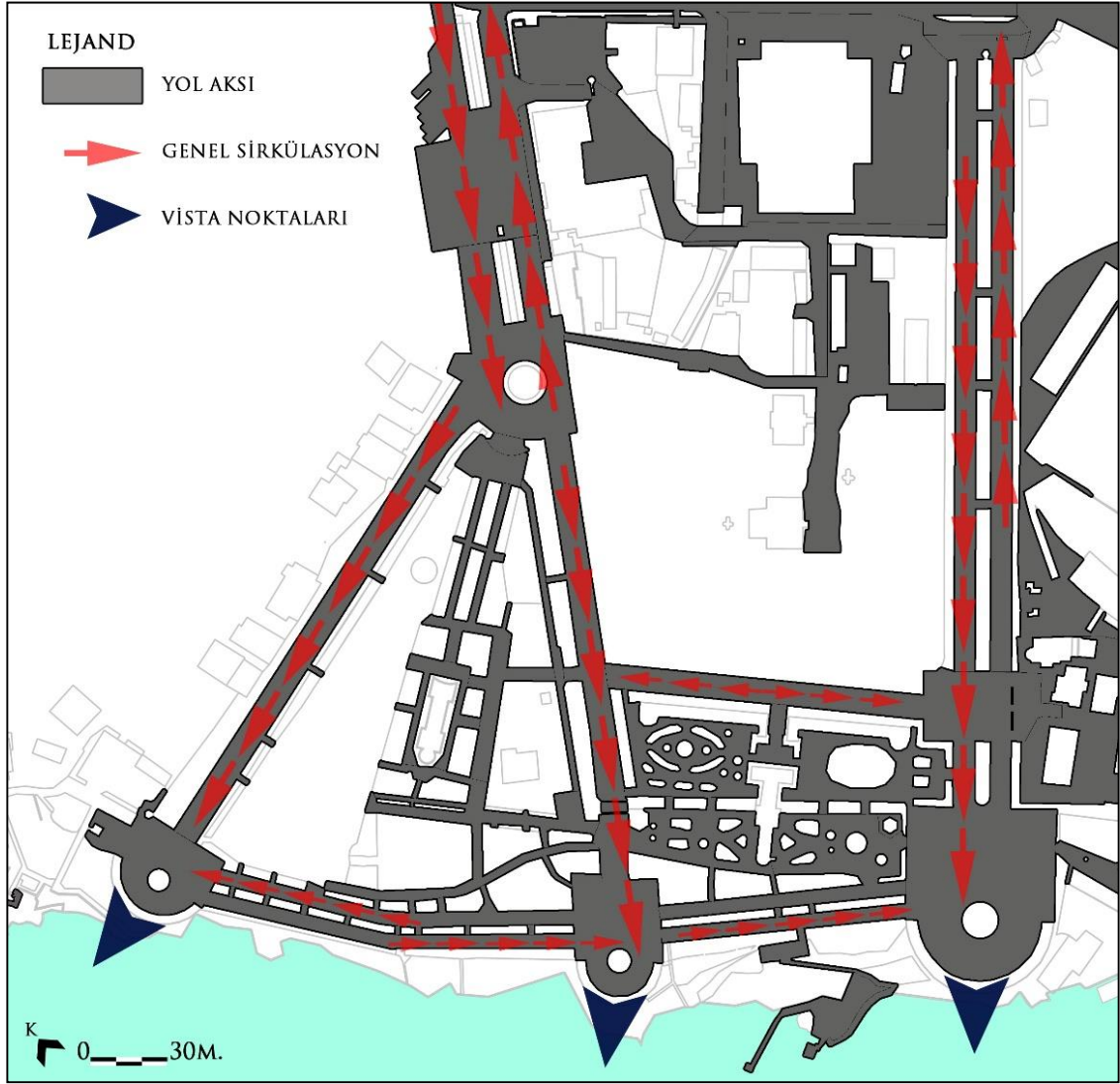
Bozdoğan (2002) tarafından, Cumhuriyet dönemi kent parkları Anadolu'nun dört bir yanında tekrar edilen, kolayca tanınan milli bir imge oluşturmuştur. Bu parkların karakteristik özellikleri ise ortalarında fiskiyeler olan geometrik şekilli havuzlar, düzgün çiçek tarhları, düzenli olarak ekilmiş ağaçlar, elektrik direkleri ve banklar bulunmasıydı.

Çizelge 3.3. Karaalioğlu Parkı kronolojik yapım ve tasarım aşamaları

TARİH	FAALİYET DURUMU
20. yy.'ın başları	Park alanı mesire alanı olarak kullanılmıştır.
1927	Karaferiye'den Kestriye çingenelele gelmiş. Buraya yerleşmişlerdir. Yerleşim alanı olarak kullanılmıştır.
1935	Parkın yapımına başlanmıştır.
1940-1945	Parkın günümüze ulaşan son halinin projesi Mimar Necmettin Ateş tarafından hazırlanmıştır.
1943	İsmet İnönü parkı ziyaret etmiştir.
1950	Halkevi binasının Güneyinde zirai araştırma enstitüsü kurulmuştur.
01/07/2002	Park alanı yarışmaya açılmıştır.
12/10/2002	H. Kahvecioğlu ve N. Kahvecioğlu'nun hazırlamış olduğu proje 1. seçilmiş.
2003/2004	Park alanının Batı konumunda 1. Seçilen proje uygulamaya başlanmıştır.
2016	Antalya Atatürk Stadı'nın yıkımı gerçekleşmiştir.
2017	Antalya Büyükşehir Belediyesi yeni binasına taşınmıştır. Otopark ve işletme alanı boşaltılmıştır.
20/04/2017	Antalya Kent Müzesi ihaleye açılmıştır.
18/09/2017	Karaalioğlu Parkı Doğu konumundaki eski belediye alanı ve stad alanının inşaatına başlanmıştır.

3.2.1. Karaalioğlu Parkı Erken Cumhuriyet dönemi yaya aksları sistematigi

Karaalioğlu Parkı, Cumhuriyet dönemi kent parklarının sergilemiş olduğu karakteristik özelliklerin birçoğuna sahiptir ve bu özellikler bazı noktalarda günümüze kadar gelebilmiştir. Park içerisinde tasarlanan yürüyüş yolları keskin ve düz bir hatta sahiptir. Alan içerisinde günümüzde de halen kullanılmakta olan ana sirkülasyon yolları Şekil 3.8'de gösterilmiştir. Parkın giriş bölümünden itibaren ana akslar karşılıklı gidiş ve geliş şeklinde tasarlanmıştır.

Şekil 3.8. Karaalioğlu Parkı Cumhuriyet dönemi park içi yürüyüş aksları planı (Orjinal 2017)

Karaalioğlu parkı yürüyüş akslarının kapladığı toplam alan miktarı yaklaşık olarak 20.000 m²'dir. Karaalioğlu parkındaki diğer sert zemin ve seyir teraslarının toplam alan miktarı yaklaşık olarak 11.000 m²'dir. Karaalioğlu parkı alanının içerisinde bulunan tarihi ipek böcekçiliği evi, ziraat evi ve eski belediye binası alanlarının çevresindeki sert zeminlerin toplam alan miktarı yaklaşık 1.000 m²'dir. Karaalioğlu Parkı'nın toplam sert zemin alanı ise yaklaşık olarak 32.500 m²'dir.

3.2.2. Karaalioğlu Parkı Erken Cumhuriyet dönemi yeşil alanlar sistematığı

Karaalioğlu Parkı'nın yeşil alan kullanımları Cumhuriyet dönemi bitkisel tasarım anlayışından çoğunlukla izler taşımaktadır (Şekil 3.9). Başkent Ankara ve diğer illerde tasarlanan Cumhuriyet parklarındaki gibi yürüyüş akslarının ortalarında bitki parterleri yer almıştır. Bitki parterlerinde genellikle klasik tarzda süslemelerin olduğu

yer örtücü kısa süs bitkileri kullanılmıştır. Tasarlanan yollar ve süsleme biçimleri Barok, Rönesans dönemi bahçelerinden de izler taşımaktadır.

Şekil 3.9. Karaalioğlu Parkı Cumhuriyet Dönemi yeşil alanlar sistematik planı (Orjinal 2017)

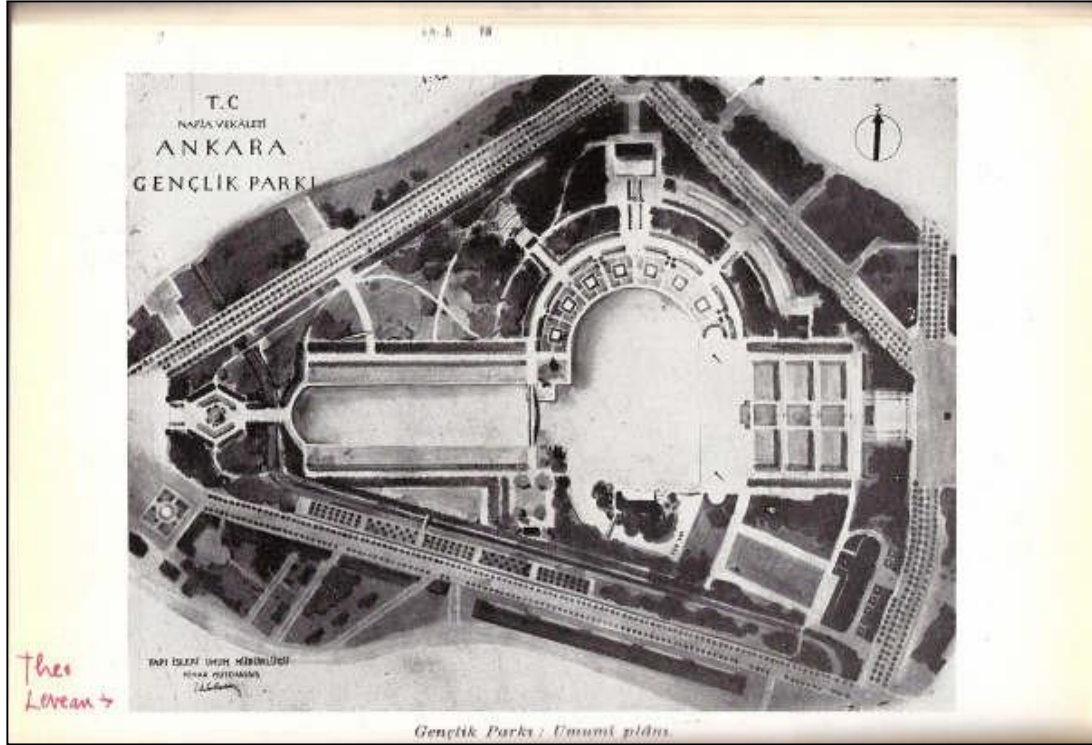
Karaalioğlu Parkı Cumhuriyet döneminde yapılan toplam yeşil alan miktarı yaklaşık olarak 36.500 m²'dir. Bu alanlar dışında kalan çocuk oyun alanları ve ortak yaşam alanlarının kapladığı alan miktarı yaklaşık olarak 6.500 m²'dir. Ayrıca Çimrin (2002) tarafından bildirildiğine göre; Çimen ve çiçeklik alanı için 30.000 m³ toprak getirilmiştir.

3.2.3. Karaalioğlu Parkı Erken Cumhuriyet dönemi yapısal öğeler

Karaalioğlu Parkı'nın ilk imar planlarındaki vaziyet planında görüldüğü üzere yürüyüş aksları gayet keskin ve net bir şekilde gösterilmiştir (Şekil 3.11). Parktaki ortak kullanım alanları (çocuk oyun alanları, açık çim alanlar, gölgelik alanlar) genellikle sert,

köşeli ve simetrik bir biçimde ayrılmıştır. Yine aynı dönemde yapılmış olan Ankara Gençlik Park'ının alan kullanımları ile benzer özellikler sergilemektedir.

Ankara'da rekreasyon amaçlı paradigmatik özellikte milli bir park olan Gençlik Parkı'nın yerleşim planı incelendiğinde, ortada büyük bir yapay göl olduğu görülmektedir. Park ilk olarak Hermann Jansen'in Ankara için yaptığı 1934 tarihli master plan dahilinde tasarlanmıştır. Çeşitli kullanımları bir araya getirmeyi hedefleyen ve modern bir anlayışla tasarlanan alan, peyzaj mimarı ve planlamacı Theo Leveau tarafından değiştirilmiştir (Bozdoğan 2002) (Şekil 3.10).

Şekil 3.10. Gençlik Parkı 1938 yılında çizilen planı (Anonim 22)

Şekil 3.11. Karaalioğlu Parki'nin eski imar planı vaziyet durumu (Sayan vd. 2008)

Karaaliolu parkında kullanılan su yapıları geometrik formlarda ve genel olarak su kanalları şeklinde tasarlanmıştır. Alanın Kuzeybatı girişinden itibaren su kanalları yürüyüş akslarının ortalarında yer almıştır. Yürüyüş akslarının ikiye bölündüğü kısımda ortada büyük fiskiyeli bir havuz inşa ettirilmiştir. Ayrıca yaz aylarında ailelerin serinlemek amaçlı kullandıkları yüzme havuzu alan içerisinde merkezi bir noktada konumlandırılmıştır (Şekil 3.12).

Şekil 3.12. Karaaliolu Parkı yüzme havuzu (Vâ-Nû 1944)

Cumhuriyet dönemi parklarında sıklıkla rastladığımız formal yapıdaki su öğeleri memleketin diğer Cumhuriyet parklarında da gözlemlenmiştir (Şekil 3.13). Genellikle kullanım amaçları süs ve görsellik oluşturması planlanan havuzların içerisinde fiskiyeler, ışıklar ve birtakım su oyunları bulunmaktadır.

Bir kentsel dış mekanda, kullanıcıların konfor, bilgi, dolaşım kontrolü, koruma, eğlenme gibi ihtiyaçlarına cevap verecek biçimde yerleştirilen elemanlar “Donatı Elemanları” veya “Kent Mobilyası” olarak isimlendirilir (Y.T.Ü. Kentsel Tasarım Çalışma Grubu 1992).

Park donatıları kullanıcıları için parkı tanımlayan, odak oluşturan, sınırlayan, yönlendiren ve bilgi veren park elemanlardır. Park donatıları parkın kimliğine hizmet edecek şekilde kültürel boyut içermesi ile birlikte ölçek, oran, orantı, renk, malzeme, form v.b. gibi özellikleri içeren fiziksel bir boyutta da değerlendirilmektedir. Ekonomik, sosyo-kültürel nitelikleri ile park donatıları öncelikle parkın kullanıcıları ve ziyaretçilerinin farklı ihtiyaçlarını karşılayacak fonksiyonlara uygun bir biçimde tasarlanmalıdır. Park donatıları parkın nerede bulunduğu, ölçeği, statüsü ve konseptine uygun bir şekilde, çevresiyle birlikte düşünülmelidir.

Şekil 3.13. Samsun Gazi Parkı süs havuzunun bir görüntüsü (Bozdoğan 2002)

Park donatıları diğer taraftan parkı kullananlara psikolojik rahatlık verecek özellikleri de içermelidir. Bunun da ötesinde toplumun kültürel, sosyal ve ideolojik yapısına referansla düşünülmesi önemlidir. Kullanıcıların kültürünü anlamak için üç yapısal katmandan söz edilmektedir. İç katmanda geleneksel, kültürel değerler, tercihler, hayaller; orta katmanda davranış, dil ve aktiviteler; dış katmanda ise objeler ve malzemeler ele alınır. Dolayısı ile park donatılarının kullanıcıların kültürünü yansıtan birer kültür nesnesi olarak da değerlendirilmesi söz konusu olabilmektedir (Yıldırım 2011).

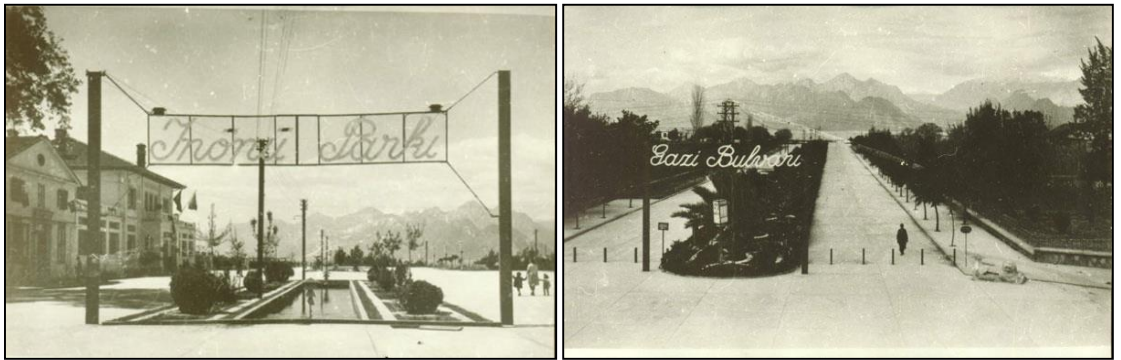
Parkı yaşanabilir ve algılanabilir kılan donatı elemanlarının her biri kullanıcılar ve park açısından farklı bir anlama ve öneme sahiptir. Kullanıcılar açısından bu elemanların önemi kullanıcıların parkla kurdukları görsel ve fiziksel ilişkinin öncelikle donatılar aracılığıyla olması nedeniyledir. Park açısından ise bu elemanlar buldukları çevreyi tanımlayan, belirleyen ve özelleştiren nitelikleri nedeniyle önemlidir. Belirli bir düzen içinde ele alınan, buldukları çevre ile bütünleşerek parkın bir ögesi haline gelen donatılar birbirleri ile kurdukları dil birlikteliği aracılığı ile bir parkın kimliğinin oluşmasına katkı koyan en önemli araçlardandır. Bu nedenle park donatılarının birer tasarım ürünü olarak ele alınmalarını sağlayacak, birbirleri ve yer aldıkları kentsel mekânlar ile doğru ilişkiler kurmalarını olanaklı kılacak bazı yaklaşımlara ihtiyaç vardır (Bayraktar 2008).

Karaalioğlu Parkı donatı elemanlarının bugün neredeyse tamamı yok olmuş durumdadır. Aydınlatma elemanları değişen yerel yönetimlerle birlikte yerini daha modern ve teknolojik olanlarına bırakmışlardır. Park ilk yapıldığında içerisindeki ilk donatılardan kabul edilen ve parkı ziyarete gelen halkın oturup altında gölgelemesi düşünülen 110 metre uzunluğunda bir pergola bulunmaktaydı. Bugün bu pergolanın olduğu kısımda, üzeri tente ile örtülü çay bahçesi yer almaktadır (Şekil 3.14).

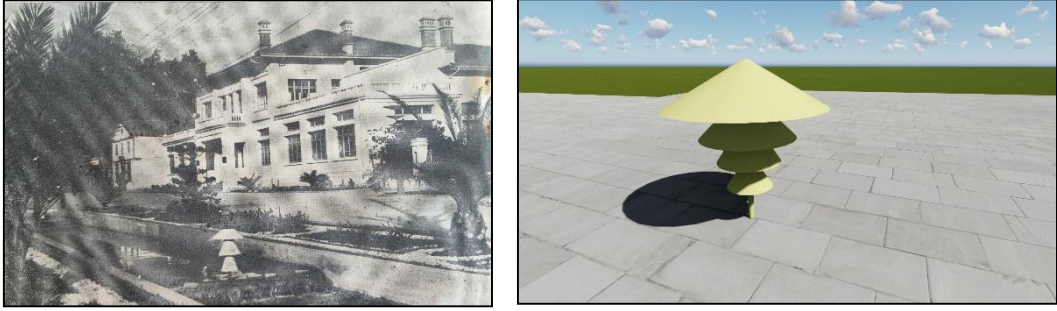
Şekil 3.14. Karaalioğlu Parkı pergolenin 1940 yılından görüntüsü (Anonim 23)

Park Cumhuriyet döneminin ilk eserlerindedir. Parka bu dönemde Cumhurbaşkanı olan İsmet İnönü'nün adı verilmiştir. Parkın kuruluşunda batı girişinde İnönü Parkı yazılı ışıklı bir tabela ile vurgulanmıştır. Doğu girişinde ise Gazi Bulvarı yazan ışıklı bir tabela bulunmaktadır (Şekil 3.15). İki galvaniz boru üzerine tutturulmuş ve kaligrafik olarak yazılmış parkın adı, yeni Türk alfabesinin ve Cumhuriyetin simgelerinden sayılmıştır.

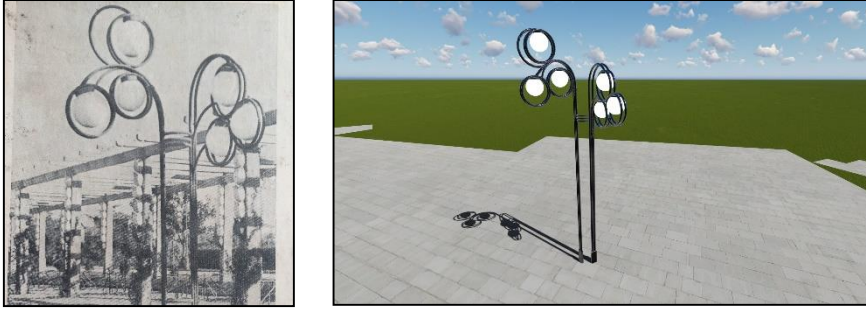

Şekil 3.15. Parkın 1940 yılındaki batı ve doğu girişlerinin görüntüsü (Anonim 23)

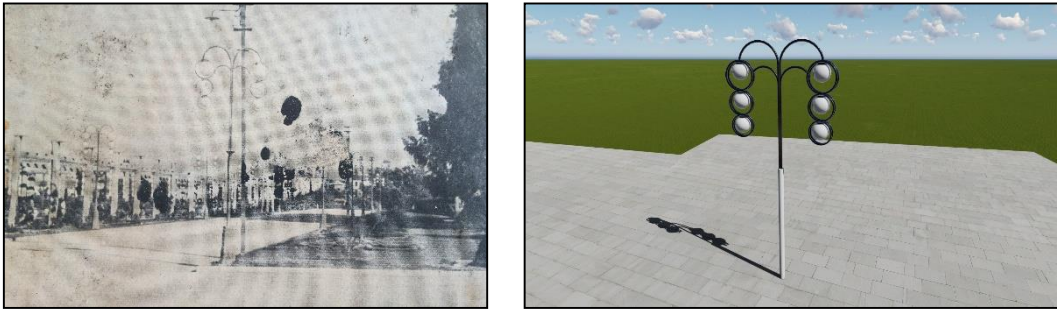
Karaaliolu Parkı'nda aydınlatma elemanları küçük, orta ve büyük boy olarak farklı kategorilerde alanın birçok noktasında tesis ettirilmiştir. Parktaki aydınlatma elemanları, dönemin tasarım anlayışına uygun olarak, kimi zaman rustik bir yapıda, kimi zamanda doğadan ilham alan tasarımlarla hayat bulmuştur. Günümüze baktığımızda ise bu donatılardan hiçbiri ortada kalmamıştır. Parkın döneme uygun yeniden tasarımında, bu donatıların seçimi, parkın tarihi hafızasının tekrar canlandırılmasında etkili bir etmen olacaktır (Şekil 3.16, 3.17, 3.18).

Şekil 3.16. Solda kısa boylu aydınlatma sağda yeniden temsil edildiği görsel (Vâ-Nû 1940), (Orijinal 2017)

Şekil 3.17. Solda orta boylu aydınlatma, sağda yeniden temsil edildiği görsel (Vâ-Nû 1940), (Orijinal 2017)

Şekil 3.18. Solda uzun boylu aydınlatma, sağda yeniden temsil edilen görsel (Vâ-Nû 1940), (Orijinal 2017)

Parkın genel olarak tasarımı ve uygulaması dönemin koşulları dahilinde öncelikli olarak su kanallarının ve yürüyüş yollarının inşa edilmesi şeklinde başlamıştır.

İlerleyen süreçte ise havuzlar, promenadlar, bitki parterleri, açık çim alanlar, koruluk ve miradorlar ile dönemin yeni tasarım anlayışını yansıtan öğelerle son şeklini almıştır (Şekil 3.19).

Şekil 3.19. Karaalioğlu Parkı hava fotoğrafı görüntüsü (Sayan vd. 2008)

3.2.4. Karaalioğlu Parkı bitki varlığı

Karaalioğlu parkı, içerisinde barındırdığı çok sayıda tür bitkilerle Antalya kent merkezinde adeta küçük bir botanik bahçesi olma niteliği taşımaktadır. Park alanında geçmişten günümüze ulaşabilmiş anıtsal nitelikte birçok tür bulunmaktadır. Bu başlık altında Karaalioğlu parkı içerisinde tespit edilen anıtsal ve ana omurgayı oluşturan yapısal ağaçların özelliklerinin incelenmesi hedeflenmiştir.

Arokarya (*Araucaria araucana*), Karaalioğlu Parkı'nın batı girişinden miradorlara giden akşların ayrımında piramidal taç yapıları ve ihtişamlı duruşları ile iki Arokarya ağacı bulunmaktadır. Ülkemizde doğal yayılışı bulunmamaktadır. (Şekil 3.20). Kızıl Çam (*Pinus brutia var. brutia*), Fıstık Çamı (*Pinus pinea*), ülkemizdeki mevcut orman bitki örtüsünün büyük bir bölümünü çam türleri oluşturmaktadır. Ülkemizde doğal yayılış gösteren beş çam türü vardır bunlar; Kızıl çam (*P. Brutia*), Fıstık çamı (*P. pinea*), Kara çam (*P. nigra subsp. Pallasiana*), Sarı çam (*P. sylvestris*) ve Halep çamı (*P. halepensis*)'dir. Fıstık çamı tepe tacının düzenli şekilli ve yuvarlak yapıda olması sebebiyle peyzajda sıkça kullanılmaktadır. Alan içerisinde doğu giriş yolunun üzerinde çift sıra şekilde görülebilmektedir (Şekil 3.20).

Şekil 3.20. Park alanı içerisinden Arokarya ve Fıstık çamının görüntüsü (Orjinal 2017)

Doğu çınarı (*Platanus orientalis*) geçmişten günümüze yüceliği ve bilgeliği simgelemekte olan ulu bir ağaç olmuştur. Ülkemizde doğal yayılış gösterebilen tek çınar türü Doğu Çınarı'dır. Ülkemizin değişik noktalarında yer alan bazı yaşlanmış Çınar ağaçları tabiat abidesi olarak korunmaya alınmıştır. Çitlembik (*Pistacia terebinthus subsp. palaestina*), Karaalioğlu park alanı içerisinde yayılış gösteren en yaşlı ağaçlardandır. Bu ağaçlar park kurulmadan önce de bu bölgede yüzyıllar boyunca yetişmiş ve koruma altına alınmıştır. Parkın doğu miradorunda ve yakın çevresinde yoğun şekilde bulunmaktadır. Antalya tarihinde de önemli hatıraları olan Çitlembik, çeşitli seyyahların ve tarihçilerin hikâyelerine konu olmuştur (Şekil 3.21).

Şekil 3.21. Park alanı içerisinden Çitlembik ve Erguvan'ın görüntüsü (Orjinal 2017)

Erguvan (*Cercis siliquastrum*), maki ve yaprak döken orman alanlarında doğal olarak yayılış gösteren bir bitkidir. Erguvan, sahip olduğu göz alıcı renkler sayesinde tarihte önemli yer edinmiş bir bitki türüdür. Akdeniz bitki dokusunun her dönem simgesi olmayı başarmış ve baharın müjdeleyecisi olarak tanımlanmıştır. Alanda doğu miradorları çevresinde sıklıkla rastlanmaktadır (Şekil 3.21). Hurma (*Phoenix dactylifera*), bu ağacın ülkemizde doğal yayılışı bulunmamaktadır. Hurma ağacı çiçekleri küçük ve beyaz renklidir. Hurma ağaçları alanda doğu batı miradorları arasındaki akslarda görülebilmektedir (Şekil 3.22).

Şekil 3.22. Park alanı içerisinde Hurma ağaçlarının görüntüsü (Orijinal 2017)

Manolya (*Magnolia grandiflora*), yaprak dökmeyen bir ağaçtır. Park alanı içerisinde batı girişinden miradorlara kadar solda kalan alan içerisinde sıklıkla bulunmaktadır (Şekil 3.23). Palmiye (*Washingtonia filifera*), ülkemizde doğal yayılışı bulunmamaktadır. Park alanının ilk kuruluşundan bu yana Palmiye ağaçları hep var olmuştur. Palmiye ağaçları Karaalioğlu Parkı'nda batı ve doğu giriş akslarından itibaren alanın her noktasında görülebilmektedir (Şekil 3.23).

Şekil 3.23. Park alanı içerisinde Manolya ve Palmiye ağaçlarının görüntüsü (Orijinal 2017)

Toros Sediri (*Cedrus libani var. Libani*), çamgiller familyasına ait bir türdür. Park alanının Güneybatı konumunda bol miktarda bulunmaktadır ve ufak bir koruluğu anımsatmaktadır. (Şekil 3.24).

Şekil 3.24. Park alanı içerisinde Toros Sediri ağaçlarının görüntüsü (Orijinal 2017)

Akdeniz Servisi (*Cupressus sempervirens* var. *sempervirens* & var. *horizontalis*), adından da anlaşılacağı üzere Akdeniz bitkisidir. Akdeniz Servisi'nin iki varyetesi bulunmaktadır, piramidal yapıda olan *C. sempervirens* var. *pyramidalis* ve dallı varyete olan *C. sempervirens* *horizontalis*'dir. Genellikle mezarlıklar, kiliseler, camiler ve türbeler gibi alanlarda kullanılmışlardır. Servi 500 yılın üzerinde bir ömüre sahip olduğu için ölümsüzlüğü temsil etmektedir (Şekil 3.25).

Şekil 3.25. Park alanı içerisinde Servi ağaçlarının görüntüsü (Orijinal 2017)

Zeytin (*Olea europea*), geçmişten günümüze kadar bolluk, bereket ve sağlık simgesi olarak gelmiştir. Akdeniz ülkelerin çoğunda ve ülkemizde doğal olarak yetişmektedir. Meyveleri gıda sektörünün ve mutfak kültürünün vazgeçilmez öğelerindendir. Zeytin, eşsiz tadı ve aroması dışında cilt ve saç bakımı içinde üretilen ürünlerin hammaddesi olarakta kendine önemli bir yer edinmiştir. Alanda Güneybatı konumunda bol miktarda bulunmaktadır (Şekil 3.26).

Şekil 3.26. Park alanı içerisinde Zeytin ağaçlarının görüntüsü (Orijinal 2017)

Şekil 3.27. Karaaliolu Parkı E. Cumhuriyet dönemi mevcut durum vaziyet planı (Orijinal 2017)

4.BULGULAR

4.1. Karaalioğlu Parkı Modern Dönemde Yapılan Çalışmalar

Antalya Karaalioğlu Parkı alanı ve çevresinin kentsel tasarımı ve koruma projeleri Antalya Büyükşehir Belediye Başkanlığı tarafından 01/07/2002 tarihinde "Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Mühendislik ve Mimarlık Proje Yarışmaları Yönetmeliği" kuralları çerçevesinde, serbest, ulusal ve tek aşamalı olarak yarışmaya çıkartılmıştır. Yarışma Mimarlar Odası Antalya Şubesi'nin danışmanlığında düzenlenmiştir. Yarışma sonuçları 12/10/2002 tarihinde açıklanmıştır. Yarışmaya katılan projelerden sekizine ödöl dağıtılmıştır. Yarışma da birinci olan ekip Hüseyin Kahvecioğlu ve Nurbin Paker Kahvecioğlu olmuştur (Anonim 24).

Hazırlanan proje iki etap şeklinde uygulamaya konulmuştur. Birinci etap, alanın kuzeybatısında bulunan çocuk oyun alanlarının olduğu bölüm, miradorlar arasındaki promenad, Bülent Ecevit Kültür Merkezi çevresi ve eski pergole alanının olduğu bölümlerden oluşmaktadır. İkinci etap, tarihi belediye binası ve çevresindeki alan, eski Antalya stadının olduğu alan ve önündeki otopark alanını kapsamaktadır. İlk etap 2003-2004 yılları içerisinde uygulanmıştır. Parkın peyzaj projesini DS Mimarlık Peyzaj Mimarlığı firması hazırlamış ve yine aynı yıllar içerisinde uygulaması yapılmıştır (Anonim 24) (Şekil 4.1).

Şekil 4.1. Karaalioğlu Parkı Belediye 2. etap çalışmalarından bir görüntü (Anonim 24)

Projenin çıkış noktası sayılan ana esas konu koruma kavramının çağdaş ve özgün bir düşünceyle yorumlanmasıdır. Yapısal çevre ve fiziksel çevrenin korunması, hafıza kavramının korunması yaklaşımı ile yorumlanmış, alışlageldik korunan yapılar veya tescilli yapıların sınırları ile ilgili sorgulamalar yapılmıştır. Bu bağlamda projenin genel tasarım anlayışı, öncelikle, alanın mevcut konumundan ötürü sahip olduğu

avantajlar ve kent hafızasında bıraktığı izler değerlendirilerek fikirler üretilmesi hedeflenmiştir. Bu amaçtan yola çıkarak taşınmaz kültür varlıkları olarak tescil edilen yapılara ek yapılarak kentsel hafızanın devamlılığı ve yenilenerek korunması fikri önerilmiştir (Anonim 24).

Projede kullanım devamlılığın yanında fiziki çevrenin yenilenmesi önerilmiştir. Tarihi park alanı içerisinde bulunan ve geçmişten günümüze ulaşabilmiş olan ana yaya aksları, miradorlar, mirador küpeştelere, merdivenler, pergolalar ve havuzlar, parkın tarihi dokusuna uyularak yenilenen yapısal öğeler olmuşlardır (Anonim 24) (Şekil 4.2).

Şekil 4.2. Karaalioğlu Parkı 1. ve 2. etap düzenlemelerini gösteren bir görsel (Anonim 24)

Atatürk Spor Salonu'nun mevcut kullanımının ve fiziki yapısının yetersizliği sebebiyle alan içerisinde varlığına devam edemeyeceği belirtilmiştir. Ancak kent hafızasındaki yerinin korunmasıyla kentin geçmişinden bugününe bir bağ kuracağı düşünülmüştür. Bu amaçtan yola çıkarak yapının karakteristik elemanı olan kemerli strüktürün dönüştürülerek kentsel büyüklükte bir örtü olarak korunması önerilmiştir.

Şekil 4.3. Eski spor salonu alanında yapılan mimari çalışmadan bir görüntü (Anonim 24)

Atatürk Stadyumu da fiziki yapısı ve kullanım devamlılığı sorunu ile projede yer almaması gereken bir yapı olarak öngörülmüştür. Kapalı tribün, kale arkası tribün ve diğer yapısal elemanların yıkılması önerilmiştir. Elde edilen alanın parkın diğer kısımları ile bütünleştirilmesi ve çok amaçlı bir gösteri alanı olarak tasarlanması hedeflenmiştir. Açık tribün olarak kullanılan kısmın kentin yoğun geçiş noktası olması sebebiyle park alanı ile bağlantı kurması önerilmiş, ayrıca açık hava gösteri alanına da hizmet edebileceği belirtilerek korunmuştur (Anonim 24) (Şekil 4.4).

Kültür Merkezi, Atatürk Stadyumu'nun olduğu alanda öneri olarak geliştirilen açık gösteri alanları ile aynı paralellikte yerleştirilmiş, kültürel etkinlik ve organizasyonlara mekân oluşturması hedeflenmiştir. Eski otopark alanında yeraltı otoparkı düşünülmüştür. Ziraat evi, sosyal ve kültürel aktivitelerin gerçekleşebileceği yapı olarak gösterilmiş ve korunmuştur. Eski belediye binası, etrafındaki diğer tescilli yapılarla birlikte korunarak birbirleri ile etkileşiminin devam ettirilmesi önerilmiştir (Anonim 24) (Şekil 4.5).

Şekil 4.4. Eski Antalya Stadi'nin olduğu alanda yapılan sahne düzenlemesi (Anonim 24)

Şekil 4.5. Eski otopark alanında yapılan meydan ve katlı otopark düzenlemesi (Anonim 24)

Şekil 4.6. Karaaliolu Parkı modern anlayışa göre tasarlanan belediye paftası (Anonim 24)

4.2. Karaalioğlu Park Alanında Dönemin Tarzına Göre Yeni Tasarım Anlayışı

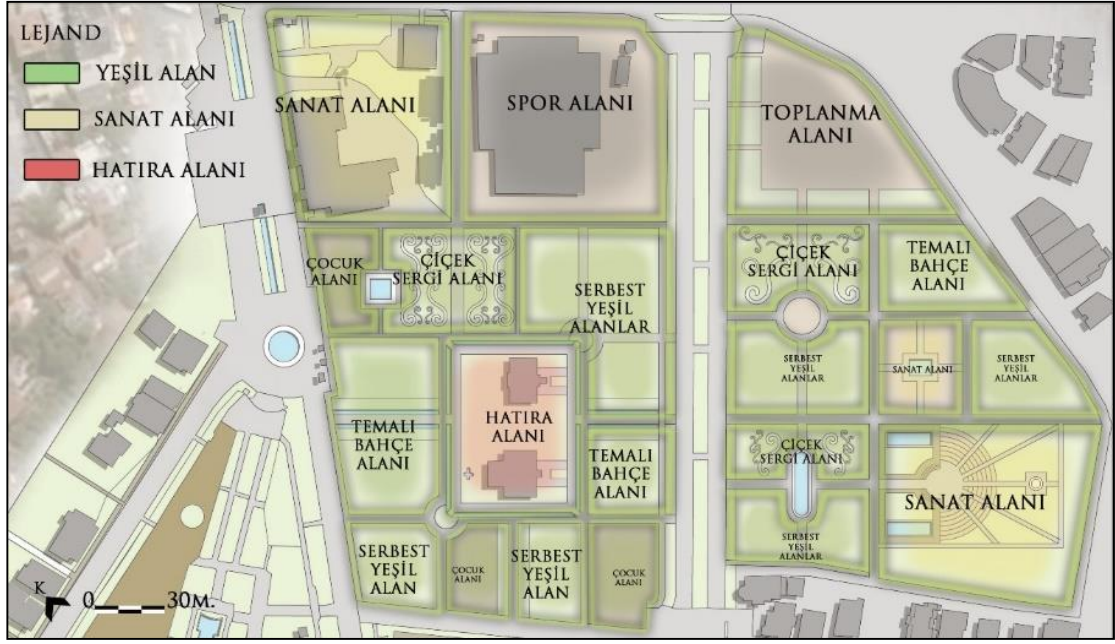
Antalya turistik bir kent olması nedeniyle tüm dünyadan gelen turistler yanında Türkiye'nin de her yerinden vatandaşımızı ağırlayan bir kent niteliğindedir ve Karaalioğlu Parkı'nda ülkenin her yerinden insanın uğramadan geçmediği bir mekândır. Dolayısıyla bu park sadece Antalya halkının değil tüm Türkiye'nin hafızasında yeri olan önemli bir parktır. Nora, Bergson, Barash gibi araştırmacıların hafıza konusundaki saptamaları, hafızanın zamana karşı direnmesinin çaba gerektirdiğini ve hafıza-mekân ilişkisinin döngüsel bir yapısı olduğunu ortaya koymaktadır (Barash 2007; Bergson 2007, Nora 2006). Parkın Akdeniz ve Beydağlarını seyretmenin ötesinde parkın kültürel değerinin de bilincine varılması bu çalışmada vurgulanmak istenen konulardandır. Bu çalışma da Karaalioğlu Parkı'nda Cumhuriyet dönemi izlerinin yeniden canlandırılması tüm ülkeden gelen vatandaşların kültürel hafızası için etkin rol oynayacaktır.

4.2.1. Alan kullanımları

Karaalioğlu parkı eski belediye alanı ve Atatürk Stadyumu alanının tasarımında anlamsal, işlevsel, biçimsel sorgulama ve çözümleme ilişkileri, anlama dair ve projenin başlamasında, ilk adım atılmasında majör bir karar olarak Erken Cumhuriyet döneminin park tasarım anlayışının yaşatılmasıdır. Bu karar korumacı yaklaşımının anlamsal sorgulama, çözümleme çalışması sonucu ortaya çıkmıştır. Bu çözümlemede Erken Cumhuriyet dönemi parkı olan Karaalioğlu parkında geçmişe dair özelliklerin yaşanmış olmasının katkısı bulunmaktadır.

Diğer çözümleme yaklaşımı olarak; zihinde bu anlamsal verinin türetilmesinde Erken Cumhuriyet dönemi parklarındaki simetri ve park tasarımında alan yoğunluğunun dikkat çekici olduğu gözlemlenmiştir. Anlamsal-biçimsel sorgulamalar ve çözümlemeler sonucu ortaya çıkan geometrik formlu yeşil alanlar işleve dair ayrı bir sorgulama çözümleme işlemine tabi tutulduğunda mevcut yapısal elemanları korumacı anlayışın bir temsilcisi olarak müze işlevi kazandırılması planlanmıştır. Alanın geçmişe dair taşıdığı anlam müzik, tiyatro, sinema gibi görsel faaliyetlerle işlevlendirilmesi amacıyla yapısal eleman unsuru olarak amfi tiyatro projeye eklenmiştir (Şekil 4.7).

Alanın yoğun kullanım mevsimi genellikle yaz aylarıdır bölge iklimi sıcak ve nemlidir. Kentte ve yakın çevresine özellikle bu aylarda hizmet verebilecek stabil ve hareketli su yüzeyleri az sayıda bulunmaktadır. Kentin bu yöndeki büyük eksikliğini giderecek uygun ölçekte ve dönemin tarzına uygun su yapıları tasarlanmıştır. Bu su yapılarının etraflarında pasif ve aktif rekreasyon etkinliklerine yer verilebilecek tesisler tasarlanmıştır. Alandaki tesislerden oturma bölümleri, pergola alanı ve diğer dinlenme alanları gürültüsüz yerlerde seçilmiştir. Amfi tiyatro alanı ve tarihi yapılar alanın belirli bir yerinde kentten izole edilmiş ve işletmesi kendi içlerinde olacak şekilde tasarlanmıştır.

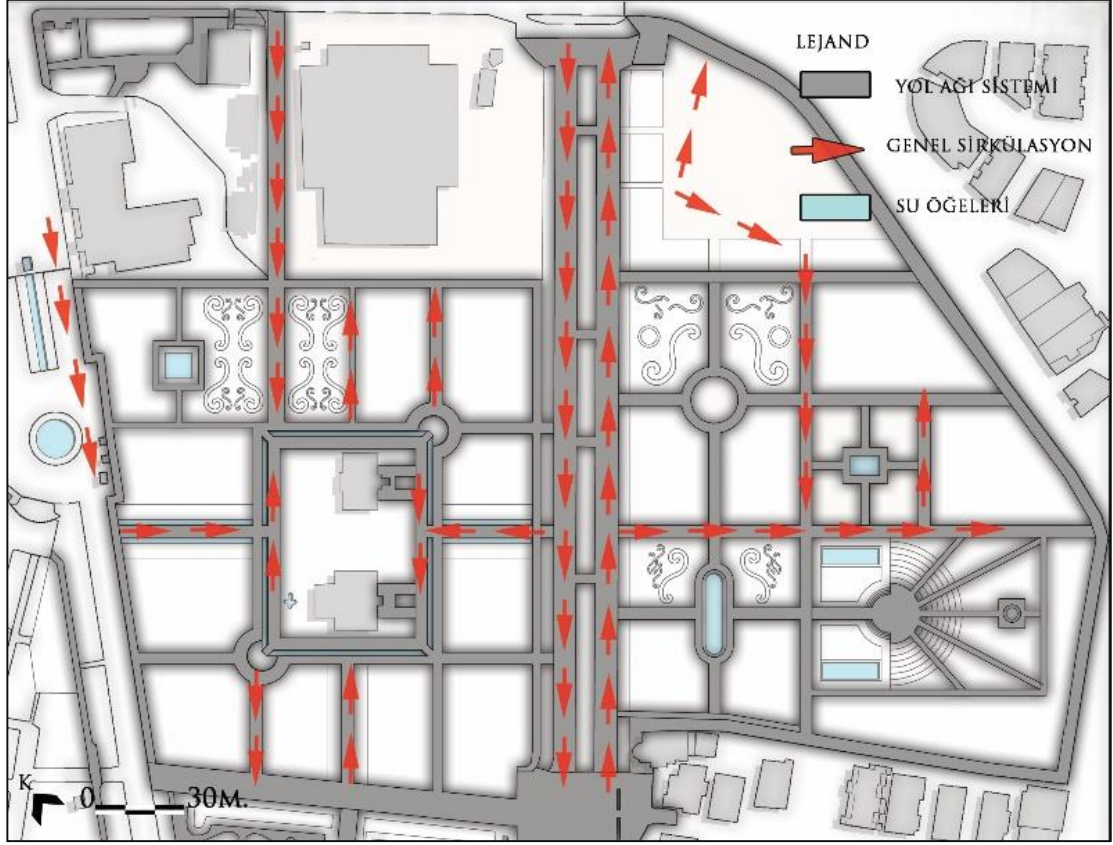
Şekil 4.7. Karaalioğlu Parkı çalışma alanı alan kullanımları plânı (Orijinal 2017)

4.2.2. Sirkülasyon çalışmaları

Alan kullanımları ve ön proje çalışmaları dikkate alınarak alandaki ana sirkülasyon ortaya çıkarılmıştır. Sirkülasyon sistemi, ana girişler ve diğer girişler birbiriyle bağlantılı olacak şekilde ve alanda fonksiyonel olarak üst düzey yarar sağlayacak biçimde tasarlanmıştır. Ana yollar uzun düz ve kısa yollarla kullanım birimleri ana sirkülasyon ağına bağlanmış, böylece kullanım alanlarının parçalanması önlenerek yeşil alanlar kazanılması sağlanmıştır. Alan içerisindeki araç yolları kontrollü olarak Doğu ve Batı kapısından verilmiştir. Ayrıca alan içerisinde bisiklet yolu, gezinti amaçlı uzun promenad yolları tasarlanarak kullanıcıların tesisler haricinde spor ve gezinti amaçlı için de kullanabilecekleri bir sirkülasyon sistemi hedeflenmiştir.

4.2.2.1. Yol aksları çalışması

Karaalioğlu parkı eski belediye ve Atatürk stadyumu alanında öneri olarak geliştirilen, alan içi genel yürüyüş aksları ve ara yollar dönemin peyzaj mimarlığı anlayışına göre düz, ışınsal ve keskin hatlarla tekrar oluşturulmuştur. Malzeme uyumluluğun sağlanması ve dönemin malzeme kullanımına atfen beton dökme plaklar ve doğal taşlar tercih edilmiştir. Alandaki toplam sert zemin ve yürüyüş yolları alanı yaklaşık olarak 11.000 m²'dir (Şekil 4.8).

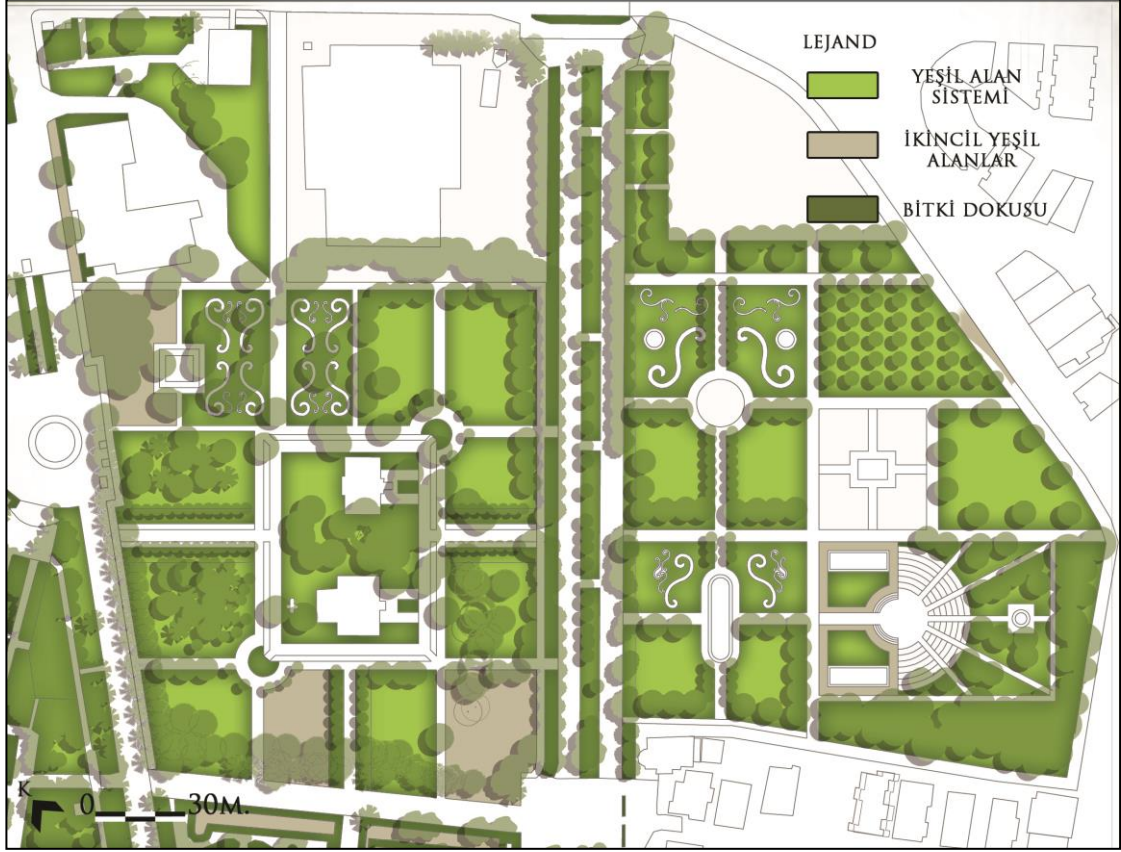

Şekil 4.8. Karaalioğlu Parkı alışma alanı yol ağı planı (Orijinal 2017)

4.2.2.2. Yeşil alan sistemleri alışması

Karaalioğlu parkı bitkilendirme tasarımı ve yeşil ađ sistemi planı yapılırken aynı tarihlerde yapılmış diğer illerdeki projelerden ilham alınmıştır. Özellikle dönemin Barok ve Rönesans bahçe sanatına atıflarda bulunan bu tarz, parkın yeşil alan sistematığının oluşturulmasında etkili olmuştur. Düzgün iek parterleri, aksları kesen geometrik formlar ve simetrik görüntü oluşturan iek düzenlemeleri ile dönemin tarzına uygun bir plan elde edilmiştir. Elde edilen toplam yeşil alan miktarı 31.000 m²'dir (Şekil 4.9).

Seçilen proje alanında genellikle Akdeniz'de doğal yayılış gösteren bitki türlerinin kullanımına zen gösterilmiştir. Alanın güneyinde amfi tiyatro alanının tamponlanması amacıyla *Cedrus*, *Pinus* ve *Cupressus* türlerine ağırlıklı olarak yer verilmiştir. Görsellik ve form dokusu oluşturması amacıyla alanın Kuzey ve Doğu konumlarında *Buxus* ve *Taxus* türlerinin kullanımına yer verilmiştir. Alanın Güneybatısında gölge amaçlı *Platanus orientalis* kullanılmıştır. İkin cil yeşil alanlardave ocuk oyun alanlarında genellikle herdem yeşil ve risk unsuru oluşturmeyan türlerin kullanılması planlanmıştır.

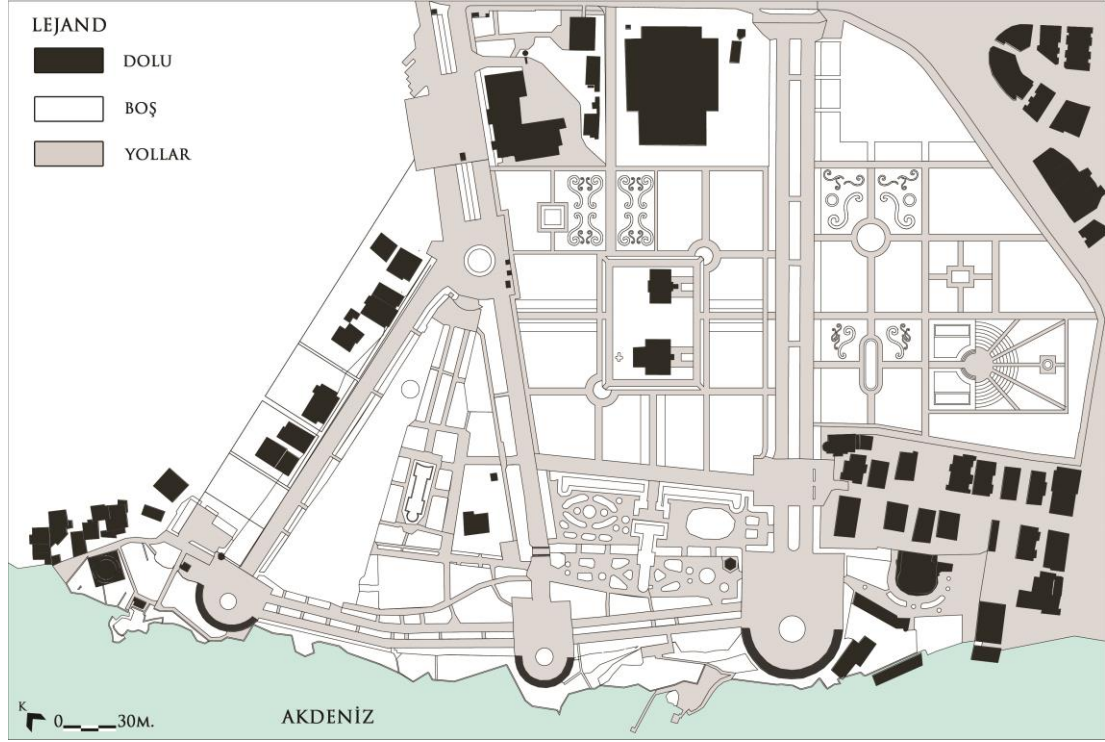

Şekil 4.9. Karaalioğlu Parkı çalışma alanı yeşil alan sistemi planı (Orijinal 2017)

4.2.2.3 Doluluk-boşluk sistemleri çalışması

Çalışma alanı içindeki tarihsel değerinden dolayı koruma önemi olan Ziraat evi, İpekböcekçiliği evi, Atatürk evi ve Eski Belediye binası kitlesel doluluk olarak yer almaktadır. Buna ek olarak açık gösteri alanına hitap eden amfi tiyatro fonksiyonu arttıran bir eleman olarak alana hizmet etmesi amacıyla eklenmiştir. Bitkisel alanlardaki döneme ait alanın iskeletini oluşturan sağlıklı ve koruma değeri yüksek ağaç kitlelerinin olduğu alanlar beton alanlara alternatif doluluk niteliği taşımaktadır. Projede amaç parkın ilk yapıldığı zamanki yeşil etkisi korunarak betonlaştırılmaması amacıyla yeni bir yapı kitlesi düşünülmemiştir. Parkın çevresine bakıldığında

Çalışma alanı projesinin bütününe bakıldığında 1/3 oranında yapı kitlesi 1/3 oranında bitki kitlesi ve 1/3 oranında ulaşım, çim alan ve su yüzeylerini içeren açık alanlarla oluşturulan projede boşluk doluluk dengesinin sağlanmasına çalışılmıştır.

Şekil 4.10. Karaalioğlu Parkı doluluk-boşluk ilişkisi (Orijinal 2017)

4.2.4. Avan proje tasarım kararları

Karaalioğlu parkı giriş akslarının hemen başında, parkın adının yazdığı ve bulvar isimlerinin yer aldığı tabelalar çeşitli kaynaklardan elde edilen görseller sayesinde tespit edilmiştir. İki galvaniz boru ile tutturulmuş, Cumhuriyet dönemi yeni alfabetine atıfta bulunarak parkın adı el yazısı yazılmış, küçük ampullerle harflerin aydınlatılması sağlanmıştır. O dönemde İnönü parkı adıyla açılan alan ilerleyen zamanda Karaalioğlu parkı ismini alarak devam etmiştir (Şekil 4.11).

Karaalioğlu park alanında geçmişte 7 adet havuz inşa edilmiştir. Alan içerisindeki havuzlarla birlikte tüm havuzların gerekli bakımlarının yaptırılıp Cumhuriyet dönemini yansıtacak donatılarla geliştirilerek tekrar hizmete sunulması hedeflenmiştir. Tasarım alanı içerisinde bulunan havuzlarda geometrik ve genellikle dairesel formlar, ışıklar ve fiskiyeli sistemler tercih edilmiştir (Şekil 4.12).

Şekil 4.11. Karaaliolu Parkı giriş bölümünden bir görsel (Orijinal 2017)

Şekil 4.12. Karaaliolu Parkı içerisindeki fiskiyeli havuz örneği (Orijinal 2017)

Cumhuriyet dönemi rejimi getirdiği pek çok yenilikle birlikte mimari alanında da eski rejimin izlerinden farklı yeni söylemler sunmaktaydı. Gerek yerli gerek yabancı bir çok tasarımcı bu yeni akıma ayak uydururken beraberinde bir tarzın oluşmasına da katkı sağlamışlardır. Barok ve Rönesans bahçe süsleme sanatından da çeşitli izler taşıyan bu tarza uygun, simetrik, informal şekillerde bezenen süs bitkileri alanda sıklıkla kullanılmıştır (Şekil 4.13).

Şekil 4.13. Karaalioğlu Parkı içerisinde simetrik bitki düzenleme örneği (Orijinal 2017)

Alanda, Cumhuriyet dönemi tarzına uygun malzeme ve donatılarla geliştirilmiş 110 kişilik açık sahne alanı ve amfi tiyatro tasarlanmıştır. Sahne 6 farklı ışınal yolla mevcut alana bağlanmıştır. Alanın girişinde simetrik olarak bitki düzenlemelerine ve su öğelerine yer verilmiştir. Alanın güneyinde ve doğusunda, gürültü kirliliğinin yakındaki yerleşim yerlerine rahatsızlık vermemesi adına koruluk planlanmıştır (Şekil 4.14).

Cumhuriyet döneminde heykel sanatı dönemin zorluklarını anlatmayı hedeflemiş, kurtuluş ve özgürlük gibi sembelleri gelecek nesillere aktarmayı planlamış bir sanat dalı olmuştur. Bu bağlamdan yola çıkılarak sahne alanının kuzeyinde Cumhuriyet rejimini yansıtan ve içerisinde o dönemden öğretiler barındıran farklı heykellerin ve plastik objelerin kullanılması düşünülmüş, farklı sanatçıların bir araya gelmesi hedeflenmiştir. (Şekil 4.15).

Şekil 4.14. Karaalioğlu Parkı amfi tiyatrosu ve sahnesinden bir görsel (Orijinal 2017)

Şekil 4.15. Karaalioğlu parkı heykel ve plastik obje alanından bir görsel (Orijinal 2017)

Karaalioğlu parkı içerisinde mevcutta bulunan tarihi yapılar korunarak, sosyal ve kültürel faaliyetlerde kullanılmak üzere tekrar hizmete alınması planlanmıştır. Eski belediye binası sinema müzesi, ipekböcekçiliği evi ipekböcekçiliği müzesi ve ziraat evi ziraat müzesi olarak Cumhuriyet dönemi hatıralarının yeniden yaşatılması hedeflenmiştir. (Şekil 4.16).

Şekil 4.16. Karaalioğlu Parkı genel mekanların kuşbakışı görseli (Orijinal 2017)

Karaalioğlu parkı çalışma alanı, bitkisel tasarımında genellikle Akdeniz yöresine ait türlerin kullanımı tercih edilmiştir. Vasfını yitirmekte olan ağaçların tespit edilerek yerine aynı boylarda yeni ağaçların getirilebilmesi için bitki üretilmesi fikri oluşturulmuştur. Bu amaçla alandaki Cumhuriyet dönemi bitki dokusu korunmuş olacak ve görsel olarak yaşamaya devam edecektir (Şekil 4.17).

Şekil 4.17. Karaalioğlu Parkı Akdeniz bahçesinden bir görsel (Orijinal 2017)

Şekil 4.18’de çalışma alanında narenciye ağaçlarının yer aldığı bazı parseller oluşturulmuştur. Bu parsellerin estetik olarak alana renk katması hedeflenmiş ve halka açık yenilebilir bir peyzaj ögesi olması düşünülmüştür.

Şekil 4.18. Karaalioğlu Parkı narenciye bahçesinden bir görsel (Orijinal 2017)

Şekil 4.19. Karaalioglu Parkı Cumhuriyet anlayışına göre hazırlanmış avan proje (Orijinal 2017)

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Elde edilen bulgulara, önceden yapılmış ve devam etmekte olan çalışmalara dayanarak, ortaya çıkan sonuçlar ışığında Erken Cumhuriyet döneminde peyzaj mimarlığı anlayışının incelenmesi, Karaalioğlu Parkı eski belediye alanı ve Atatürk stadyumu alanı üzerinde tartışılması ve bu alan hakkında öneriler getirilmesi hedeflenmiştir. Ayrıca diğer bir tartışma konusu olarak tarihi ve kültürel niteliği olan alanların korunması ve yeniden onarımı gibi çalışmalar yapılırken bilimsel dayanaklarının neler olduğu konusunda araştırmalar değerlendirilmeye çalışılmıştır.

İtalyan Camillo Boito restorasyon konusunda daha önce ileri sürülen ve her biri ayrı bir bakış açısının parçalı görüşünü getiren üslup birliği, romantik görüş ve tarihi rekonpozisyon kuramlarını çağdaş restorasyon anlayışı içinde uzlaştırıp birleştirmiştir. Daha sonrada Giovannoni restorasyonların daha bilimsel yapılmasını ve anıtların çevre dokularıyla birlikte korunmaları görüşünü savunmuştur. Bu gelişmeler 1931'de Atina'da toplanan "Tarihi Anıtların Korunması ile İlgili Mimar ve Teknisyenlerin I. Uluslararası Konferansı"nda uzmanlar tarafından tartışıldı ve benimsendi. Bu belgede öne çıkan ve çalışma konumuz kapsamında önem arz eden maddeler şöyle sıralanmıştır; "Tarihi anıtların çevrelerine saygı gösterilmeli, hatta bazı yapı kümeleri ve pitoresk oluşumlar korunmalıdır. Tarihi anıtların onarımında çağdaş tekniğin sunduğu bütün olanaklar akıllıca kullanılmalıdır. Yapısal çevrelerin yaşamlarını sürdürebilmeleri için kullanıma açık olmaları gerekir, ancak bu kullanım onların tarihi ve estetik kimliklerine saygılı bir amaca dönük olmalıdır"(Ahunbay 2009). Bu maddelerden yola çıkılarak üzerinde çalışma yapılacak olan tarihi alanların kullanımına devam edilebilmesi için, öncelikli olarak yapı çevrenin ve yeşil alanların aslına uygun olarak planlanıp tasarlanması benimsenmelidir.

Eski yapıların korunması ve onarımıyla ilgili ilkeler üzerinde karara varmak ve bunları uluslararası bir temele yerleştirmek amacıyla Venedik'te 25-31 Mayıs 1964 tarihleri arasında toplanan "II. Uluslararası Tarihi Anıtlar Mimar ve Teknisyenleri Kongresi", Venedik Tüzüğü adıyla anılan kararları almıştır. Atina konferansı da yetersiz görülen maddeler tekrar ele alınarak yeni bir ilkeler bütünü oluşturulması istenmiştir. Tüzükte korumanın sürekliliğinin sağlanması, anıtların çağdaş yaşam içinde toplumsal amaçlarla kullanılarak değerlendirilmeleri ilke olarak kabul edilmiş; onarımda çağdaş teknolojiden yararlanma, peyzaj düzenleme, arkeolojik sitlerde yapılacak onarımlar konularında açıklamalar getirilmiştir (Ahunbay 2009).

Venedik Tüzüğü'nün 5. maddesinde, "Anıtların korunması, her zaman onları herhangi bir yararlı toplumsal amaç için kullanmakla kolaylaştırılabilir. Bunun için bu tür bir kullanma arzu edilir, fakat bu nedenle yapının planı, ya da bezemeleri değiştirilmemelidir. Ancak bu sınırlar içinde yeni işlevin gerektirdiği değişiklikler tasarlanabilir ve buna izin verilebilir" denilmektedir (Erder 1964).

Şekil 5.1. Rumeli Hisarı konser alanının önceki ve sonraki durumu (Anonim 25)

Ülkemizde anıtların korunması hususunda zaman zaman tüzükte yer alan maddelere uygun olmayan bir çok uygulama yapıldığı gözlemlenmiştir. Şekil 5.1'de Mülkiyeti İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne (İBB) ait 2008 yılına kadar konser alanı olarak kullanılan Rumelihisarı'nda, 18'inci yüzyılda yıkılan ve günümüze sadece minaresinin bir kısmı kalan Boğazkesen camisinin yeniden yapılmasına karar verilmiştir. Venedik tüzüğü'nün 8. maddesinde, anıtın tamamlayıcı öğeleri sayılan heykel, resim gibi süslemeler, ancak bunları korumanın başka çaresi yoksa yerlerinden kaldırılabılır şeklindedir (Erder 1964). Başka bir örnekte, aşağıdaki şekilde Cumhuriyet dönemi eserlerinden olan ve Ankara Tandoğan meydanının simgesi kabul edilen havuzun ve heykelin kaldırılarak yerine tarihi dokunun ve objenin korunması fikrinden uzak, başka bir obje yerleştirildiği görülmektedir (Şekil 5.2).

Şekil 5.2. Ankara'da Tandoğan Meydanı su perileri heykeli (Anonim 26)

Şekil 5.3. Tarihi Yarımada silüeti (Anonim 27)

Ülkemizden verilebilecek bir diğer örnek ise korunan alan olan statüsündeki İstanbul Tarihi Yarımada bölgesidir (Şekil 5.3). UNESCO Dünya Miras Listesi'nde yer alan Tarihi Yarımada ile ilgili UNESCO'nun 2011 yılı taslak raporunda şu maddeler yer almaktadır; Haliç Metro Geçiş Köprüsü ile ilgili etki değerlendirme raporları hazırlanmasına dair uluslararası uzmanlar ve ICOMOS rehberliğinde gerçekleştirdiği çabaları görmektedir ve son oturumda geçerli olan köprü tasarımının, kültür varlığının evrensel değerine ciddi bir olumsuz etkisi olacağına dair varılan sonucu, endişeyle dile getirmektedir (Anonim 28). Hazırlanan raporda belirli bir süre içinde projenin revize edilerek rapor halinde sunulması istenmiştir. Aksi takdirde Tarihi Yarımada'nın Tehlike Altındaki Dünya Mirası Listesi'ne dahil edilebileceği bildirilmiştir. Yapılan uyarılara rağmen, köprü sadeleştirilmekten yana küçük revizyonlarla tekrar kabul ettirilmeye çalışılmıştır.

20. yüzyılın üç çeyreğini kapsayan ve 21. yüzyıla uzanan Cumhuriyet dönemi mimarlık ürünlerinin ise “kültürel miras” olarak potansiyellerinin değerlendirilmesi, mimarlık ve onun bir alt alanı olarak tariflenebilecek koruma alanının yeni sorunsallarından birini teşkil etmektedir. Bu sorunsal, Erken Cumhuriyet dönemi mimarlık ürünlerinin bir bölümünün koruma statüsüne alınmış olması dolayısıyla, eskiden beri varolan bir tartışmaya işaret etmekte olsa da, konunun şu an itibarıyla yeni bir içerik ve yaklaşımla ele alınmasının gerektiği kuşkusuzdur. Cumhuriyet dönemi mimarlığının miras statüsü konu edildiğinde, yaygın olarak Erken Cumhuriyet dönemindeki tarihsel referanslı mimarlığa odaklanma eğilimindeki koruma anlayışının, yerini “geride bıraktığımız her anın tarihe dahil olduğu” kavrayışıyla geliştirilecek farklı bir yaklaşıma ivedilikle bırakması gerekmektedir (Kayın 2007). Bu bağlamda koruma anlayışının, bir alanın tarihi yaşanmışlığı ne kadar eski ise o derece ihtimam gösterilmesinin yanlış olduğundan bahsedilmektir. Ülkemizde ise yapılan uygulamalar bu yaklaşımdan oldukça uzakta olduğumuzu göstermektedir. Kültürel değerlerin ihtiyaca cevap verecek bir yenileme anlayışından uzak niteliksiz ve kimliksiz değişimi çevresel estetiğin kültürle birlikte yok olduğunu gösterir.

Amsterdam Bildirgesi (1975)'ne göre, “tarihi ve kültürel alanların yeniden planlanmasında, yerel yönetimler, koruma planları ile ilgilenen grupların görüşlerini araştırmak için kullandıkları danışma tekniklerini geliştirmeli ve planlamanın ilk aşamalarından itibaren bu görüşleri hesaba katmalıdırlar”. Aşağıdaki örnekte Erken

Cumhuriyet dönemi yapılarından olan İstanbul Karaköy Yolcu Bekleme Salonu'nun yukarıda belirtilen fikirlerden uzak bir şekilde halkın ve uzman gruplarının bilgisi dışında zamansız bir şekilde yok olduğunu görmekteyiz (Anonim 29).

Bina, yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin en önemli amaçlarında taşımacılıktaki gelişimi ve ulusallaştırmayı sembolize ediyordu. Yapı, İstanbul'un ve Türkiye'nin ilk ve modern deniz yolcusu uğurlama ve karşılama salonu olma özelliğini taşıyordu (Şekil 5.4).

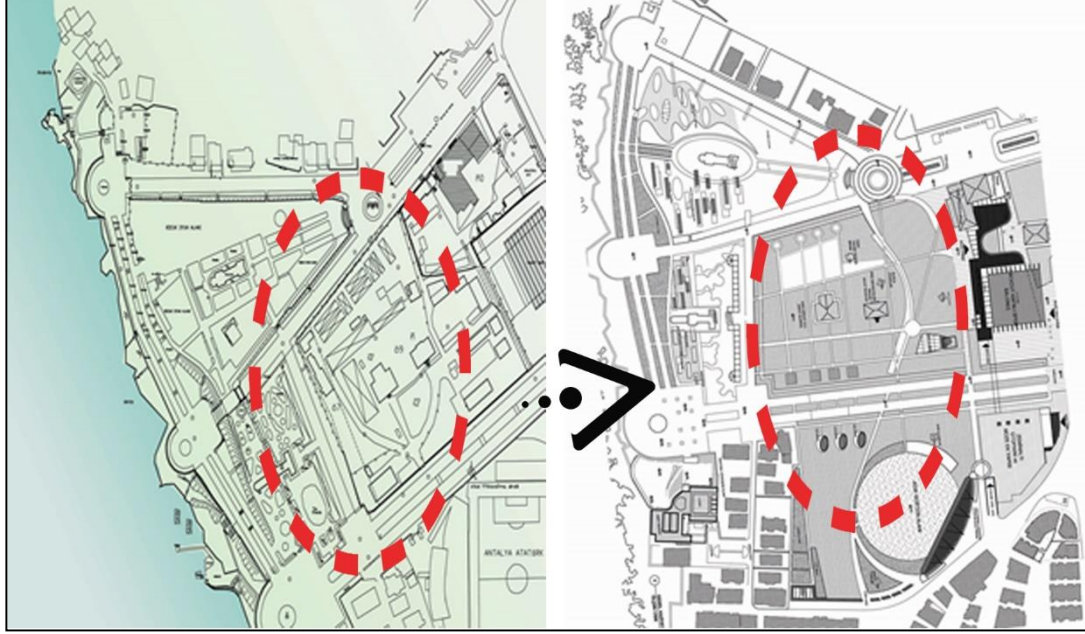

Şekil 5.4. Tarihi Karaköy yolcu salonunun yıkımdan önceki ve sonraki durumu (Anonim 30)

Arıtan (2008)'e göre, “Cumhuriyetin modernleştirici kamusal mekân anlayışının deşifreyonu bağlamında öncelikle kentsel ve kırsal ölçekte geliştirilen modellemelere bakmak gerekir. Burada irdelenecek modellerin, kentin ve köyün, kırsal alanın kalkındırılmasına ilişkin büyük ölçekli planlama, ulaşım ve peyzaj çalışmaları olacağı belirtilmelidir. Büyük küçük pek çok kentte açılan kent içi parklar da, kadınlı erkekli paylaşımın olduğu, eşitlikçi, başka bir deyişle seküler ve kolektif özellikler gösteren bir başka öncü kentsel modelleme örneğidir. Kentsel yeşil kavramına yeni yorumlar getiren parklar, sınırları belirlenmiş bir düzen içinde de olsa kadınların kent yaşamına katılımını, kentsel rekreasyon alanlarını kullanımını, bu anlamda seküler mekânsallığı baz alır” (Arıtan 2008). Günümüzde özellikle Antalya gibi rantın çok fazla olduğu kentlerde park alanlarında bile yeşil alanların yapılaşdırıldığı kongre merkezi, kent müzesi ve restoran gibi yapılaşdırıldığı çoğu zaman özelleştirilip kamusal kullanımın engellendiği görülmektedir. Benzer yaklaşım Karaalioğlu Parkı'nda son dönemde yapılan dönüşüm projelerinde de söz konusudur.

Halkı bilgilendirme çabalarının bir bölümü olarak, yerel yetkililerin kararlarını açıkça anlaşılır bir dil kullanarak halka sunmalı ve böylece yörede yaşayanlar bu kararların nedenlerini öğrenip, tartışıp değerlendirebilmelidirler. Halkın konuları birlikte inceleyebilmesine olanak veren toplantı yerleri sağlanmalıdır (Anonim 29). Va-Nû (1944) tarafından, 2. Dünya savaşı felaketinden etkilenmeyen ülkemizde halkın büyük bir kısmı zenginleşmiş ve çeşitli cemiyetler kurmuşlardır. Tamda bu dönemlerde Antalya'yı güzelleştirme ve tanıtma cemiyeti 1930'lu yılların sonuna doğru Vali Haşim İşcan tarafından vatanperver bir anlayış ve teşvikle kurulmuş, ortak bir para havuzu oluşturulmuştur. Toplanan paralarla birlikte halkında fikirleri alınarak Antalya'nın

güzelleştirilmesi ve kente kazandırılacak olan eserlerle modern toplum anlayışından geri kalınmaması hedeflenmiştir. Ancak günümüze gelindiğinde 1940'lı yılların o vatanperver ve kollektif yaşam vurgusu yapılan Cumhuriyet ruhundan uzak bir şekilde, Cumhuriyet dönemi yapılarından olan Karaalioğlu Park alanının tasarlanmasında herhangi bir halk görüşü alınmadan Belediye tarafından yarışma usulü ile projelendirilerek 1. seçilen projenin uygulanmasına karar verilmiştir (Şekil 5.5).

Şekil 5.5. Parkın önceki hali hazır planı ve yarışma ile elde edilen proje planı (Orijinal 2017), (Anonim 31)

Doğa oluşumları, ya da insan eliyle yapılan düzenlemeleri sonucu korunacak değere sahip olan doğa parçaları doğal sitler olarak tanımlanmıştır (Ahunbay 2009). Karaalioğlu Parkı, taşıdığı tarihsel değeri; doğal falez oluşumları üzerine oturuyor olması ve bir dönemi yansıtan bitkisel ve yapısal düzenlemeleri nedenleriyle Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından 1991 yılında 1. Derece Doğal Sit Alanı olarak ilan edilmiştir (Vuruşkan ve Ortaçesme 2009). Doğal sit alanı belirtilen bu alan yalnızca halka hizmet etmemektedir, aynı zamanda bir çok türde canlıya ev sahipliği yapmaktadır. Yarışma ile hazırlanan proje incelendiğinde yapısal alanların yeşil alanlara karşı kurduğu baskı sayısal verilerle elde edilmiş bulgular kısmında belirtilmiştir. Böylesine doğal kalmış bir alanı yapısal öğelerle donatmak ve canlıların yaşam haklarını elinden almak ne kadar doğru bir hamledir tartışılmalıdır. Araştırmacı olarak hazırlanan proje de ise kent içi yeşil alan ihtiyaçları göz önünde bulundurularak mevcut vejetasyonun sınırlarının zorlanmadan tasarım yapılmasına özen gösterilmiştir.

Çizelge 5.1. Uygulanmış ilk proje, yarışma projesi ve C. dönemi tarzındaki projenin genel metrajları

Mevcut yapılan ilk proje		Yarışma ile yapılan proje		E. Cumhuriyet anlayışına göre yapılan proje	
Yapısal alan	Yeşil alan	Yapısal alan	Yeşil alan	Yapısal alan	Yeşil alan
39.290 m ²	30.000 m ²	75.000 m ²	51.000 m ²	53.800 m ²	72.200 m ²
Toplam alan : 69.290 m ²		Toplam alan : 126.000 m ²		Toplam alan : 126.000 m ²	
İlk dönem projesinin % 56'sı yapısal alan % 44'ü yeşil alanlardan oluşmaktadır.		Yarışma ile yapılan projenin % 59'u yapısal alan % 41'i yeşil alanlardan oluşmaktadır.		E. Cumhuriyet anlayışına göre yapılan projenin % 42'si yapısal alan % 58'i yeşil alanlardan oluşmaktadır.	

Mimarlar Odası Merkezi bünyesinde kurulan “Kültürel Mirasın Korunması ve Geliştirilmesi Komitesi” tarafından koordine edilmiş olan Cumhuriyet dönemi Mimarlık Mirasının Belgelenmesi, Korunması ve Değerlendirilmesi çalışması, hazırlanmış olan bu proje çalışması ile örtüşme sağlamaktadır. Bu proje, Cumhuriyet dönemi mimarlık mirası konusunda ihtiyaç duyulan dokümantasyonun elde edilmesi, dönem mimarlığının tanıtım ve irdelenmesini sağlanması, kuramsal tartışmaların geliştirileceği ortamların hazırlanması, konuya ilişkin yayınların arttırılması, koruma-değerlendirme çalışmalarının yaygınlaştırılmasına yönelik stratejiler geliştirilmesi vb. eksenler üzerinde ilerlemiştir. Karaalioğlu Park'ı eski Belediye alanı ve Atatürk stadyumu alanında dönemin peyzaj mimarlığı anlayışı irdelenmiş, hazırlanan proje ile konuya ilişkin gelecekte yapılacak olan çalışmalara ışık tutulması hedeflenmiştir.

Yukarıda bahsedilen araştırma sonuçlarına dayanarak tarihi ve kültürel alanlarda yapılacak planlama ve tasarım çalışmaları öncesi koruma hususunda dikkat edilmesi gereken belli başlı kuramlar bir araya getirilmiştir. Erken Cumhuriyet dönemi peyzaj mimarlığı anlayışı bu kuramlar ışığında incelenerek, seçilmiş olan Karaalioğlu Park alanı üzerinde değerlendirilmiş, geçmişteki izlerin gelecekteki hatıralara iz bırakabilmesi hedeflenmiştir. Hazırlanan proje ile uygulanmakta olan proje arasındaki farklar baz alınarak aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Cumhuriyet değerlerine saygı göstererek projelendirmelerin yapılması ilerleyen zamanda yapılacak yapılacak olan çalışmalara örnek olacaktır.

Dünya 20. yüzyılın son dönemlerinde modernite anlamında büyük bir gelişim ve değişim göstermiştir. Bu değişim teknolojik ilerlemelerin merkez alındığı pozitivist ve rasyonalist bir anlayışla gerçekleşmiştir. Modernizmin neden olduğu ilerlemenin yerini doldurmak ise bu dönemde ne yazık ki mümkün olamamıştır. Nitekim modernizmi takip eden bu post modern dönemde ülkemizde de büyük değişimler yaşanmasına rağmen toplumu Erken Cumhuriyet döneminde olduğu gibi tasarımcılar ve mekan yoluyla eğitme projesinin yerine yenisi konulamamıştır.

Karaalioğlu Parkı da bu değişimlerden nasibini almış bir mekandır. Bu park Erken Cumhuriyet döneminde Batı Akdeniz bölgesinde kent olmaya çalışan Antalya'da kentte yaşayanları modern bir topluma dönüştürmeyi amaçlayan söylemin mimari bir

ürünü olarak ortaya çıkan bir sosyalleşme mekanıdır. Toplumun ulus bilinci yanında doğa sevgisini oluşturmak bu anlamdaki pratikleri üretmek ve dönüştürmek amacının zamanla terkedildiğini Karaalioğlu Parkı'nın son dönemdeki fiziksel durumu üzerinden gözlemek mümkündür. Parkta yapılan yeni post modern düzenlemeler böyle bir eğitsel görevi üstlenecek nitelikte değildir.

Sürekli turizmin başkenti olarak ifade edilen Antalya'da son dönemde yaşanan ekonomik kriz sadece ekonomik çıkarlarla bir kentin ayakta kalamayacağını iyi bir göstergesi olmuştur. Bir kenti sadece deniz, kum ve güneş değerlerine indirgemek tarihi ve kültürel değerleri, içinde yaşadığı halkı unutup yok saymak ve sadece kenti deniz, kum ve güneş için kente gelen turistler açısından değerlendirmek oldukça yanlış bir yaklaşımdır. Bu anlayış yüzünden kentin bütün açık ve yeşil alanları turizm amaçlı kullanılmaktadır. Aynı eğilim kent içinde de yeşil alanların rant yüzünden betonlaşması ile devam etmektedir. Bu tarihi ve kültürel önemi bulunan Karaalioğlu Parkı içinde benzer özellik göstermektedir. Karaalioğlu Parkı bir yeşil alan olarak varlığını sürdürmelidir. Bu park çevresindeki Kaleiçi ve Balbey gibi tarihi kent merkezlerinin akciğeri niteliğinde bir yeşil alan olarak betonlaşmadan hizmet etmelidir.

Bugün ABD'de bulunan Central Park'ın alanı 3,41 km²'dir, İngiltere'de bulunan Hyde Park alanı 2,53 km²'dir, Berlin'de bulunan Tiergarten Park alanı ise toplam 2,1 km²'dir. Turizm başkenti olarak lanse edilmekte olan Antalya'da bulunan Karaalioğlu Park alanı ise 0,12 km² büyüklüğünde bir alana yayılmaktadır. Bu ölçütlerden yola çıkılarak günümüz yerel yönetimlerinin kent içerisinde kişi başına düşen yeşil alan miktarına ve kentli yaşamının konforuna dikkat etmesi gereken önemli hususlardan birisidir.

Karaalioğlu parkının ana dokusuna hizmet eden ana iskeleti oluşturan yapısal ağaçlandırmaların sürdürülebilirliği için belediyenin bugünden itibaren önlem alması gerekmektedir. Parkta kullanılan palmye, hurma vb. ağaçların gelecekte hastalıklı ve yaşlı olanların değiştirilmek üzere yetiştirilmesi önemle vurgulanmaktadır.

Bugün Newyork, Chicago, Philadelphia gibi ABD'nin pekçok kentinde, Brüksel, Valencia, Berlin gibi Avrupa'nın kentlerinde de görülen taşınabilir hareketli mobilyalar Erken Cumhuriyet döneminde Karaalioğlu parkında da kullanıcıya hizmet etmekteydi. Bugün ülkemiz parkları ve Antalya'da dahil olmak üzere diğer tüm kentlerde halka açık kamusal mekânlarda bu tarz kullanımları görmek mümkün olmamaktadır.

Geçmiş uygarlıklardan geriye kalan geriye kalan yerleşme, kalıntılar, meydanlar, parklar ve bahçeler tarihi çevremizi oluşturmaktadır. Erken Cumhuriyet dönemini yansıtan tasarım anlayışına, yaşam düzeni ve peyzaj mimarlığı geleneğini yansıtan tarihi çevrelere örnek Antalya Karaalioğlu Parkı'nı vermek mümkündür. Bugün turizm kenti olan Antalya'nın içinde yaşadığı modern çağda Karaalioğlu Parkı'nın yaşatılmaya çalışmasına kimileri gereksiz hatta boşa harcanan çabalar olarak değerlendirebilir. Tam tersine tarihsel bir çevre olarak Karaalioğlu Park'ı döneminin çeşitli üslup ve biçimlerini barındıran zengin düzenlemeleri ve özenli işçilikleriyle o dönemin yerel yönetimlerinin topluma ve kente duyduğu saygı ve sevginin bir göstergesidir. Bu bağlamda eski park ve bahçeleri korumak, onları incelemek bugünü anlamaya ve tanımlamaya yardımcı bir araç olarak görülmektedir. İçinde yaşadığımız toplumun

geçmişteki sosyo-ekonomik yapısı yaşam felsefesi estetik duyarlılığı ile ilgili birçok ayrıntıyı bu tarihsel parklarda görmek söz konusu olabilmektedir.

Yaşam koşullarının geleneklerin yapım tekniklerinin malzemelerin alan kullanımlarının hızla değiştiği içinde bulunduğumuz koşullarda tarihi parklar geçmişte nasıl bir çevre içinde yaşandığını gösteren açık hava müzeleridir. Tarihi parkları incelemek bize geçmişteki tasarımcıların tasarım çözümlerine, yaratıcılığına ilişkin ipuçları vermekte bugün tasarlaması olanaksız mekanların arka planında duran yaratıcı kaynağın gücünü anlamamız için olanak sağlar. İçinde yaşayanlar yok olsa bile tarihi mekanların yaşıyor olması ve gelecek kuşakların onları hissetmesi sağlıklı bir gelecek için oldukça önemlidir.

Erken Cumhuriyet dönemi tasarımları herkes tarafından beğenilmeyebilir. Ancak tamamen ortadan kaybolmasını önlemek toplum için tüm toplumun menfaatindedir. Özellikle kültürel birikim içinde her dönemi yansıtan farklı dönemleri yansıtan tasarımların çeşitliliği arzu edilen bir durumdur. Özellikle de tek tip dijitalleşmeye doğru giden tüm duysal tecrübe, tüm dışavurumun aynı şekilde kodlandığı günümüz koşullarında bu çeşitlilik bu eğilimin karşısında durmaktadır.

Ülkemizde Avrupa ve Amerika'nın aksine maddi kültürün korunması çabaları henüz yeni gelişmektedir bu yüzden çok eskinin yanında yakın geçmişi koruma fikrini de benimsemek oldukça zordur. Bu yüzden tarihi ve kültürel değerleri korumak sadece belirli nesnelere ya da binaları korumak değil kırılğan estetik ideolojiyi, dışavurumun mümkün olan her formu içinde tutabilmektir. Erken Cumhuriyet dönemi tasarımlarını, özünü tahrip etmeden salt formlara ya da meşhur sözlere indirgemek kolay olmadığından onu korumak ve sürdürmek bütünsel olarak bütün tasarım yaklaşımlarınca benimsenmesi gereken ulvi bir görevdir.

Park dokusunu oluşturan bileşenlerin sürekli bakımlarını sağlamak, tahribi en aza indirgeyecek önlemleri almak, günümüz ve gelecek için uygun bir koruma politikası saptamak parkın geleceği için önem taşımaktadır. Çevre karakterine uyum kaygısı olmadan maksimum rant elde etmek için yapılan yapılarla tarihi parkların görünümü tekdüze hale gelmekte sıradan bir kent parkından öteye gidememektedir. Yeni yollar açılması, mevcut olanların genişletilmesi tarihi ulaşım akslarının dokusunu zedelemekte, görsel ve fiziksel bozulmalara neden olmaktadır.

Parkların kullanıcıları tarafından tahribe uğramadan geleceğe aktarılması için halkın tarihini seven, koruma bilincine sahip ekonomik ve eğitim düzeyi yüksek nitelikte olması önem taşımaktadır.

Tarihi bir parkı özelliklerini yitirmeden koruyabilmek disiplinler arası bir çalışma, iyi bir örgütlenme, maddi kaynak ve duyarlı bir kamuoyu desteği gerektirir. Parkın özelliğine göre peyzaj mimarı, arkeolog ve sanat tarihçisi, mimar ve kent plancısı, sosyolog, ekonomist, çevre bilimci, ağaç bilimci, biyolog gibi uzmanların katkılarıyla yapılacak araştırma, analiz ve değerlendirmelere ihtiyaç vardır.

Parkı koruma ve sürdürme çabaları içinde korunması gereken kültür ve doğa varlıklarının saptanması öncelikli bir çalışmadır. Parkta bulunan yapılar, pergolalar,

çeşme, havuz, aydınlatma elemanları, duvar gibi parkın oluşmasına katkıda bulunan yapı bileşenleri, döşeme materyalleri, meydanlar ve teraslar gibi çevre öğeleri ve ağaçların envanterleri alınmalıdır. Bir park alanında bütünü oluşturumuna katkıda bulunan her öğe korunmaya değerdir ve park envanterine kaydedilmelidir.

Tarihi parkları yıpratın, parkı ve çevresini kirleten gürültülü işlevlerden kaçınılmalıdır.

Mevcut park dokusu içerisinde, programı yoğun, iri kütleli yeni binalar yapılarak dokunun ölçeğini bozmamak gerekir. Yeni tasarımları için alan yaygın arsa kullanım oranlarına, kütle boyutlarına, mimarının genel çizgilerine uygun dolgu yapılması gerekir. Alandaki analiz çalışmaları sırasında belirlenen tipolojiden yola çıkılarak yeni bina tasarımları yapılması başarılı bir çözüm olabilir. Yapı cephelerindeki doluluk boşluk oranlarının, kullanılan renk ve malzemenin, çatı biçiminin alana uygun olması yeni tasarımın çevreyle bütünleşmesi açısından önemlidir.

Parkın genel görünümüne egemen bir veya birkaç anıt, yapı, ağaç, giriş takı, kamelye gibi tekrar eden öğelerin bir araya gelmesiyle park için tanımlayıcı bir özellik taşıyan park silüeti oluşur. Parkın alan kullanımının temel öğelerinden vazgeçilmesinin söz konusu olmadığı gibi onların bir araya gelmesiyle oluşan genel görünümde ait olduğu parkla özdeşleşen bozulması istenmeyen bir imgedir.

Erken Cumhuriyet döneminin parklarını korunmasını ve gelecek kuşaklara kalmasının toplumsal hafıza açısından önemini vurgulayan bu tez bundan 50 yıl sonra Expo 2016 fuar alanının korunması için yeterli bilince sahip gelecek kuşaklara bir farkındalık oluşturmayı dilemektedir.

Cumhuriyetin kamusal mekan modellerinin ve onların temsil ettiği modernleşme eğiliminin günümüzde de etkin rol oynadığı görülmektedir. Günümüz parkların da yerel yönetimlerin taşıdığı mekânsal sorumluluğun önemi tartışılmazdır. Modernleşme, yenilikçi düşünceler ve tasarımlar, hızla büyüyen kentlerin yeni imara açılan yerleşimlerin içinde yer bulması, tarihi ve kültürel önemi olan parkların ise özgün değerlerini koruması ve yaşatılması için gereğinin yapılması gerekmektedir. Bu kapsamda toplumsal inisiyatifin, toplumsal duyarlılığın geliştirilmesi herşeyin ötesinde bir aciliyet taşımaktadır.

6. KAYNAKLAR

- Abdel-Rahman, H.N. 2016. Egyptian Historical Parks, Authenticity vs. Change in Cairo's Cultural Landscapes. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 225(2016): 391 – 409.
- Abdel-Rahman, H.N. 2016. Establishing a Process for Handling Valuable Landscapes: A Comparative Analysis for Managing Historical Parks in Egypt. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 225 (2016): 376 – 390.
- Ahunbay, Z. 2009. Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon, YEM Yayın (Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları), İstanbul, 188 s.
- Akdoğan, G. 1974. Bahçe Ve Peyzaj Sanatı Tarihi. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, Ankara, 290 s.
- Akdoğan, G. 1984. Doğa Düzenleme 1984-85 Öğretim Yılı Ders Notları. Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Akdoğan, G. 1987. Doğa Düzenleme Ders Notları. Yıldız Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Planlama Yüksek Lisans Bölümü, İstanbul.
- Akman, Ş.T. 2011. Türk Tarih Tezi Bağlamında Erken Cumhuriyet Dönemi Resmî Tarih Yazımının İdeolojik ve Politik Karakteri. *Hacettepe Hukuk Fak. Derg.* 1(1): 80–109
- Albayrak, S. 2000. Gülhane, Yıldız ve Emirgan Parklarının Kent Parkı İşlevi Açısından İrdelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul, 250 s.
- Anonim 1. http://www.antalyadestination.com/page/cumhuriyet_donemi_86
- Anonim 2. 2000. 3194 Sayılı İmar Kanunu ve İlgili Yönetmelikler. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Anonim 3. <https://labiablog.files.wordpress.com/2015/04/41si.jpg>
- Anonim 4. http://www.drawingsandprints.com/Exhibitions/11633_bg.jpg
- Anonim 5. http://eu-dhc.s3.amazonaws.com/service/masson/Masson_1018.jpg
- Anonim 6. http://pixdaus.com/files/items/pics/9/57/299957_75e6acfe771c0d0d9a3f7fd92c27011_large.jpg
- Anonim 7. <https://pod.museoteca.com/louvre//img/web/images/03355.jpg>
- Anonim 8. Ankara Başkentin Tarihi, Arkeolojisi ve Mimarisi. Ankara Enstitüsü Vakfı Yayınları, Ankara, 352 s.
- Anonim 9. <https://sivildenemeler.files.wordpress.com/2011/02/ankara.jpg>
- Anonim 10. http://haber.sol.org.tr/sites/default/files/fuartepe_0.jpg
- Anonim 11. <https://gezgintech.com/wp-content/uploads/2015/08/Kulturpark-Fuar.jpg>
- Anonim 12. 2016. Tmmob İl Koordinasyon Kurulu Kültürpark Projesi Değerlendirme Raporu. İzmir, 17 s.
- Anonim 13. 1985. Rebuilding Central Park: Management and Restoration Plan, New York, U.S.A.
- Anonim 14. 2004. <http://www.centralparknyc.org>

- Anonim 15. https://www.buzzfeed.com/mjs538/10-interesting-facts-about-new-york-city-and-hurri?utm_term=.fpW9bP9zL#.ejkgKlgBa
- Anonim 16. <http://novoambiente.com/blog/o-fabuloso-jardim-de-burle-marx/>
- Anonim 17. <https://www.travelingturks.com/avrupa/ispanya/barselona/gezilecek-yerler-barselona/guell-parki>
- Anonim 18. <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/c/ce/BCN-ParcGuell-4898.jpg/800px-BCN-ParcGuell-4898.jpg>
- Anonim 19. <http://www.haritamap.com/yer/karaalioglu-parki-muratpasa>
- Anonim 20. <https://gezilmesigerekenyerler.com/gezilecek-yerler/karaalioglu-parki-nerede-nasil-gidilir-muratpasa-antalya.html>
- Anonim 21. <http://cicekacan.antalya.bel.tr/karaalioglu-parki>
- Anonim 22. <http://kentvedemiryolu.com/diger/foto2.jpg>
- Anonim 23. <http://www.fullantalya.com/hic-suphesiz-antalyanin-en-guzel-yeri-karaalioglu-parkidir/>
- Anonim 24. <http://v2.arkiv.com.tr/p2681-antalya-tarihsel-karaalioglu-parki-belediye-binasi-ve-cevresi-kentsel-tasarim-ve-koruma-yarisma-projesi---1-odul.html>
- Anonim 24. <https://www.antalya.bel.tr/haberler/antalya-kent-muzesi-projesi-ilerliyor>
- Anonim 25. <https://teyit.org/wp-content/uploads/2017/07/tweet-iddia.png>
- Anonim 26. <http://turkiyedogarehberi.blogspot.com.tr/2014/09/tandogan-meydan-ankara.html>
- Anonim 27. <http://www.fotothing.com/photos/84a/84a87352b5ac189ff614817ac5e50ab2.jpg>
http://www.objektifhaber.com/resimler/12000/13153_3.jpg
- Anonim 28. <https://m.bianet.org/bianet/diger/131110-unesco-halic-metro-koprusu-nu-kabul-etmedi>
- Anonim 29. 1989. Amsterdam Bildirgesi.
http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_0885391001496825356.pdf.
- Anonim30. http://www.mimarizm.com/themes/uploads/images/karakoy_dis_hatlar_yolcu_sa.jpg, <http://www.yapi.com.tr/Uploads/HaberMedya/156268/9b12205ba4e84d0d885b65a2ad8f0787-480x268.jpg>.
- Anonim 31. Antalya Büyükşehir Belediyesi İmar ve Şehircilik Dairesi Başkanlığı
- Arıtan, Ö. 2008. Modernleşme ve Cumhuriyetin Kamusal Mekân Modelleri. *Mimarlık Dergisi*, 342.
- Arkun, K.A. 2012. Ulus Tarihi Kent Merkezi Kültürel Peyzaj Öğelerinin Değişimi Ve Dönüşümü. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, 438 s.
- Arslan, E.S. 2010. Kültürel Peyzaj Kavramı Kapsamında Bir Değerlendirme: Ulus-Tbmm Tarihi Aksı (Ankara). Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 106 s.

- Atanur, G. 2016. Bir Modern Mimarlık Mirası Olarak Cumhuriyet Dönemi Kent Parkları. Türkiye Peyzajları I. Ulusal Konferansı (I. Ulusal PEMKON Konferansı), ss. 367-376, Işık Üniversitesi, İstanbul.
- Aydın, S., Emiroğlu, K., Türkoğlu, Ö. ve Özsoy, E.D. 2005. Küçük Asya'nın Bin Yüzü: Ankara. Dost Kitabevi Yayınları, Ankara, 719s.
- Ayoğlu, B. 2010. "Zafer Anıtı – Güvenpark – Tbbm" Kent Aksının Varolan Durumunun İrdelenmesi Ve Cumhuriyet Aksı Olarak Yeniden Tasarımı. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 155 s.
- Bartie, P., Mackaness, W., Petrenz, P. and Dickinson, A. 2015. Identifying related landmark tags in urban scenes using spatial and semantic clustering. *Computers, Environment and Urban Systems*, 52(2015): 48–57.
- Batur, A. 1998. 1925-1950 Döneminde Türkiye Mimarlığı 75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık İçinde. Tarih Vakfı Yayınları, ss. 209-235, İstanbul.
- Batur, A. 1998. 75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık İçinde. Tarih Vakfı Yayınları. ss. 209-235., İstanbul.
- Baylan, E. 2003. Terkos Gölü örneğinde doğal ve kültürel çevrenin korunması ve geliştirilmesi üzerine bir araştırma. Yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Bayraktar, A. 1973. İzmir Şehrinin İmarında Peyzaj İle İlgili Problemler Ve Prensiplerin Tespiti. *Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları*. No: 33.
- Bayraktar, N., Tekel, A. ve Yalçın Ercoşkun, Ö. 2008. Ankara Atatürk Bulvarı Üzerinde Yer Alan Kentsel Donatı Elemanlarının Sınıflandırılması, Değerlendirilmesi Ve Kent Kimliği İlişkisi. *Gazi Üniv. Müh. Mim. Fak. Der.*, 23 (1): 105-118.
- Bekdemir, L.F. 2010. Kültürel Peyzaj Değerlendirmesi: Dilek Yarımadası Büyük Menderes Deltası Milli Parkı Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 86 s.
- Bir Erken Cumhuriyet Dönemi Parkının Dönüşümü. Türkiye Peyzajları I. Ulusal Konferansı (I. Ulusal PEMKON Konferansı), ss. 414-425, Işık Üniversitesi, İstanbul.
- Boyacı, E. 2010. Ülkemizde Kent Parkı İşlevlerini Belirleyen Etmenler. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 107 s.
- Bozdoğan, S. 2012. Modernizm ve Ulusun İnşası, Metis Yayınları, İstanbul, 367 s.
- Chencine, A. 1946. Park Ve Bahçe Sanatı (Stilleri-projeleri-teknigi). Tarım Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğü Yayınları, İstanbul, 376 s.
- Chiesura, A. 2004. The role of urban parks for the sustainable city. *Landscape and Urban Planning Report*, 129-138.
- Cucchiella, F., De Berardinis, P., Koh, L.S.C. and Rotilio, M. 2017. Planning restoration of a historical landscape: A case study for integrating a sustainable street lighting system with conservation Of historical values. *Journal of Cleaner Production*, 165(2017): 579-588.

- Çetin, S. 2004. İzmir'in Yangın Bölgesinde 1922-1965 Yılları Arasında Yaşanan Mekânsal Değişim ve Dönüşümlerin Konut Bağlamında Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Çetin, S. 2005. Erken Cumhuriyet Dönemi'nde Bir Modernleşme Projesi: İzmir'in Yangın Bölgesinin İmarı. *Mimarlık Dergisi*, 326.
- Çimrin, H. 2006. Bir Zamanlar Antalya: Tarih, Gözlem Ve Anılar : Yakın Geçmiş Yolculuk. Antalya Ticaret ve Sanayi Odası, Antalya, 640 s.
- Demirkaya, R. 1999. Tarihi Kentlerde Tarihi Park Ve Bahçelerin Değerlendirilmesi Ve İstanbul Örneği. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul, 185 s.
- Deniz, G.İ. 2013. Antalya Bitkileri. Antalya Büyükşehir Belediyesi Yayınları, Antalya, 193 s.
- Elinç, H. 2011. Görsel Kalite Değerlendirmesi Yöntemi İle Antalya İli Alanya İlçesindeki Abdurrahman Alaettinoğlu Ve Alanya Belediye Başkanları Kent Parklarının İrdelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya, 120 s.
- Ercanlı, Ç. 2015. Erken Cumhuriyet Dönemi'nde Mimarlık, İdeoloji Ve Fotoğraf İlişkisi: Arkitekt Kapakları. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Erder, C. 1964. Venedik Tüzüğü. http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_0612886001496825607.pdf [Son erişim tarihi: 10.09.2017].
- Ertekin, N. 1992. Yeşil Alan Olarak İzmir İçin Önemi Olan Kültürparkın Bitki Varlığının Saptanması, Korunması ve Geliştirilmesi Üzerine Araştırmalar. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Ertuna, C. 2005. Kızılay'ın Modernleşme Sahnesinden Taşralaşmanın Sahnesine Dönüşüm Sürecinde Güvenpark Ve Güvenlik Anıtı. *Planlama Dergisi*, 2005(4): 6-15.
- Eryılmaz, S. 1999. Kamu Kullanımlı Kentsel Açık Alanların Tarihsel Süreç İçerisinde Gösterdikleri Yapısal Değişimlerin İrdelenmesi – İstanbul Örneği. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, 147 s.
- Ezenci, B., Gök, A.Z. ve Özgüner, H. 2016. Büyük Isparta Parkı'ndan Atatürk Parkı'na: For Valuing The Environmental Benefits Of Boston's Big Dig Project. *Journal of Urban Affairs*, 25(5); 641–655.
- Garipağaoğlu, N. 1998. Tarihi Kent İçi Parklarına Bir Örnek (Gülhane Parkı). *Marmara Coğrafya Dergisi*, ss. 151-187.
- Giray, K. 2009. Sanat Tarihi Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarisi. Kültür Ve Turizm Bakanlığı Türkiye Kültür Portalı Projesi, Ankara.
- Gobster, H.P. 2001. Visions Of Nature: Conflict and Compatibility in Urban Park Restoration. *Landscape and Urban Planning*, 56(2001): 35-51.
- Gold, S.M. 1980. Recreation Planning and Design. Mc Graw Hill. U.S.A.
- Gül, A. ve Küçük, V. 2001. Kentsel Açık-Yeşil Alanlar Ve Isparta Kenti Örneğinde İrdelenmesi.

- Gültekin, E. 1988. Bahçe ve Peyzaj Sanatı Tarihi. Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Ofset ve Teksir Atölyesi, Adana, 104 s.
- Gürkaş, T. (2003). Erken Cumhuriyet Türkiye'sinde Kamusal Yeşil Alanların Doğuşu. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul, 174 s.
- Gürkaş, T. 2009. Bir Mimarlık Tarihi Alanı Olarak Türkiye'de Peyzaj Mimarlığı Tarihi Ve Peyzaj Mimarlığı-Devlet İdeolojisi İlişkisi. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 7(13): 171-190.
- Ingerson, A. E., 2003. Web sitesi. home.comcast.net/~jay.paul/landscapes.doc. [Son erişim tarihi: 03.09.2017].
- Kahraman, C. 1998. Kentsel Mekanların Sürekliliği/Süreksizliği ve Güvenlik İhtiyacı. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Kaliber, A. 2002. Türk Modernleşmesini Sorunsallaştıran Üç Ana Paradigma Üzerine, Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce 3: Modernleşme ve Batıcılık. İletişim Yayınları, İstanbul.
- Kara, B., Deniz, B. 2013. Turizmi geliştirme aracı olarak peyzaj tasarımı: Aydın İli Erbeyli Şehitler Anı Parkı örneği. *Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 26(2): 89-97.
- Karaçorlu, A.T. 1995. Bir Kültürel ve Doğa Miras, Bir Kentin Emeği. *Planlama*, 95(1-2): 32-36.
- Kayın, E. 2007. "Cumhuriyet Dönemi Mimarlık Mirasının Belgelenmesi, Korunması ve Değerlendirilmesi Projesi" için Çağrı. *Mimarlık Dergisi*, 334.
- Kayın, E. 2016. İzmir Enternasyonal Fuarı ve Kültürpark İçin Bir Koruma Çerçevesi: Modern Miras, Kültürel Peyzaj ve Hafıza Temelli İrdemeler. *Ege Mimarlık Dergisi*, (94): 10-15.
- Kaymaklı, G. 1990. Ülkemizde Kentsel Açık ve Yeşil Alan Standartlarının Uygulanmasında Peyzaj Mimarlığı Açısından Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Yolları Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Kılıç, A.N. 1997. Kent parklarının standartları ve dağılımları. Yüksek Lisans Semineri, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Kurt, K.E. 2010. Gaudi ve Park Güell Üzerine. ALAN İstanbul Sanat Merkezi, İstanbul.
- Kümmerling, M. and Müller, N. 2012. The relationship between landscape design style and the conservation value of parks: A case study of a historical park in Weimar, Germany. *Landscape and Urban Planning*, 107 (2012): 111– 117.
- LaPaix, R. and Freedman, B. 2010. Vegetation Structure and Composition within Urban Parks of Halifax Regional Municipality, Nova Scotia, Canada. *Landscape and Urban Planning*, 98(2010): 124–135.
- Loures, L., Santos, R., and Panagopoulos, T. 2007. Urban Parks and Sustainable City Planning - The Case of Portimão, Wseas Transactions On Environment And Development, 10(3): 171-180, Portugal.

- Martinis, P.S. and Kontoni, N.P.D. Sustainable urban planning interventions in the historical center of the Greek town of Kalavryta. *Habitat International*, 63(2017): 131-148.
- Mlynarz, D.T. 2005. Integrating Industrial Legacy Into Contemporary Urban Park Design: An Exploratory Study. Master Thesis, Guelph University, Canada.
- Nayan, M.N., Khamis, K.M., Sakip, M.R.S. and Abdul Rahman, N. 2015. Reviving Sydney Lake as the Historical Park of Kuala Lumpur. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 222(2016): 578 – 586.
- Nuhoğlu, A., Koyunoğlu, B. ve Tan, E. 2016. Türkiye Tasarım Kronolojisi Peyzaj. İstanbul.
- Nurlu, E., Erdem, Ü. 1994. Peyzaj Sanatı Tarihi. Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir, 114 s.
- Ocak, E. 2006. İstanbul'daki Tarihi Parkların Günümüz Kullanım İşlevleri Açısından İrdelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, 178 s.
- Oğuz, D. 1998. Kent Parkı Kavramı Yönünden Ankara Kent Parklarının Kullanım Olgusu Üzerine Bir Araştırma. Basılmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Olmsted, F. and Kimball, T. 1973. Forty Years of Landscape Architecture, The MIT Press, USA.
- Özbilen, A. 1991. Kentiçi Açık Alanlar ve Dağılımı, Tarihi Eserler ve Gelişen Yeni Yapılaşma. K.T.Ü. Orman Fakültesi Genel Yayın, Trabzon, 50 s.
- Özdemir, A. 2007. Katılımcı Kent Kimliğinin Oluşumunda Kamusal Yeşil Alanların Rolü. *Planlama Dergisi*, 37-43.
- Özdemir, A. 2009. Katılımcı kentli kimliğinin oluşumunda kamusal yeşil alanların rolü: Ankara kent parkları örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 1302-7085, 144-453.
- Özdingiş, N. 2007. İstanbul Kent Parklarının Bedensel Özürlüler Açısından Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul.
- Özkır, A. 2007. Kent Parkları Yönetim Modelinin Geliştirilmesi. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 176 s.
- Özsüle, Z. 2005. Geleneksel yerleşimlerin korunması açısından kültürel peyzaj değerlendirmesi: Mudanya örneği. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, İstanbul.
- Öztan, Y. 1968. Ankara şehri ve çevresi yeşil saha sisteminin Peyzaj Mimarisi prensipleri yönünden etüd ve tayini. Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 188 s.
- Öztürk, B. 2004. Kentsel Açık Ve Yeşil Alan Sistemi Oluşturulması: Kayseri Kent Bütünü Örneği. Ankara Üniversitesi, Ankara, 193 s.
- Pamay, B. 1979. Park-Bahçe ve Peyzaj Mimarisi, İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Yayınları İ.Ü. Yayın :2486 O.F. :264, İstanbul.

- Polat, A. T. 2001. Kent Parkı Kavramı Ve Konya İçin Örnek Bir Çalışma. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Rogers, E.B. and Cramer, M. 1987. Rebuilding Central Park: A Management and Restoration Plan. M.I.T. Press, United States Of America, 170 p.
- Saatçioğlu, F. 1978. Açılış Konuşması. Kentlinin sağlığı ve ihtiyaçları açısından büyük İstanbul'un yeşilalan sorunları ulusal sempozyumu İ.Ü., İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Yayınları, İstanbul, 426 s.
- Sarıkulak, S. 2013. Changing Identity Of Public Spaces: Güven Park İn Ankara. Unpublished master's thesis. Middle East Technical University, Ankara.
- Sayan, S., Karagüzel, O. Ve Ortaçesme, V. 2000. Antalya Karaalioğlu Parkı'nın Tarihsel-Sosyal Değeri Ve Kentsel Gelişimlerle İlişkisi Yönünden Değerlendirilmesi. Akdeniz Üniversitesi, Antalya, 7 s.
- Solguntekin, B. 1994. Kentsel Yerleşim Alanlarında Açık Yeşil Alanların Kullanıcı İlkelerinin Araştırılması Ankara İli Çankaya İlçesi Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Sönmez, K. 2012. Kentsel Yenilemenin Fiziksel Ve Sosyal Görünümleri: Bursa Kamberler Kent Parkı. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (8): 203-223.
- Şalikoğlu, B. 2012. Tarihi Peyzaj Restorasyonu: İstanbul'dan 2 Örnek. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, 147 s.
- Şenyapılı, Ö. 2004. Ne Demek Ankara; Balgat, Niye Balgat!?. ODTÜ Yayıncılık, Ankara, 213 s.
- Şişman, E.E., Korkut, A. Ve Etili, B. 2008. Tekirdağ Valiliği Tören ve Park Alanı Peyzaj Tasarım Süreci. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 5(2): 119-129.
- Tajima, K. 2003. New Estimates Of The Demand For Urban Green Space: Implications
- Tekeli, İ. 1998. Türkiye'de Cumhuriyet Döneminde Kentsel Gelişme ve Kent Planlaması, 75 yılda değişen Kent ve Mimarlık. İş Bankası Yayınları, Ankara.
- Tekeli, İ. 1999. Bir Modernleşme Projesi Olarak Türkiye'de Kent Planlaması. Türk Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Uzun, G. 1987. Kentsel Rekreasyon Alan Planlaması. Çukurova Üniversitesi: 48, Adana.
- Vâ-Nû, V.N. 1944. Antalya İkinci Dünya Harbi İçinde Nasıl Güzelleşebildi ?. Kenan Matbaası, İstanbul, 88 s.
- Vuruşkan, A., Ortaçesme, V. 2009. Antalya Kentindeki Doğal Sit Alanlarına İlişkin Sorunların İrdelenmesi. *Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 22(2): 179-190.
- Walker, C. 2004. The Public Value of Urban Parks. *The Urban Institute*.
- Y.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Kentsel Tasarım Çalışma Grubu, 1992. İstanbul Kentsel Tasarım Kılavuzu 2, İstanbul.

- Yerli, Ö. ve Kaya, S. 2015. Tarihe Not Düşülmüş Bir Kent Parkı: Güvenpark. IV. Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi, ss. 273-287, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.
- Yerli, Ö. ve Kaya, S. 2017. <http://docplayer.biz.tr/2923264-Tarihe-not-dusulmus-bir-kent-parki-guvenpark-ozgur-yerli-sertac-kaya.html> [Son erişim tarihi: 04.09.2017].
- Yılmaz, A., Kılınç, K. Ve Pasin, B. 2015. İzmir Kültürpark'ın Anımsa(ma)dıkları. İletişim Yayınları, İstanbul, 378.
- Yüksekli, A.B. 2013. Balıkesir Atatürk Parkı: Erken Cumhuriyetten Günümüze Türkiye'de Değişen Söylem Ve Tasarımın Bir Kent Parkı Üzerinden Örneklenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(25): 33-46.
- Zheng, J. 2017. Contextualizing public art production in China: The urban sculpture
- Zürcher, E. J. 1998. Turkey a Modern History. I.B.Tauris & Co Ltd., New York, 480.

ÖZGEÇMİŞ

Esat Furkan ENGİN

E-mail : esatfurkan0@gmail.com

ÖĞRENİM BİLGİLERİ

Yüksek Lisans 2014-2017	Akdeniz Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Antalya
Lisans 2009-2014	Bartın Üniversitesi Orman Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Bartın

MESLEKİ VE İDARİ GÖREVLER

Peyzaj Mimarı, Saha şefi 12/2016-05/2017	Anex Tour Selectum Luxury Resort Otel, Bahçe birimi, Antalya
Peyzaj Mimarı 09/2015-02/2016	YPM Peyzaj Mimarlığı Fidanlık ve süs bitkileri birimi, Antalya

ESERLER:

Uluslararası hakemli dergilerde yayımlanan makaleler : -

Ulusal bilimsel toplantılarda sunulan ve bildiri kitaplarında basılan bildiriler: -